

ПОЛИТИКИ

ЗАБОРНИК

17. 10. 1986. • ИЗЛАЗИ НА XLVIII • 150 ДИН • БРОЈ 1816

ФАНТАСТИКА:
Драги,
волим те!

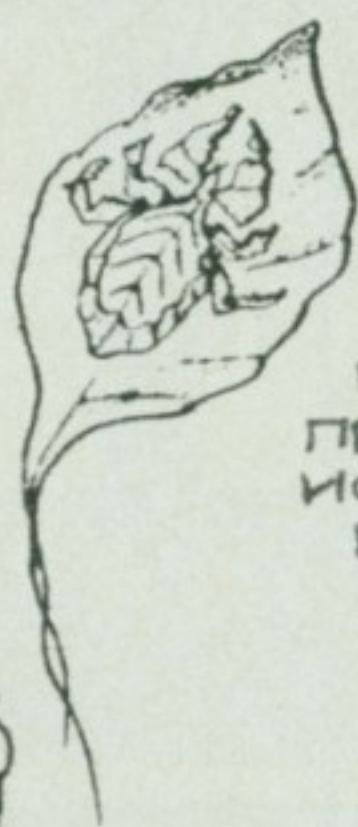
Фирма

Веровати или не!

ЖЕНЕ

ИЗ ПЛЕМЕНА КАЛАШ У ИНДИЈИ НЕ ПОДИЖУ СВОЈУ ДЕЦУ. ЧИМ СЕ ДЕТЕ РОДИ - ПРЕУЗИМА ГА ДАДИЊА. МАЈЦИ ЈЕ ЗАБРАЊЕНО ДА И НАЈМАЊИМ ЗНАКОМ ПОКАЖЕ ДА ЈЕ ДЕТЕ ЊЕНО.

ЛИСТ КОЈИ ХОДА

ЗОВЕ СЕ ЈЕДАН ИНСЕКТ СА ОСТРВА ЏЕЈЛОН ЈЕР ИЗГЛЕДА КАО ПРАВИ ЛИСТ ИСКРЗАН ПО ИВИЦАМА.

Џејмс Вилејкер Тејер

ИЗ ГРАДИКА БЈУСАЈРУСА (САД) ПРОХОДАО ЈЕ КАДА ЈЕ ИМАО ШЕСТ И ПО МЕСЕЦИ.

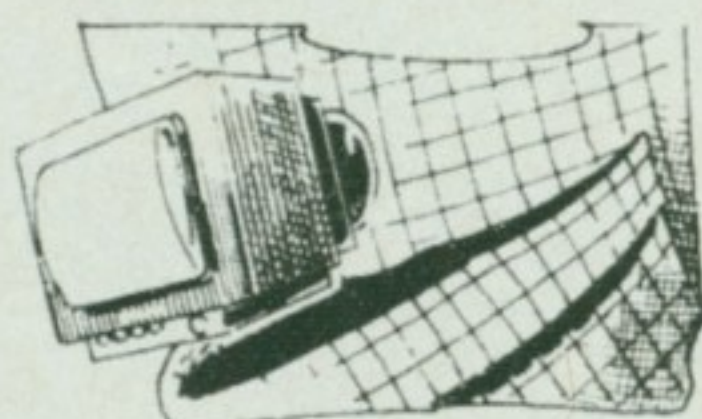
КАРЛО АЛЕСАНДРО ГУИДИ

ИТАЛИЈАНСКИ ПЕСНИК И ДРАМСКИ ПИСАЦ (1650 - 1712), УМРО ЈЕ ЗБОГ СЛОВНЕ ГРЕШКЕ. ГУИДИ ЈЕ НА ЛАТИНСКИ ПРЕВЕО ЈЕДНУ ЕНГЛЕСКУ КЊИГУ ИЗ XVI ВЕКА. КАД ЈЕ ОДШТАМПАНА ПРВА КОПИЈА, ПОХИТАО ЈЕ У ВАТИКАН ДА СВОЈЕ ДЕЛО ПОКАЖЕ ПАПИ КЛЕМЕНТУ XI. УЗ ПУТ МУ ЈЕ ПОГЛЕД ПАО НА ЈЕДНУ СТРАНИЦУ И С УЖАСОМ ЈЕ УСТАНОВИО ДА ЈЕ РЕЧ „SINE“ (БЕЗ) НАПИСАНА ПОГРЕШНО „SIN“. ГУИДИ СЕ ВРАТИО КУБИ И, ЗБОГ ПРЕТЕРАНОГ НЕРВИРАЊА - ИЗДАХНУО.

ЈЕСТЕ ЛИ ВЕЋ ЧУЛИ ДА

Природњачки музеј у Њујорку попунио је своју колекцију минерала брушеним топазом који је тежак 4,3 килограма. Топаз назван „Бразилска принцеза“ сматра се највећим драгим каменом на свету.

Јапанска фирма „Сити-зен“ прва је у свету започела серијску производњу минијатурних телевизора чији екран није

већи од 7cm и то у дијагонали. Цепни телевизор је уједно и мини транзистор који хвата све таласе.

Две француске млекаре које су до пре три године производиле чувени сир камамбер, увејале су одавно роботе који раде на притисак дугмета, а сваки од њих замењује 16 радника.

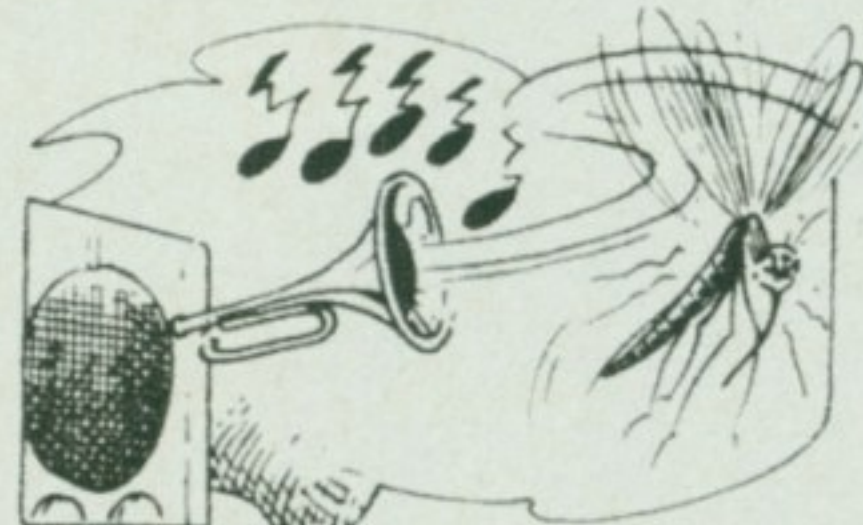
Квалитет је остао исти, а радници премештени на друге послове задовољни су јер више не морају да се кувају на температури од преко 30°C и удишу ваздух с процентом влаге од 100%.

У совјетском граду Нафталану лече - нафтом. Одавно су позната лековита својства овлашњег „црног злата“, а последњих деценија овде је отворен читав ланац санаторијума у

којима се лече они који болују од реуме, кожних болести, имају сметње с периферним нервним системом.

Најпопуларнији радио-програм града Париза недавно је обећао својим слушаоцима не само да ће их информисати и забављати већ и штитити од уједа комараца. Напореда с обичним таласима радио-станица

ће емитовати у етар и звуке које човек не чује, али који зато гарантовано убитачно делују на женку комарца.

Само трећину наше планете чини копно, остало су океани, а од те трећине једна десетина отпада на леднике Арктика и Антарктика, 15,5 процената на пустиње, стене и приобални песак, 7,4 на саване, тундре и мочваре, 2 процента на градове, села, руднике, фабрике, путеве, аеродроме. Додајте томе шуме,

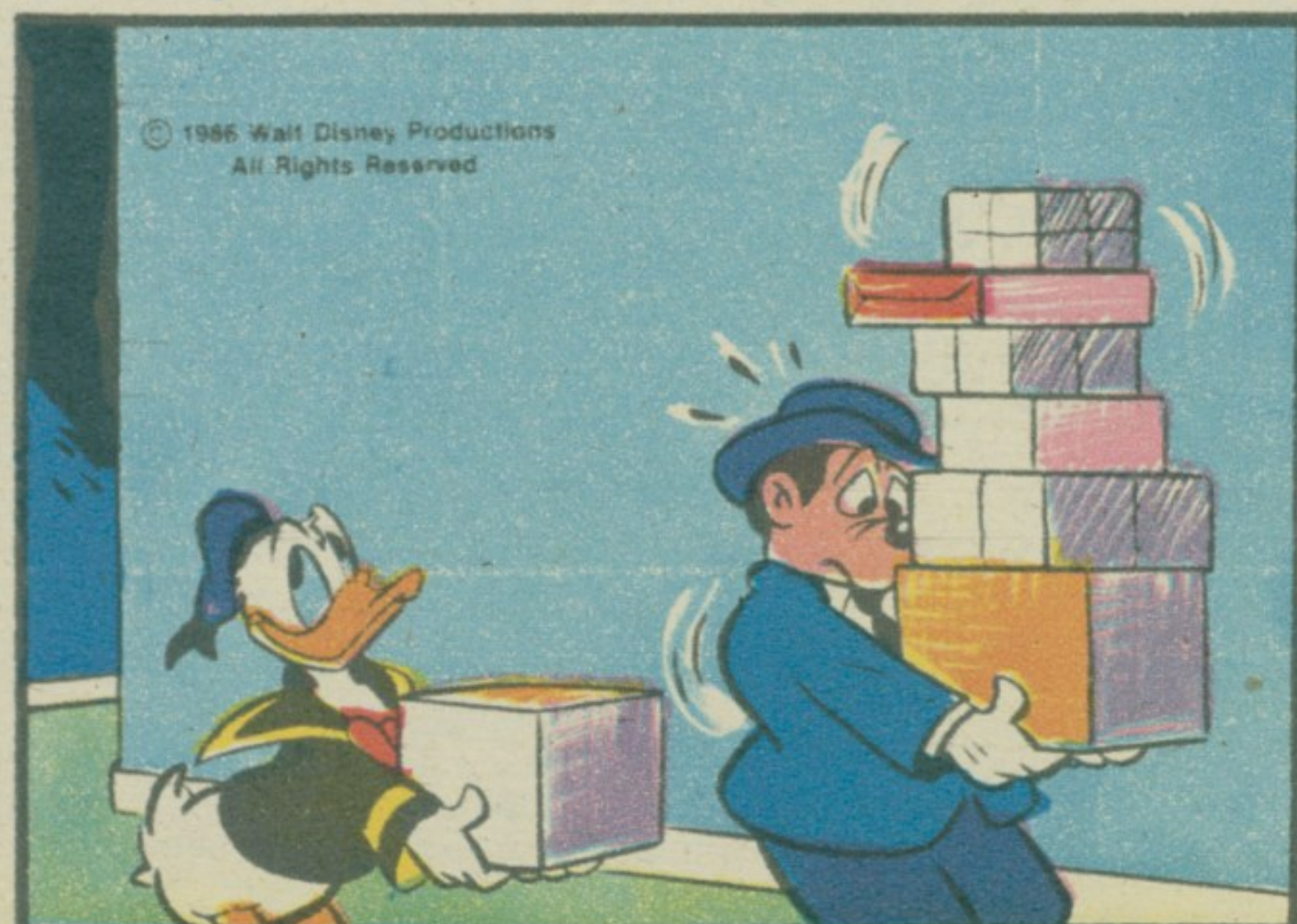
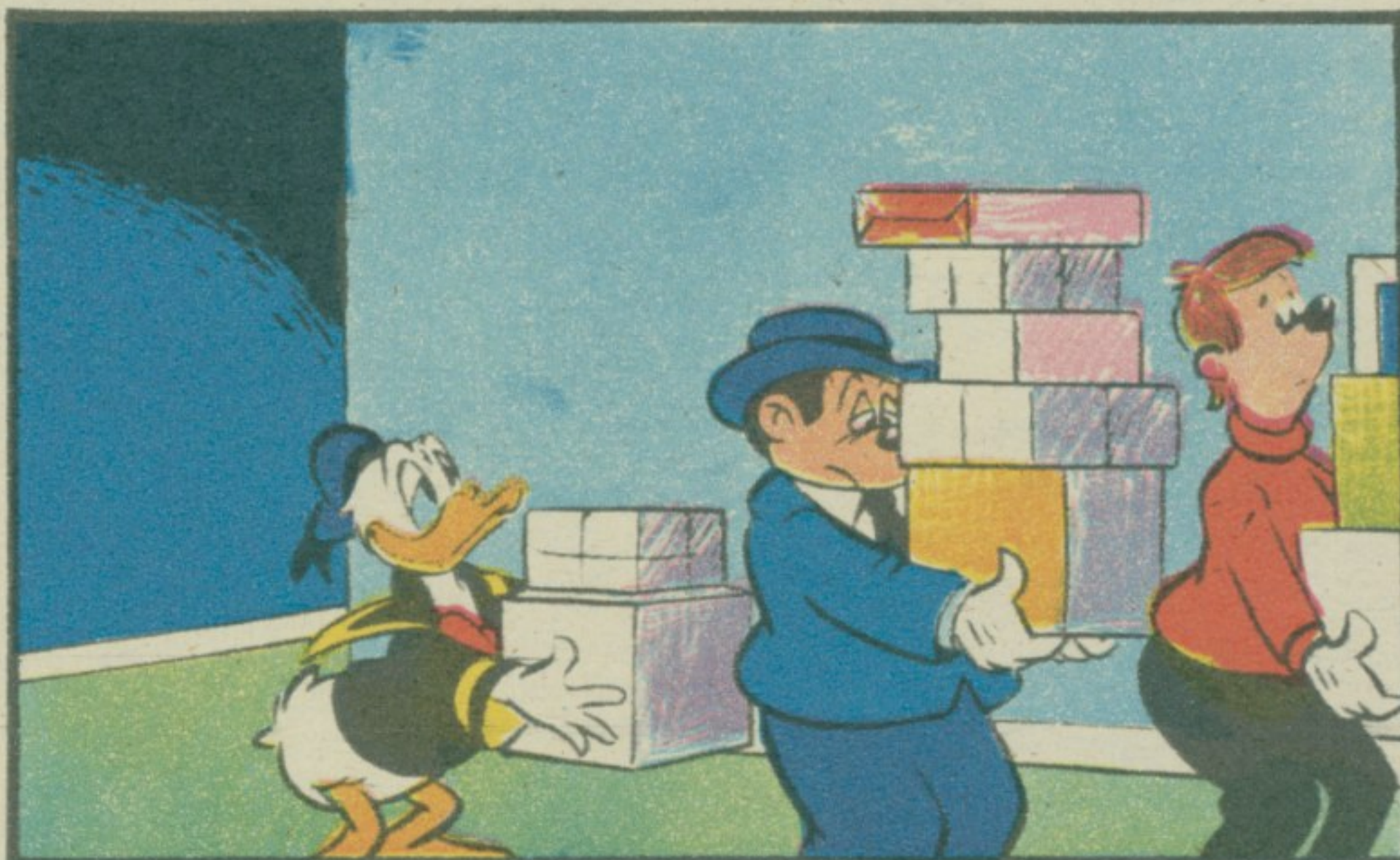
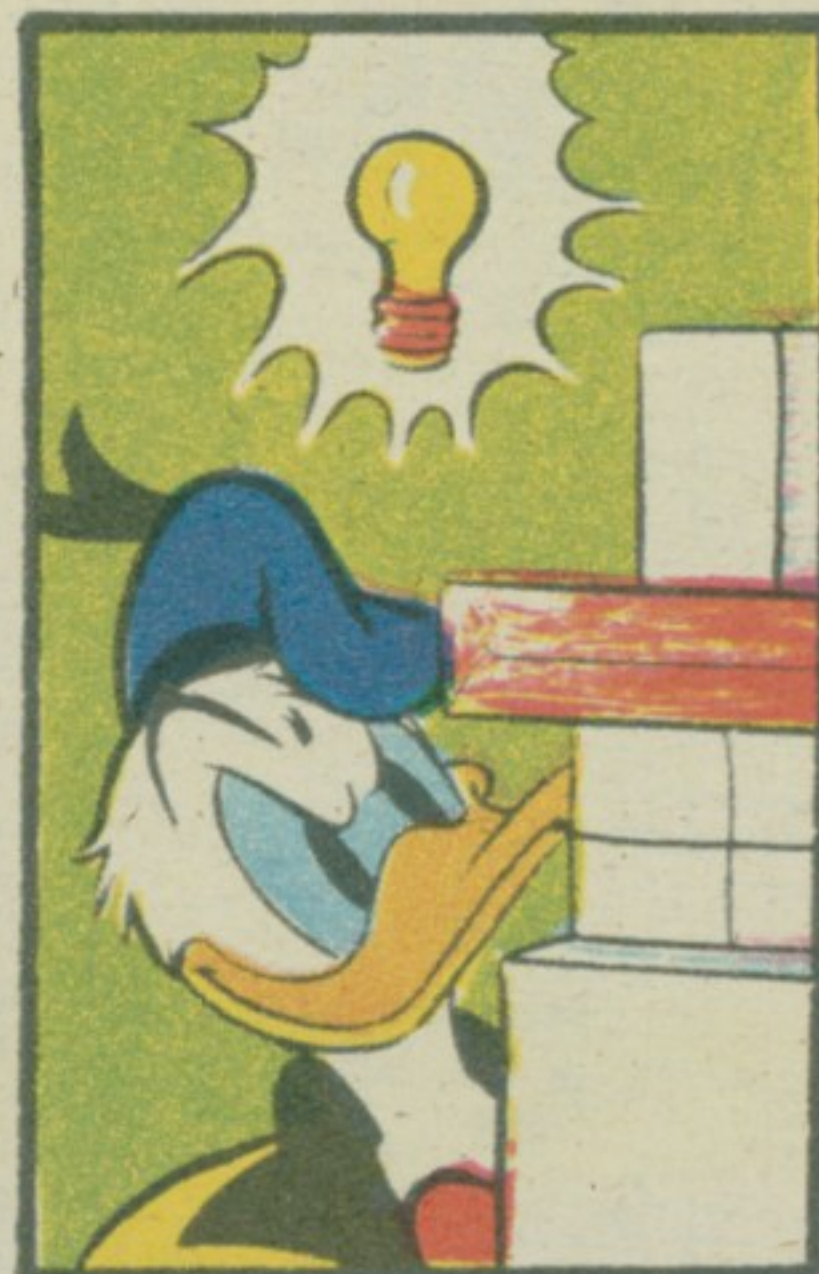
пашњаке и полупустиње и испада да је само 11 одсто укупног земљишта обрадиво или на сваког од 4,5 милијарде Земљана долази само 0,3 хектара по становнику.

Родитељи у САД жалили су се да су им деца претрпана новим информацијама у школи на шта су професори одлучили да уведу дан у коме се само понављао старо градиво. И, шта се десило, на крају дана ђаци су се побунили против досаде и тражили да се врате на старе методе рада.

Сваког септембра, већ 14 година заредом, у Шпанији се одржава фестивал белог лука. Шпанци тврде да се овај зачин може додати свим јелима овог света, осим сладоледу и ускршњем колачу. Ове године до-

дељена је специјална награда за најбољу песму састављену у част белог лука.

© 1986 Walt Disney Productions
All Rights Reserved

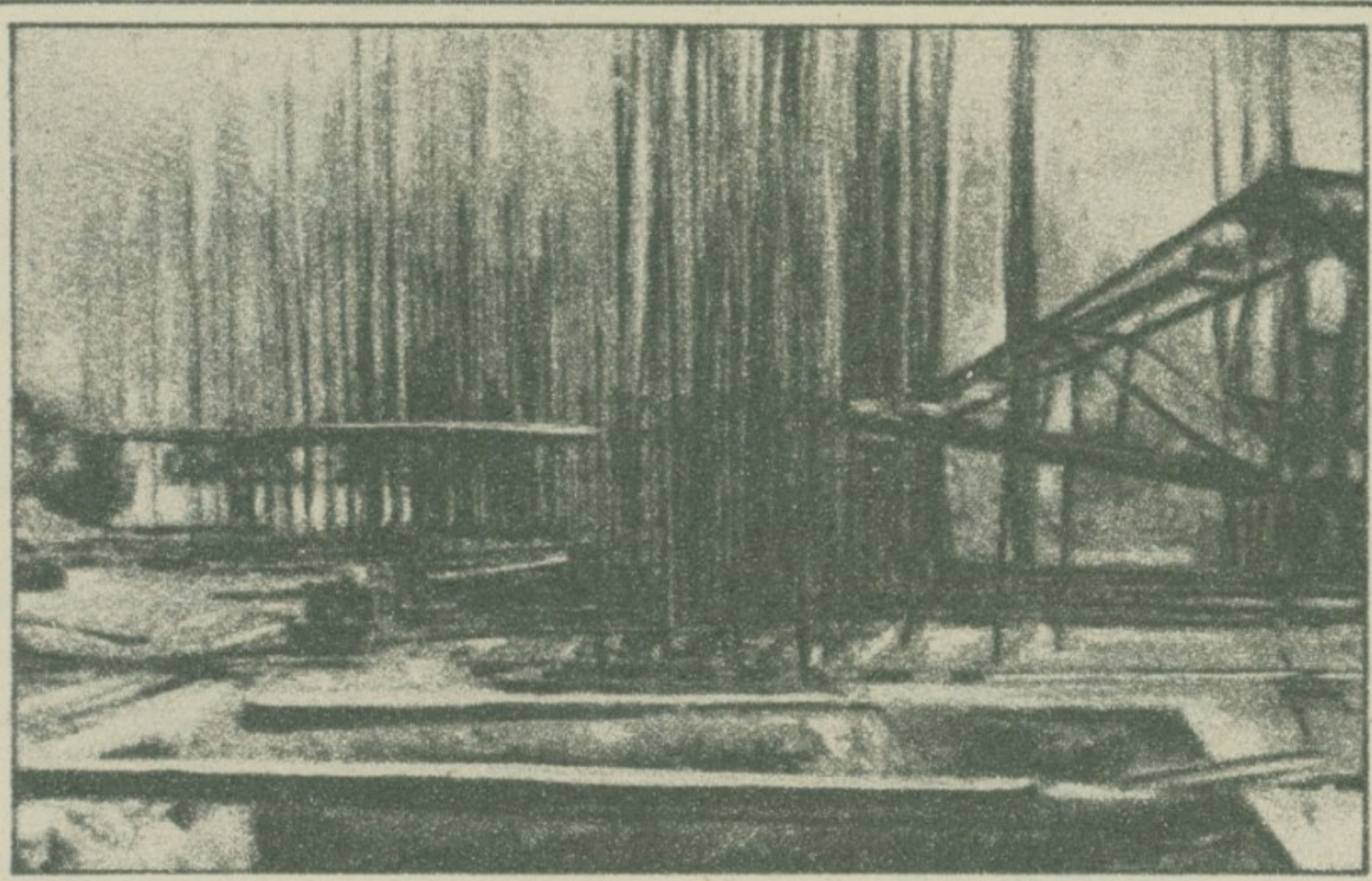
Distributed by King Features Syndicate

БЕТОН МНОГО ЖУРИ

ТАЈНЕ БЕОГРАДА

**КАД ГОД
БЕОГРАЂАНИ ЗАБИЈУ
ПИЈУК У ЗЕМЉУ,
НАИЋУ НА ДЕО СВОЈЕ
ЗАТРПАНЕ ИСТОРИЈЕ.
ТО СЕ ЗОВЕ
ИСТОРИЈА КОЈА
СМЕТА. ПЕТ ПРИЧА
ШТО СЛЕДЕ
СВОЈЕВРСНА СУ
ПРОВОКАЦИЈА
НАШЕМ КРАТКОМ
ПАМЋЕЊУ**

ПРИЧА ПРВА – ПОДЗЕМНИ ХОДНИЦИ НА АВАЛИ

У лето 1961. године почиње изградња београдског телевизијског торња на нижем од два Авалина врха.

У нашем времену, Авала је један од симбола Београда. То је нека врста историјског права, јер од петнаестог века па надаље судбине београдске тврђаве и града Жрнована на Авали нераздвојне су. И познате.

Познати су такође и догађаји везани за Србију с почетка овог века. Али је мање позната чињеница да су маја 1917. године аустријски и немачки официри обилазили врх Авале. У шумарку, нашли су костур погинулог браниоца Београда у истрелелом шињелу, остатке пушке. Покопали су га на месту на коме су га нашли и написа-

ли на крсту, „EIN UNBEKANNTER SERBISCHER SOLDAT“. Пет година касније, београдска општина је, на истом месту, подигла споменик незнаном јунаку, скромно обележје од ломљеног камена. Тај се споменик налазио на око 200 метара од данашњег хотела, на путу ка данашњем споменику.

А тај данашњи споменик подигнут је на месту средњовековног Жрнована, који је 1934. године уклоњен да уступи место Мештровићевом споменику од јабланичког гранита који је копија Кировог маузолеја. Споменик је откривен 1938. године.

Већ тада, прича се, наишло се на некакве подземне ходнике, али су они, колико ми је познато, остали неизучени и заборављени тридесетак година.

И у јесен 1961. године, градећи телевизијски торњак на Авали, радници су у два наврата наишли на тунеле, односно подземне ходнике. Ходници су нађени на дубини од два, три и

осам метара, положени су у разним правцима и у њима није било никаквих трагова материјалне културе.

Са торњем је морало да се жури а ходници су били под темељима торња. Археолози су позвани али за истраживање није било времена. Требало је радити, бетонирати.

О нађеним ходницима било је неколико – мање више лаичких информација у новинама. Појава је регистрована и остављена неистражена, за боља времена. Постоје претпоставке да се ради о рударским поткопима, јер је, у близини, код Шупље стене, некада вађен цинабарит. Има и супротних мишљења јер су нађени тунели прокопани кроз глиновите слојеве, а глина, то рудари и геолози знају, амортизује удар, алата, не преноси, односно слабо преноси ударе кроз тло, затим водонепропустљива је у дебљем слоју...

И зато – могуће су свакојаке претпоставке – од оне да се ради о рудар-

ским ходницима и поткопима до оне да су ходници испод Жрнована и ови испод торња део јединственог тврђавског система јер, познато је, многи средњовековни и нововековни градови имали су тајне пролазе и излазе. У нашем релативно скором времену Аустријанци су тако саградили Петроварадинску тврђаву. Много је залуталих у њеним катакомбама којих има и по другим тврђавама па и по центрима равничарских војвођанских градова. Отуда легенде да и београдска тврђава има своје тајне пролазе, можда чак испод Саве.

Но, вратимо се нашој теми – ходници на Авали су вероватно прво били рударски тј. праисторијско им је порекло. Зато је ова прича прва. Они су вероватно касније дограђивани и развијани до мере и сврхе које нам у целости нису познате. Али ова прича отвара проблем који би се могао дефинисати овако: ако је Авала, толико далеко од некадашњег Београда, била тако богата прекопана и грађена шта је тек онда са територијом самог Београда који је стално настањен 7 хиљада година? И тако настаје...

ПРИЧА ДРУГА РИМСКИ ВОДОВОД НА ВРАЧАРУ

Римски а касније турски водовод доводио је воду из Мокрог Луга на горњи тврђавски плато. Траса тог водовода ишла је претежно вододелницом савског и дунавског слива – данашњом трасом

Булевара револуције, улицама Саве Ковачевића, Пролетерских бригада, преко Теразија, па Кнез Михаиловом до тврђаве.

Изградњом Београда овај водовод је најпре трајао и дограђиван (Теразијска и друге чесме), а на преласку из прошлог у наш век су изградњом савременог водоводног система, напуштен је. Многи то напуштање везују за регулацију Теразија из 1912. године, којом приликом је за династичку побуду нађен урбанистички разлог да се Теразијска чесма премести у Кошутњак.

Међу старим Београђанима прича се да је овај водовод на много места прекинут, а да вода није прописно каналисана. Они тврде да тај водовод храни подземну изнад Београда. Јер у центру града под многим зградама даноноћно раде пумпе, колебање нивоа воде у аустријском тзв. „римском бунару“ углавном је необјашњиво, приликом изградње нових објеката у центру, обилато избијају подземне воде као, на пример, приликом изградње црне „Београђанке“.

Ове приче не узимају у обзир чињеницу да је Београд био темељно разваљиван и рушен у оба протекла рата и да подземне воде могу имати узрок и у губицима у водоводној мрежи који никако нису мали.

Почетком седамдесетих година тј. пре око 15–16 година грађена је једна стамбена зграда у Улици Катанићевој. Ту се нашао и инжењер Милош Коварж сада колега у пензији. И он ми је пре око годину дана, у Редакцији часописа „Изградња“, испричао причу коју ја сада понављам. Чланак за „Изградњу“ до сада није написао.

Када је завршен широки ископ за ту зграду (која има и подруме), на бочним странама примећени су трагови „шлица“ – рова који је некада неко већ био копао на том месту. Коварж је наредио да се копа даље и наишао је на део засвођеног римског водовода, па чак и на једно ревизионо окно тог водовода. Налаз је пријављен служби заштите, ревизионо окно је дозидано до нивоа пода подрума и темељи зграде су завршени.

Очито, римски водовод није био једноставна грађевина. Његов крак који је водио ка савском амфитеатру морао је да носи значајне количине воде неком значајном потрошачу, кога ми до данас нисмо открили и идентификовали, иако је падина савског амфитеатра густо изграђена.

ПРИЧА ТРЕЋА – БУНАР У УЛИЦИ НАРОДНОГ ФРОНТА

Почетком 1964. године радници „Неимара“ рашчишћавали су градилиште у Улици Народног фронта број 74. Срушивши стару зграду наишли су на свод од опеке. А кад су пробили тај свод угледали су тамна уста бунара пречника око једног метра и дубоког – 36 м. У близини је нађен и скелет неког човека сахрањеног у правцу север-југ, у 3. веку наше ере.

Позвана је служба заштите, дошли су новинари, ватрогасци. Уз помоћ лествица од ужади сишло се у бунар до дубине 25–26 метара. Установљено је да је бунар грађен лучном црвеном опеком прављеном специјално за ову врсту грађевина што је само грађење датирало на крај 18. или почетак 19. века.

На дубини од 25 и 34 метра постоје поткопи који су у ствари улази у хоризонталне ходнике – они су остали неистражени. Дно бунара било је суво. Очито – постојање хоризонталних ходника указује на постојање везе овог бунара са подрумом неке од зграда на савској падини или са неком аутономном подземном грађевином, до сада неоткривеном.

Стручњаци су констатовали да се ради о вентилационом окну. Такви „бунари“ постоје у Карађорђевој улици број 17 – два и један крај Малих степеница, поред моста у Бранковој улици. На једном од два окна у Карађорђевој број 17 налази се грб кнеза Михаила што ово окно датира на крај 19. века.

„Бунар“ о коме је реч могао је, по оцени компле-

тентних лица, да буде вентилација неког подрума Кнез-Милошеве тзв. „Велике пиваре“ која се некада налазила на углу улица Балканске и Адмирала Гепрата. Од великог Милошевог приватног имања у Сава-мали на коме се данас налазе многе важне државне установе, надземљом је остао само стари Милошев амам. А шта крије подземље?

Тако, на бази до сада остварених увида знамо шта знамо. Пре 20 и више година није било камера да се спусте у те бунаре, није било времена ни пара, ни жеље да се ствар истражи темељније. Бунар на углу Народног фронта и Добрињске односно Народног фронта број 74 покривен је бетонском пло-

чом а преко ње је изграђена кућа. Уместо да откријемо тајну ми смо је затрпали. Потпуно разумљиво. Па цео наш 19. век је још увек археологија.

ПРИЧА ЧЕТВРТА – КУЋА У УЛИЦИ ДУШАНОВОЈ БРОЈ 10

За Београд, прелазак из 17. у 18. век био је буран. Почетком 18. века аустријска војска под командом принца Еугена Савојског освојила је Београд, тачније било је то 1717. године. Кроз Војво-

дину, тада ритску и скоро ненастањену земљу, аустријску војску је под Београд довео један Текелија, само њему познатим путевима.

Освојивши Београд који је тада, у пуном значењу те речи, био оријентална варош. Аустријанци предузимају значајне радове на преуређењу тврђаве и вароши. Тврђава се преуређује и модернизује у складу са Вобановим принципима фортификације. Чине се и разне друге ствари, уређује се немачка варош и др.

У тој немачкој вароши изграђена је, поред осталих, и зграда тзв. Командатуре тј. резиденција принца Еугена Савојског. Каниц претпоставља да је у пројектовању ове зграде тј. фасаде, учествовао ни мање ни више него један Јохан Лукас фон Хилдебранд, градитељ бечког Белведера и велики мајстор аустријског барока.

Командатура се налази наспрам караван-сараја Мехмед-паше Соколовића у некадашњој Видинској, данас Душановој улици. На једној од гравира у Каницовој Србији виде се остаци те моћне зграде и њене фасаде, зграда је, такође по Каницу, пала као жртва регулације Душанове улице.

У Душановој улици под бројем 10 налазе се данас једна мала улична зграда а у позадини једна типична индустријска зграда – не-

када фабрика Елка, данас издавачка служба „Прогрес“ из Београда. У малој згради налазе се стаклорезачка радња и пероница у приземљу, на спрату су станови.

Кад се зграда прегледа, види се јасно да је на моћним приземним крстастим сводовима назидан спрат, много касније. Командатура је доживела судбину града – темељно и успешно је срушена. Али рушевине те куће служиле су годинама за разне сврхе, а у својим сећањима као Пиринчану, тј. као пиринчан спомину је многи хроничари старог Београда, на пример Бранислав Нушић пишући о београдским кафанама, тачније о кафани „Црни орао“ која је била на углу Душанове и Капетан-Мишине. Срушена је маја 1962. године. Једини до сада пронађени остатак те Пиринчане – то је приземни део мале зграде у Душановој под бројем 10.

За време последњег рата ову кућу су посећивали немачки официри носећи неке планове. Прегледали су зграду, њене подруме, испитивали су зидове. Интригирало их је то што су подрумски зидови зидани од камена и опеке, а подрумски сводови од опеке. Тврдили су да се иза зидова налазе ходници који воде до Саве. Тврдили су да ће у тој кући, кад победе, бити музеј Еугена Савојског. И ето, пошто нису победили ми не знамо да ли ти ходници стварно постоје.

ПРИЧА ПЕТА – БУНАР У РУЗВЕЛТОВОЈ УЛИЦИ БРОЈ 7

Они који су градили и граде београдски железнички чвор тврде да је то једина инфраструктура Београда спремна да дочека 21. век. То је, наводно, до сада највећа инвестиција у урбанистички развој града у наредном веку.

За изградњу тога чвора, односно тунела који чини његов део, купљене су негде у Немачкој тзв. „кртице“ – последња реч технике у овој врсти послова, машина која по својим технолошким и радним својствима, такође припада следећем веку.

У оквиру железничког чвора требало је пробити и две цеви врачарског тунела од најнижег дела Карађорђевог парка до Панчевачког моста. „Кртице“

крећу 1977. године, а 20. септембра 1977. године једна од њих на челу ископа засеца грађевину од опеке непознатог порекла и заглављује се у муљу који је покуљао из пробијене грађевине. Дана 22. и 23. септембра врши се инјектирање цементне емулзије да би се тло стабилизovalo. Акција је успешно спроведена и „кртица“ наставља пут.

Нико се није заинтересовао за стварну природу препреке на коју је „кртица“ наишла. Време је показало да је „кртица“ наишла на бунар пречника 5 метара. Бунар је био затрпан, а

опрезност. У испитивањима, која су обављена после рушења зграде број 7, бунар је описан као правилна кружна бушотина чије су стране озидање циглом димензија 60 цм. Ова димензија опеке нема сличан пример у млађим или старијим грађевинским споменицима у граду: постојање бунара нема своје објашњење, лишено је предања, нема логике. Његове димензије – пречник од 5 метара – упућују на закључак да је служио већем насељу, већем броју људи: био је то, дакле, бунар посебне намене која је остала непозната и данас.

„кртица“ га је пробила на дубини од 40 метара испод земље.

Четрдесет метара изнад – ту је била зграда у Рузвелтовој бр. 7 грађена 1935. године. У ноћи између 14. и 15. фебруара 1979. године, тј. 17 месеци после проласка „кртице“ кроз бунар, део дворишне зграде у Рузвелтовој број 7 нестао је, тачније – пропао је у земљу. На површини се појавио почетак бунарске цеви. Слегање је изазвано слегањем тла, а његов је узрок муљ који је исцурio из бунара у тунел.

Пишући о томе новинар „ТВ новости“ каже: „Зграда број 7 подигнута је тако на гротлу пет метара широког бунара неутврђене дубине, порекла, намене и старости, чије је постојање било непознато не само власнику куће и њеним градитељима, већ, очигледно, и староседеоцима који нису опомињали на

Па ипак, они који се баве београдским наслеђем тврде да је бунар грађен 30-их година прошлог века и да је приказан на Зарићевом плану с краја 19. века. Бунар је, по свој прилици, служио за снабдевање околног становништва водом. Није, дакле, без сврхе и без логике.

...

Очито, Београд је, због сличне судбине коју је доживео у последњих 200 година, којом приликом су нестала читава поколења становника, постао заборавна варош, варош кратког памћења и другог, другог трајања.

Арх. Бранко Бојовић

(Ово је један од два првонаграђена текста са конкурса за најбољи урбанистички есеј који је расписао лист „Комуникације“.)

**ЉУДОЖДЕРСТВО
МЕЂУ
БРОДОЛОМЦИМА
БИЛО ЈЕ У
ПРОШЛОСТИ МНОГО
ЧЕШЋА ПОЈАВА НЕГО
ШТО СЕ ДО СКОРО
МИСЛИЛО.
ПРЕЖИВЕЛИМА ЈЕ И
СУЂЕНО ИАКО ЈЕ
МЕЂУ ПРАВНИЦИМА
ОДУВЕК БИЛО
ДИЛЕМА. ЈЕДАН ЈЕ
НАУЧНИК О ТОМЕ
НАПИСАО КЊИГУ**

Ти догађаји су, изгледа, бродоломцима сами по себи били разумљиви, тако да су о њима сасвим мирно причали. Исто тако мирно то је примио и немачки капетан Х. П. Симонсен, који је негде у јужном Атлантику узео на своју лађу „Монтезума“ три мушкарца.

И у пристаништу Фалмут на југозападу Енглеске, где су искрцали британске морнаре, ови нису ништа прећутали. У службене формуларе сасвим добровољно су уписали све што се догађало за време бродолома и њиховог спасавања.

Наиме, њихова мала једрилица „Мињонет“, која је из Енглеске пловила за Аустралију, потопљена је у олуји приближно 680 миља јужно од острва Света Јелена. Четворочлана посада потражила је спас у помоћном чамцу дугачком четири метра. Четвртог дана послужила их је срећа када су успели да ухвате једну рибу, коју су одмах појели. Осмог дана почели су да пију властити урин.

Деветнаестог дана капетан Томас Дадли пререзао је врат седамнаестогодишњем морнару Ричарду Панкеру, који је оболео због пијења морске воде. Његову крв прелио је у кућицу хронометра. Морнар Нид Брукс, који није суделовао у убиству, исто тако је захтевао крв и са другом двојицом колега појео је срце и јетру, које је бивши бродски кувар Стефенс џепним ножићем исекао из трупа. На ивици чамца Дадли је мртаца распарчао и месо исекао на филете, да би се тако боље

СПАС У ЉУДСКОМ МЕСУ

КОШКА ЗА ЖИВОТ

очувало. Четири дана касније чамац је открила „Монтезума“.

Најкраће дрвце

Ови страшни догађаји одиграли су се јула 1884. године. Сто година касније

А. В. Брајан Симпсон, професор на универзитету Кент, у својој књизи „Канибализам и опште право“, у којој се пре свега бави тим догађајем и његовом правном обрадом, открио је да је људождерство на

**Капетан
Дадли
– морнару је
пререзао врат**

„дебелом“ мору у 19. веку било много раширенија појава него што се то дотада мислило.

Енглеска правна наука је од Дадлија и Стефенса, који су се осећали потпуно недужним, начинила крунски пример, уз чију би се помоћ јурисдикција круне раширила и на светска мора, а истовремено и утицала на то да би људи и у највећој опасности по живот поштовали нека правила. Морнар Брукс је наступио као сведок британске круне и зато је био изузет из оптужнице.

Ипак, суд се нашао у небраном грожду, јер су, како у јавности, тако и међу становништвом, оба оптужена човека важила као часни људи, и велики хероји који су у скоро безизлазној ситуацији храбро реаговали и тако спасли три живота.

А за Дадлија и Стефенса било је пресудно то да жртва и крвник нису били — како је то иначе био оби-

чај — извучени коцком, већ су сами донели одлуку да убију Панкера. У викторијанској епохи, тако каже аутор, канибализам као поморски обичај (custom of the sea) био је сасвим легитиман, само ако би се догодио по неком неписаном правилу.

У све то спадало је и извлачење жреба. Ко би, на пример, извукао најкраће дрвце, морао је да се жртвује, а ко је извукао најдуже морао је да одлучи ко ће жртву да убије. Обичај је такође прописивао да нико не сме да једе рођака.

Оптужени су узалуд тврдили да је њихова жртва била болесна и исцрпљена и да је њена смрт била само питање времена. Обојица су због убиства осуђени на смрт, али су због протеста јавности били помиловани — казна им је преиначена на шест месеци тамнице.

Заувек ће остати велика тајна какве су се све тра-

гедије одигравале на светским морима и океанима, када још није било радиоуређаја или није било преживелих, или су спасени више волели да ћуте.

Неколико случајева аутор Симпсон је нашао у енглеским и америчким архивама и на основу њих саставио је слику о томе, шта се све догађало после бродолома у претходном столећу. Тако, на пример, за последњу људождерску лађу важи норвешки брод „Дрот“, који је потонуо 1899. године близу обала Флориде. Шесторо чланова посаде спасло се захваљујући сплаву за спасавање, а том приликом један морнар се удавио.

Бродоломци нису имали ни хране ни воде. Тако су двојица несрећних морнара ускоро почели да умиру. Пре него што ће несрећници умрети другови су им изболи срца и попили крв. Изгледа да је то преживеле довело у неку врсту пијанства, јер уопште нису марили за месо,

већ су само желели крв.

Када су им „црвене резерве“ понестале опет је на сцену ступио фамозни жреб и за жртву је био одређен 35-годишњи Аустријанац Макс Хофман. Предао се судбини и поставио голе груди пред другове, који су га усмртили убодима у срце и потом попили његову крв.

Двојицу преживелих, 20 дана после бродолома, спасао је неки енглески пароброд и предао је несрећнике америчким обалским властима. Али, Американци нису желели да покрећу поступак, већ су морнаре изручили норвешким властима. Представник вашингтонског министарства правосуђа том приликом је изјавио: „Ова двојица несрећника већ су довољно тога претрпели“.

Догађај на Андима

На жалост, и 20. век зна за канибализам у неким ситуацијама, као што је то

показао случај срушеног авиона уругвајског ратног ваздухопловства.

Наиме, у Андима се 13. октобра 1972. године срушио „Fairchild E-227“, за време лета из Монтевидеа за Чиле. Летелица, у којој је било 49 путника и чланова посаде — играча, пријатеља и рођака једне рагби екипе, ударила је у један врх висок 3800 метара. Несрећу није преживело 17 људи, а неки су били тако тешко повређени да су у леденој планини ускоро умрли.

Недељу дана пред Нову годину један чилеански пастир нашао је двојицу потпуно исцрпљених мушкарца који су му рекли за несрећу. Када се хеликоптер за спасавање приближио олупини авиона, која је била делимично засута лавином, пред члановима посаде указао се грозан приказ — крвав снег, кости, остаци људских тела. Неко је запитао: „Шта, зар су тела појели кондори?“ Одговор преживелих је гласио: „Не, то смо били ми!“

**Преживели Уругвајци
пored остатака
авиона и својих
другова које су јели**

Људождер херој

И док су муке људождера најновијег времена, углавном, заборављене, један од канибала из прошлог века узнатрпевао је у народног јунака, чијег се дела још и данас сећају.

Реч је о Алфреду Пакеру, горском водичу из Стеновитих планина у Колораду, који је 1874. године оптужен да је у снежној олуји побио и појео петорицу копача злата, који су га унајмили као водича. Смртну пресуду судија је, између осталог, образложио и оном чувеном реченицом: „У читавој грофовији Хинсдејл било је само шест присталица демократске странке, а петорицу сте ви појели!“

Тик пред извршење смртне пресуде — позивнице почасним гостима већ су биле разаслане — Пакер је помилован на 40 година затвора из којег је изашао после 16 година. Умро је 1907. године и као учесник грађанског рата покопан је уз све војне почести.

Данас људождер Пакер у свом родном месту подсећа на пионирска времена Дивљег запада. Постоји „Пакеров кувар“ (?!), његово име носи један клуб, у градској већници стоји његово попрсје и сваке године студенти универзитета Колорадо празнују дан Алфреда Пакера, а „пакербургере“ једу у универзитетском ресторану „Алфред Пакер грил“?!

М. Ш.

КАМИКАЗЕ ПРЕ КАМИКАЗА

4:1 ЗА МЕНЕ

Догађај се збио над варошицом Жолкијево (данас Нестерев-Лвовска област). Прве године првог светског рата. Штаб Треће руске армије сваког јутра у одређено време, изазовно, надлетао је аустријски извиђачки авион. Направи неколико кругова изнад логора, онда се спусти толико ниско да су војници после његовог одласка морали да јуре поцепане шаторе. И оде. Следећег јутра иста маршрута.

Бес штапских официра није тешко разумети, поготово што су били, тада, апсолутно немоћни. Противавионског оруђа још није било, а авиони су летели без наоружања. Ако би се две непријатељске летелице среле у ваздуху, једини начин да, колико-толико, угрозе један другог било је гађање из револвера, личног наоружања пилота. Резултат таквих ваздушних дуела углавном се завршавао с рупом или две на крилу или труп, по правилу безопасних.

Двадесет петог августа лета 1914. у десетак километара удаљени одред руских авијатичара дојурио је бригадни генерал. Пилоти су за трен били у строју. Генерал је грмео називајући их најобичнијим кукавицама и неспособњацима. Да један аустријски авиончић исмева целу јуначку, Трећу руску армију!? Срамота. Из строја је, тада, иступио Пјотр Нестеров, прописно салутирао и рекао:

— Дајем часну реч руског официра да ће тај Аустријанац врло брзо престати да лети!

„Моран” против „албатроса”

Двадесет седмогодишњи пилот — први који је у историји летења, годину дана раније, извео лупинг или тзв. мртву петљу — дуго је, после одласка задовољног генерала, ћутао слушајући другове. Знали су да је пилот над пилотима, али ово је превазилазило чак и његове летачке вештине. Једини начин да одржи реч коју је дао генералу било је да изведе таран, односно да својим авионом удари у непријатељев. А то је, сасвим сигурно, смрт.

Узалуд је његов блиски пријатељ, заставник Ковањко, покушавао да га одврати помињући му породицу, другове, живот.

Следећег јутра Пјотр Нестеров нервозно је поцупкивао поред свог „морана” очекујући налет аустријског „албатроса”. Аустријанац је био тачан и Нестеров је зарулао импровизованом земљаном пистом. Његов „моран” неколико пута је поскочио и одлепио се. Пењао се врло брзо и, управо у тренутку кад се нашао испред запањеног Аустријанца, мотор је закашљао. После, на земљи, утврдио је да нешто није у реду с доводом горива. У међувремену, „албатрос” је, брже-боље, одлетео према линији фронта.

Очајног Нестерова поку-

шао је да утеши заставник Ковањко. Доћи ће Аустријанац, сигурно, и наредног јутра. Дошао је, из ко зна којих разлога, после непуне два сата. Овог пута на много већој висини. И поново је вишеструки рекордер у летовима на даљину сео за команде свог „морана”. Сада је машина беспрекорно радила и Нестеров се врло брзо нашао изнад Аустријанца.

Са земље, заустављена даха, посматрали су маневре „морана”. Е, да је завршен онај лако покретљиви авион за који је Нестеров дао оригиналан пројекат, можда би могао да га обори ударом елисе или крила!? „Албатрос” је, сада, мирно летео, направио заокрет и кренуо према линији фронта. Нестеров је био изнад њега.

И онда пикирао према противничкој летелици. Ломљава па експлозија...

Био је то у историји авијације први ваздушни таран, прва права ваздушна борба. И последњи лет Пјотра Нестерова.

Без муниције

Цена је, овог пута, била превисока. Како су, после, замерали неки војни страсти, није се много добило. Резултат је био 2:2 — да би се оборио непријатељски авион с пилотом, страдао је сопствени авион с пилотом. Други, бројнији, били су у уверењу да је тог 26. августа 1914. предност била на руској страни. Она психолошка. Било како било, тек задуго отад таран, као један од начина ваздушне борбе, није често коришћен. Уосталом, на

**ПЈОТР НЕСТЕРОВ,
ПРВИ ЧОВЕК КОЈИ ЈЕ
ИЗВЕО ЛУПИНГ, ДАО
ЈЕ РЕЧ ДА ЋЕ
УНИШТИТИ
НЕПРИЈАТЕЉА.
ОДРЖАО ЈЕ
ОБЕЋАЊЕ И
ПОГИНУО.
НАЈОПАСНИЈИ ОД
СВИХ НАЧИНА
ВАЗДУШНЕ БИТКЕ
КАСНИЈЕ СУ
КОРИСТИЛИ И ДРУГИ**

авионима је већ монтирано наоружање а ни на земљи нису седели скрштених руку, противавионско оруђе је постајало све ефикасније.

Совјети су се сетили тарана 1941. у време кад су немачке трупе, практички без отпора, надирале према Москви. Дobar део совјетске авијације у том блиц-кригу страдао је још на земљи, ни с противавионском артиљеријом ситуација није била боља. А немачки бомбардери немилосрдно су изручивали своје смртоносне товари. Совјетски ловци чинили су што су могли...

Прича Виктор Талалихин, совјетски ваздушни ас:

— Добио сам информацију да се немачки бомбардер типа „хејнкел” приближава Москви. Узлетео сам у ноћно небо и врло брзо приметио непријатељску летелицу. Дању бомбардер баш нема много шанси против ловца, ноћ је, међутим, нешто друго. На висини од 4500 м заповедено се ваздушни двобој. Један другог могли смо да пратимо само по пламеним језицима издувних гасова... И онда, нестало ми је муниције. Немац је то приметио и кренуо према Москви. Са смртоносним теретом: Кренуо сам за њим. Није ми преостало друго до да изведем — таран. Приближио сам се кад ме је митраљеско зрно с бом-

Илустровао Ненад Милићев

бардера погодило у руку. Стиснуо сам зубе и још више се примакао непријатељу. Одлучио сам да елисом оштетим стабилизатор бомбардера. Дао сам пун гас и, неочекивано, читавом машином закачио непријатеља. Прасак. Ломљава. Успео сам да активирам падобран и побегнем из авиона у пламену. „Хејнкел“ је експлодирао у ваздуху. Право је чудо како ме ниједан део није закачио док сам се спуштао...

Не знају да ратују!

Када су, много касније, питали Виктора Талалихина о чему је размишљао кад се одлучио на таран, одговор је био помало неочекиван:

– Мислио сам да их је у „хејнкелу“ четворица, а ја сам сам. Резултат ће бити 4:1 за мене!

Вероватно су слично мислили и други совјетски пилоти који су се одлучивали на таран. По правилу, увек после нестанка муниције. И увек ловац на бомбардера.

Да је то често уносило панику у редове „Луфтвафе“, сведочи и писмо које је Херман Геринг упутио својим јединицама на Источном фронту. Наиме, на притужбе да у безнадежним ситуацијама совјетски пилоти иду у таран и да то уноси и те какву нервозу међу немачке летаче, Геринг их је тешио да је то „само одлагање неминовног краја који ти фанатични козаци не могу фер-борбом да дочекају. Они, једноставно, не знају да ратују...“

Колико је то било утешно, тешко је рећи, али забележено је да су читаве ескадриле немачких бомбардера панично бежале у тренуцима кад им се приближавао један једини совјетски ловац. У једном допису који је с Источног фронта стигао на Герингов сто каже се да су 1942. совјетски пилоти 34 пута извршили таран.

Ни у совјетским документима нема прецизног податка колико је пута у прошлом рату извршен таран. Историчари авиације баратају цифром од неколико стотина. Познато је, међутим, да је тридесет пилота два пута применило таран као последње, и најопасније, оружје у ваздушним биткама. Капетан из Рјазана Алексеј Хлобистов, рецимо, три пута је тараном напао непријатеља, а апсолутни рекордер је резервни потпуковник Борис Ковзан – четири пута је свој авион устремио на противнички. И остао жив. Јапанске камикадзе, дакле, стигле су тек после.

П. М.

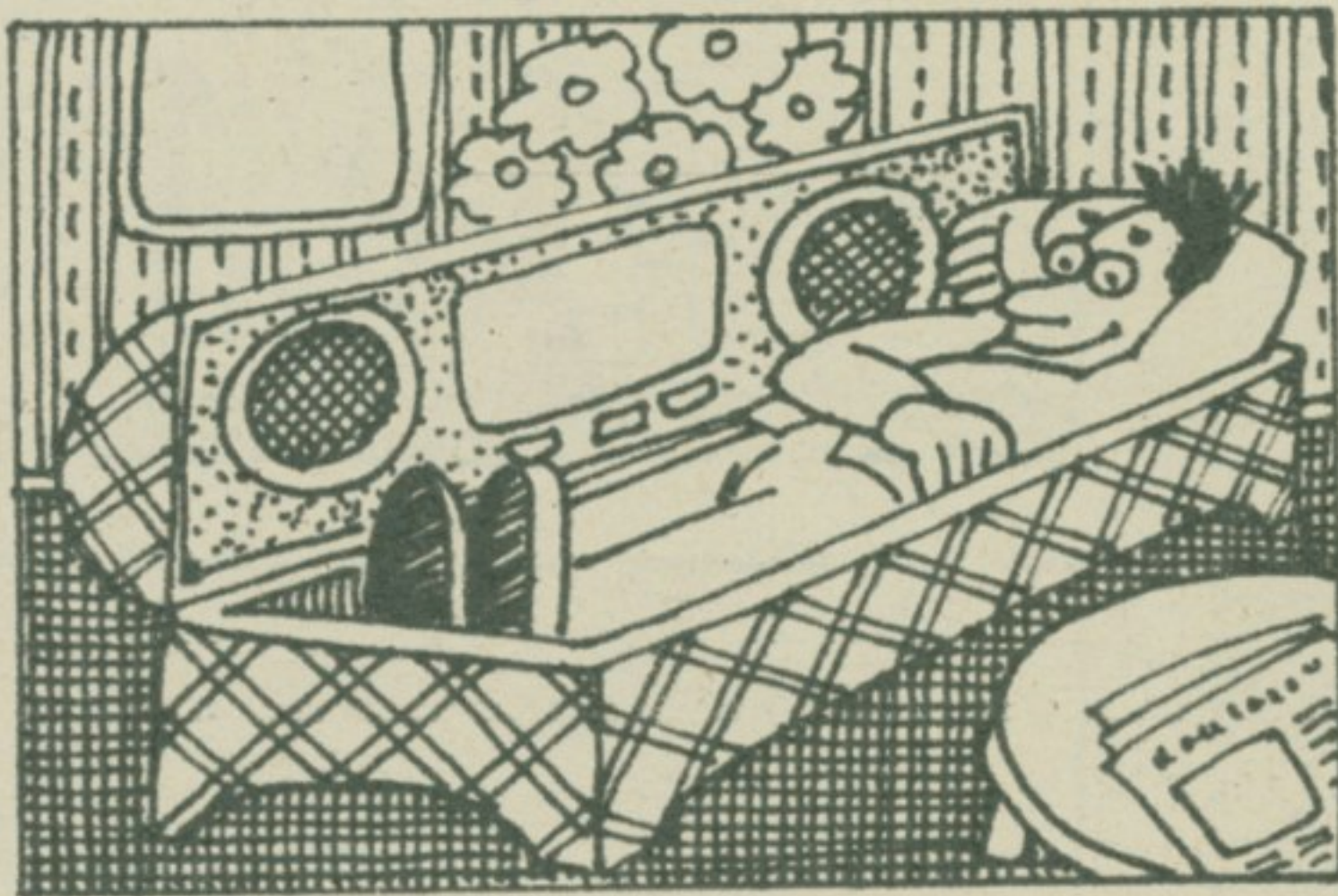

ХАЛО, ОВДЕ МИЛИ ПОКОЈНИК

Хосиас Кордеира власник је једне радње са стерео-уређајима у Рио де Жанеиру, а одавно и дизајнер који се нада блиставој будућности. Хосиас је за сада дизајнирао једну једину ствар, али је убеђен да ће се на њој обогатити. То је мртвачки сандук од огледала, челика и пластике са стерео-озвучењем, алармним звонцем и другим електронским направама, а намењен је богатој клијентели која би да им сахрана, као и живот, буде на високој нози.

Хосиас ништа није урадио напамет. Пре него што је сео да ковчег дизајнира, разаслао је упитник у коме се заинтересовани моле да опишу како би, по њиховом мишљењу, требало да изгледа савршени мртвачки ковчег. Дневно се на његов број јављало по петнаестак особа и све до једне су у опис укључиле и по неку електронску справу.

Једна жена рекла му је како се ужасава помисли да би могли да је сахране живу. Тражила је да у опрему обавезно укључим и алармно звонце. Неки су изразили жељу да после сахране поразговарају са пријатељима и рођацима (Да их питају како је било?) – прича Кордеира.

Хосиас, за сада, није продао ни један ковчег, али каже да је у преговорима са шест потенцијалних купаца за које се слободно може рећи да спадају у ону врсту људи који мисле унапред.

Стерео-ковчег кошта 5 хиљада долара, али Хосиас Кордеира то не брине. Ако су неки спремни да за парцелу са „лепим погледом“ плате и до 3 хиљаде долара, а јесу, зашто онда не би издвојили још пет за суперковчег?

И, тиме је све речено? Е, није. Овај ковчег би се, по замисли свог творца, куповао унапред и држао у кући као комад намештаја који може да послужи у разне сврхе – као бар, рецимо. ■

НЕ ДИРАЈ У ЦЕПОВЕ ДОК САЊАМ

Неким законодавцима мора се признати да су мислили на све. По закону америчке државе Мериленд женама је забрањено да претурају по џеповима својих мужева док они спавају. Нек претурају кад су будни, ако смеју. Пракса је показала да многе смеју. ■

КАКО ЈЕ ДЕЈЗИ УСРЕЂИЛА ЦЕКА

Године 1949. Америчанац Цек Верн није имао пријатеље, није имао ни пребијене паре, није имао посао, није имао ништа. Док је једног дана, очајан, шетао обалом у Сан Франциску набасао је на боцу с поруком. Испоставило се да је реч о теста-

менту Дејзи Сингер, једине наследнице огромног богатства фирме „Сингер“, познатог произвођача шиваћих машина.

У поруци-тестamentу је стајало: „Како бих себе поштедела муке одлучивања, остављам целокупну своју имовину срећној особи која нађе ову боцу и мом адвокату, Берију Коену, да им се подели на равне делове...“

С обзиром да бацање тестаменту у реке или океане, свеједно, није уобичајени вид остављања последње воље, Цек Верн је своја права морао да доказује на суду. Суд је потврдио веродостојност папирчета написаног дванаест година раније и баченог у Темзу, кога су потом речне и океанске струје избациле пред ноге Цека Верна. Половина која му је боцом завештана донела је Цеку шест милиона долара у готовом и годишњу ренту од 80 хиљада долара. ■

КАКО ДА ВАМ КАЖЕМ?

Када су госпођу Макартур питали за мишљење о глуми Грегори Пека који је играо генерала Макартуре у истоименом филму, удовица прослављеног америчког генерала је одговорила: „Ја, иначе, изузетно ценим господина Пека као глумца, али будући да сам читавог живота гледала генерала Макартуре у улози генерала Макартуре, чинило ми се излишним да видим како господин Пек игра генерала Макартуре“. ■

У ЦАРА ТРАЈАНА АСПИРИН

Кад год је цара Трајана болела глава узимао је аспирин. Додуше, не у таблети и не сасвим онакав

какав ми гутамо данас, али основни састојак се није разликовао. Стари Римљани лечили су главобоље и остале бољке тако што су жвакали кору врбе која у себи садржи салицилну киселину. ■

Илустровао Зоран Јоановић

DIK
BROWNE

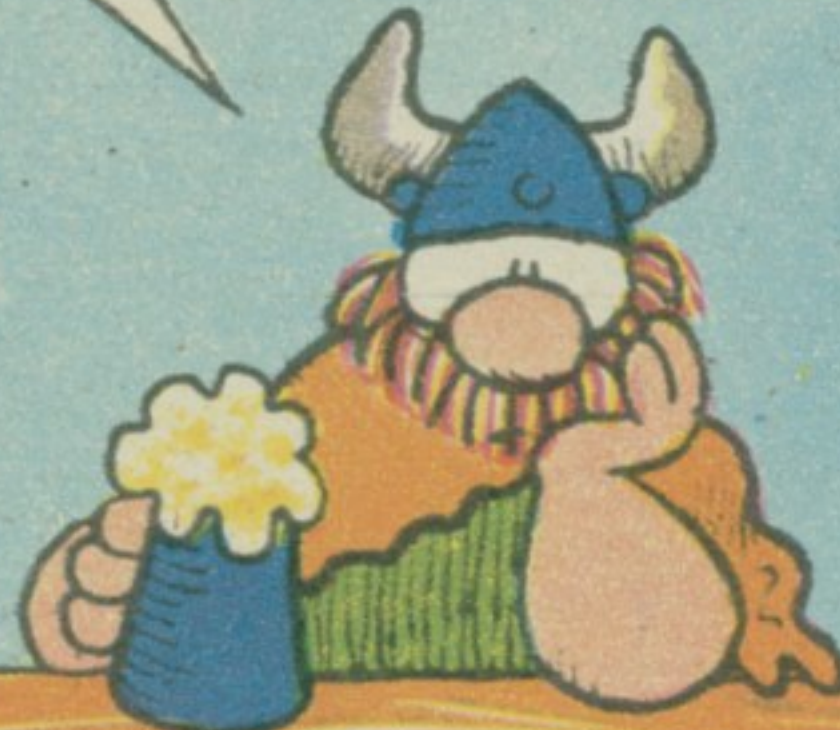
ХОГАР

СТРАШНИ

ФАЈРОНТ!

ЗАР БЕК? ХЕЛГА
ИМА ПРАВО КАД
КАЖЕ...

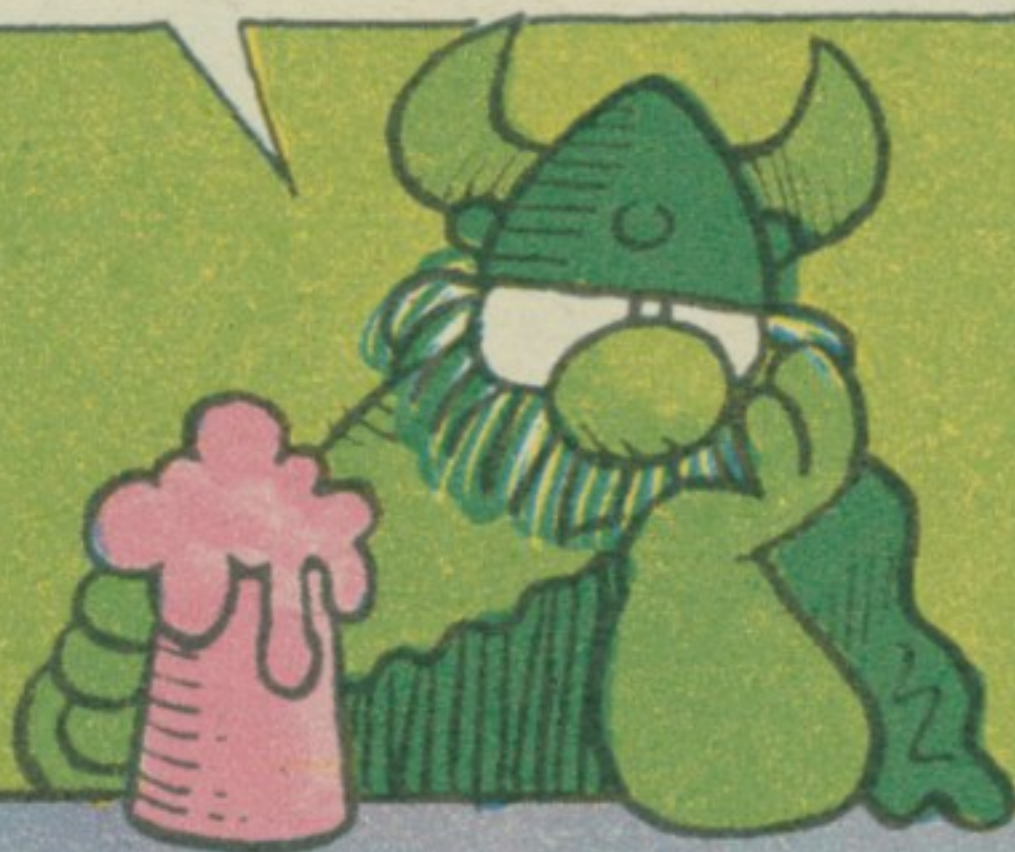
...ДА НИКАД
НЕ СТИЖЕМ
НА ВРЕМЕ,
ЈЕР...

...САМ СПОР И ЛЕЊ...

...НЕОДГОВОРАН, НЕУРЕ-
ДАН И ДЕЗОРГАНИЗОВАН...

...И ДА ЈЕ
ЗБОГ ТОГА
ИСТЕ-
РУЈЕМ ИЗ
ПАМЕТИ!

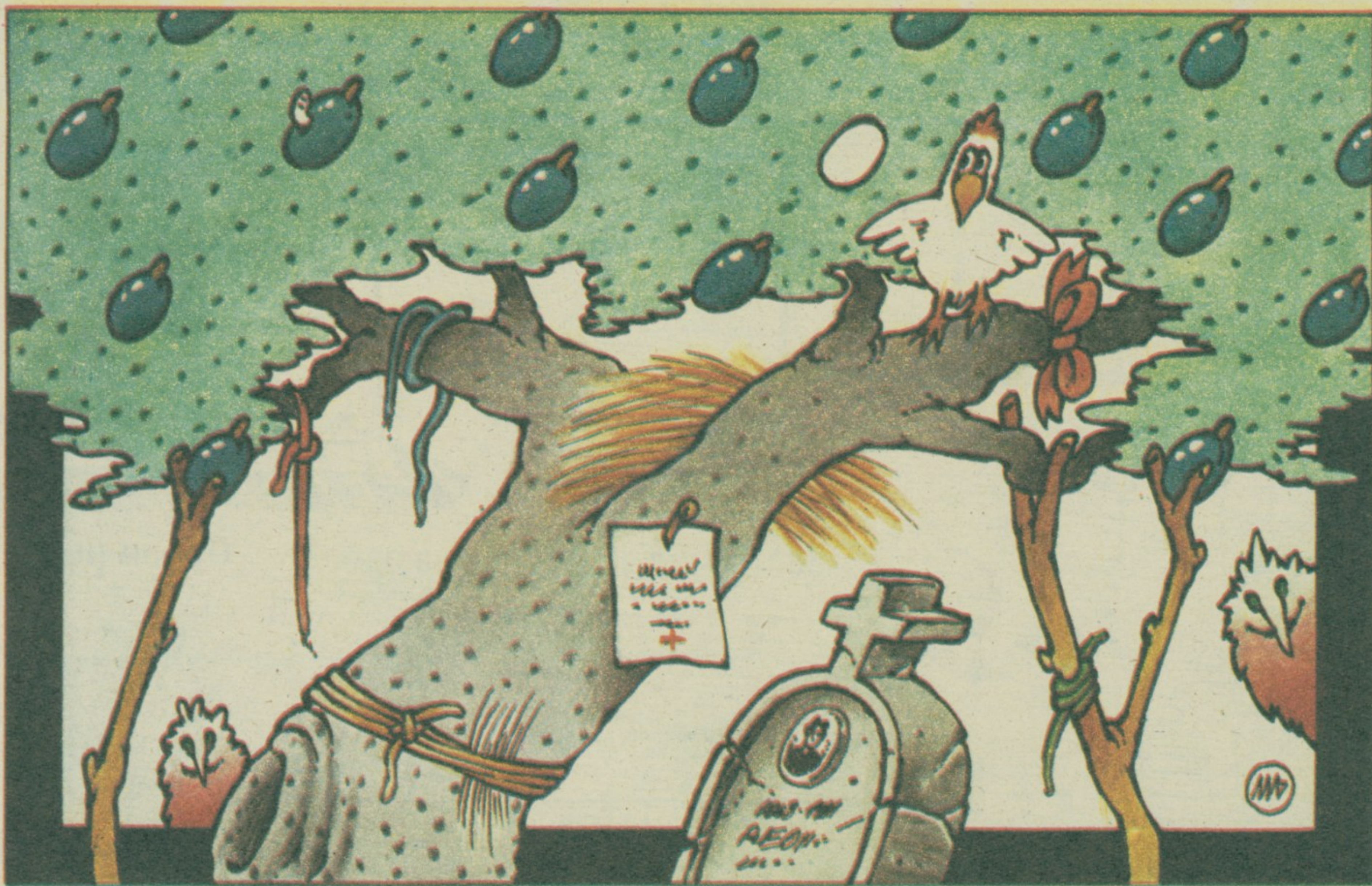

А ЗАШТО
ЈЕ ОНДА
ОСТАЛА
СА МНОМ
СВЕ ОВЕ
ГОДИ-
НЕ?

ХЕЈ, ЉУДИ, ПА
ЈА ЈОЈ ДОЂЕМ
К'О НЕКИ
ХОБИ!

Илустровао Ђубомир Милојевић Ђубац

ДУБОКО У НАРОДУ

И ШЉИВА ЈЕ ВОЋКА ЧУДНОВАТА

**ЊЕНА ЈЕ ГЛАВНА
УЛОГА ДОБРО
ПОЗНАТА. О ТОМЕ
ОВДЕ НЕЋЕ БИТИ
РЕЧИ, АЛИ ЗАТО
ЧУЈТЕ ШТА СЕ СВЕ
ОСТАЛО ОКО ШЉИВЕ
ПЛЕТЕ**

Ако добра домаћина
ко ове године упита:
„Како је родило?“ одговор
ће сигурно бити овакав:
„Пшеница слабо, кукуруз
добро а шљиве тако и та-
ко.“ Да има шта да се једе,
да стока може да се пре-
храни и да шљивовице бу-
де за славе и прославе.

Да добро роде, на шљи-
ве се меће божићна сла-
ма. О Биљном петку доно-
си домаћин на њих и ма-
гичне биљке. А на Светог
Тривуна Резача не ваља да
жене ишта иглом раде „да
не би црви јели шљиве“.

А у Жупчу, тамо код
Брезе, уочи Божића, мом-
ци и дечаци иду од башче
до башче те завијају ко ву-
кови око шљива. Јер, тако
род буде бољи.

Све ове радње ваља
предано радити али зна се
у народу: кад на Божић
падне киша, родиће шљи-
ве. То је сто посто.

Важно дрво

Можда сте приметили,
много су шљиве посађене
по гробовима. Још су ис-
кићене каквим разнобој-

ним кончићима. Јер, сено-
вито је то дрво. Погодно
да се у гранату крошњу
смести нека душа. А и де-
мон, богами.

Тако у Горњој Ресави
„онај који је истих година
као и покојник“ у поворци
носи окићену шљиву која
се онда посади покојнику
баш више главе. А „за оне
који су умрли без свеће“ у
тачно одређене дане, три
пута у години, распали се
добра ватра од шљивови-
не. Умрла деца су се, ина-
че, у неким крајевима, сах-
рањивала у шљиву.

Тако важно дрво ти је
шљива у нашем народу.

И – „где шљива најбоље
напредује, ту је најбоље
место и за грађење куће“.
Никакве друге провере ни
благосиљања, ни од попа

ни од видовитих људи, ни-
су потребна.

Девојке знају да им
шљива може сачувати ру-
се косе. И то овако. Оне
длаке што отпадне вежу се
за младу шљиву. Па ће,
јасно, коса „боље расти“.

Не једите – двојанку

Опет, у Ресави стара
жена која све зна „после
венчања обуче мла-
дожењи очеву а младој
мајчину кошуљу, узме их
за руке и доведе до воћ-
њака – где три пута обила-
зи са њима родно дрво –
шљиву“. И биће среће и
буљука деце.

И кад се беба први пут
окупа она вода се обавез-
но проспе на родну шљи-
ву. Због чега, сада и сами
знате.

А ако које дете нападне

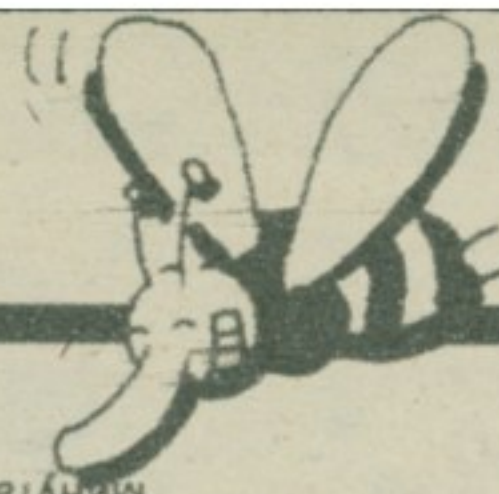
дуготрајна болест, жене
знају шта ту ваља чинити.
Нађу у шљиву лепу мла-
ду шљиву. Кроз процеп
прва дода другој то дете.
Онда га ова кроз исти про-
цеп врати. А прва почне с
дететом главом без обзи-
ра бежати кући. Болест
остаде на шљиви. Она се
тога не боји.

Видели сте шљиву дво-
јанку. Е, њу нипошто не ва-
ља јести. Једни кажу „да
ће се састављати прсти на
ногама“. Други опет веле
да ће се рађати све сами
близанци. А, можда, ће и
обоје стрелити – човека
сиромаша.

И још нешто. Али, то зна-
ли не знали себи помоћи
не можете. Једино да се
не изненађујете: Ко је у
сну брао шљиве – плака-
ће!

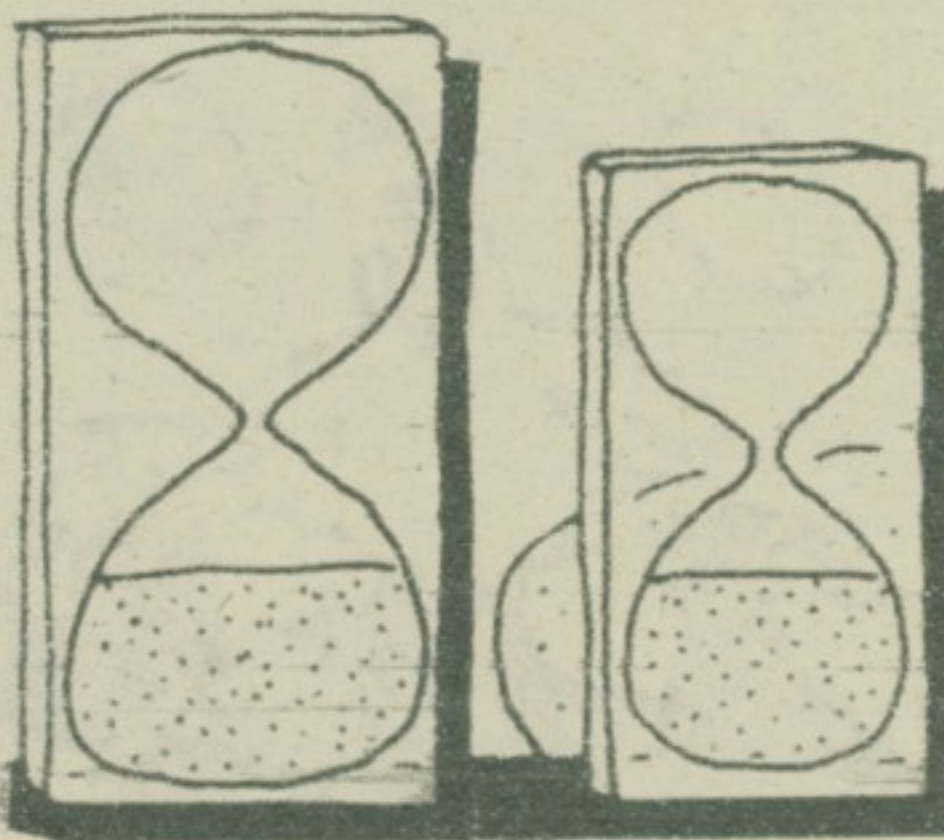
С. Рељић

МОЗГАЛИЦЕ

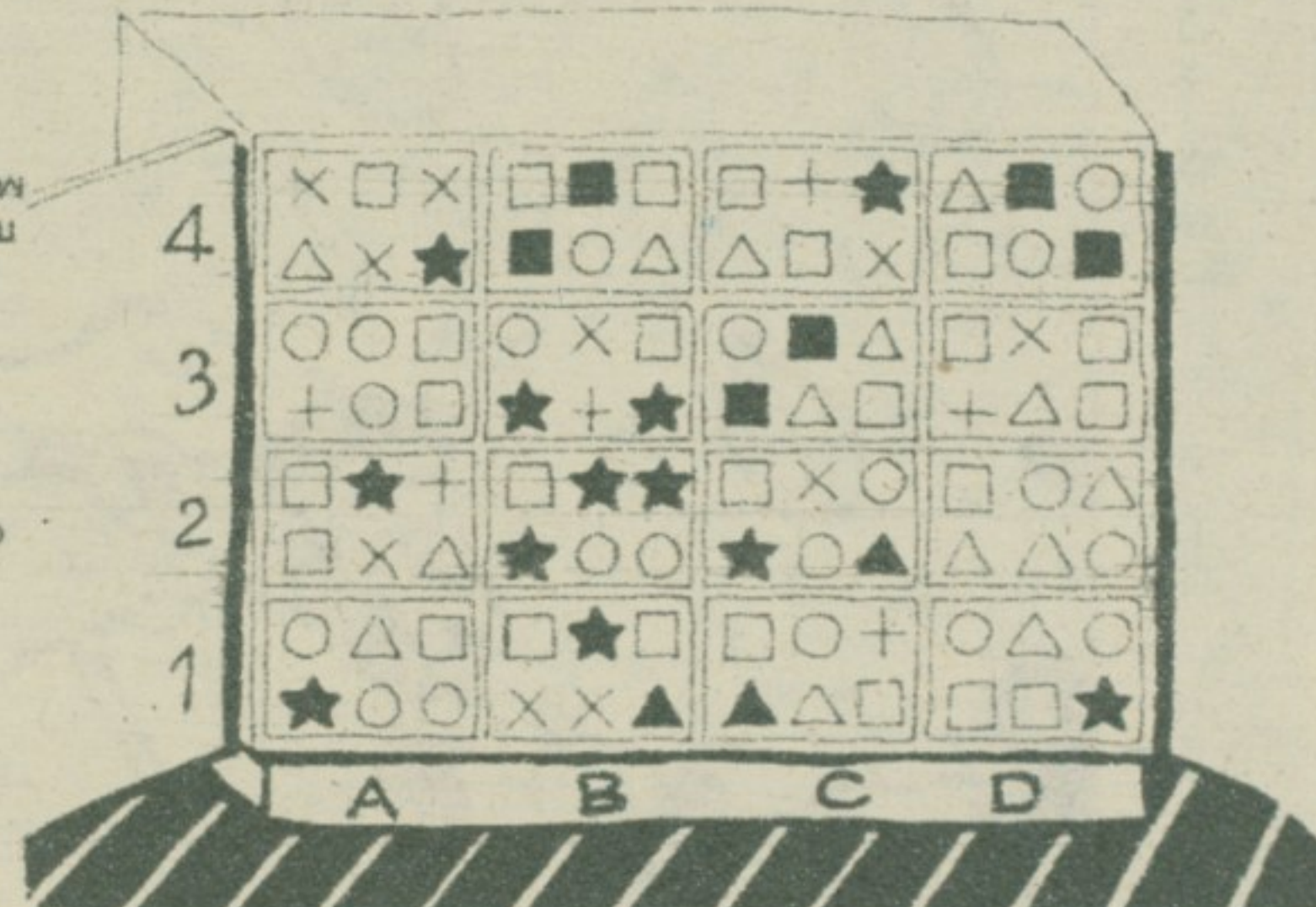

Два пешчана сата

Замислите да имате два пешчана сата: један који мери време од 7 минута и други који мери 4 минута. Да ли бисте могли, служећи се само њима, да одмерите време од 9 минута?

(Одговор: покрените истовремено оба сата. Када онај од 4 минута испури, окрените га. Протекло је 4 минута. Када сат од 7 минута испури, окрените га (протекло је 7 минута). Укупно 8 минута. Исти период ће протећи и за сат од 7 минута, који у том тренутку треба олет преврнути назад да се врати онај 1 минут који је на истеку других 4 минута испурио до 8 минута. Дакле, сат од 7 минута означава тражено време, то јест 9 минута.)

Заставице за обележавање

Бројеви који се налазе на овим заставицама за обележавање имају одређени логички распоред. Који број треба да стоји на последњој заставици на којој је уцртан знак питања?

Орман (II пут)

Две од 16 полица овог ормана имају потпуно исте предмете. Можете ли да их нађете?

(Одговор: 2А и 4С)

(Одговор: 8 - Вредност прве заставице $7 \times 8 + 8 \times 8$)

Излет на море

Група пријатеља, укупно 5 парова, заказала је састанак на мору да би неколико сати провели у одмору и разоноди. Можете ли, по подацима које ћете даље прочитати, да одгонетнете које особе чине поједине парове, који су воз узели да би стигли до мора и у којем купеу су путовали?

Подаци:

1. Пре него што је кренула на море, Милена је отишла код фризера.

2. Ђура и његова девојка путовали су у купеу број 215, а кренули су возом који је био први следећи после оног којим је путовала Милена.

3. Ни Мика ни онај који је био у купеу 313 нису ишли возом у 9 сати.

4. Милица је била у друштву са Јовом и није ишла возом у 9 сати.

5. Ана, која није Лазина девојка, кренула је пре онога ко је био у купеу 425.

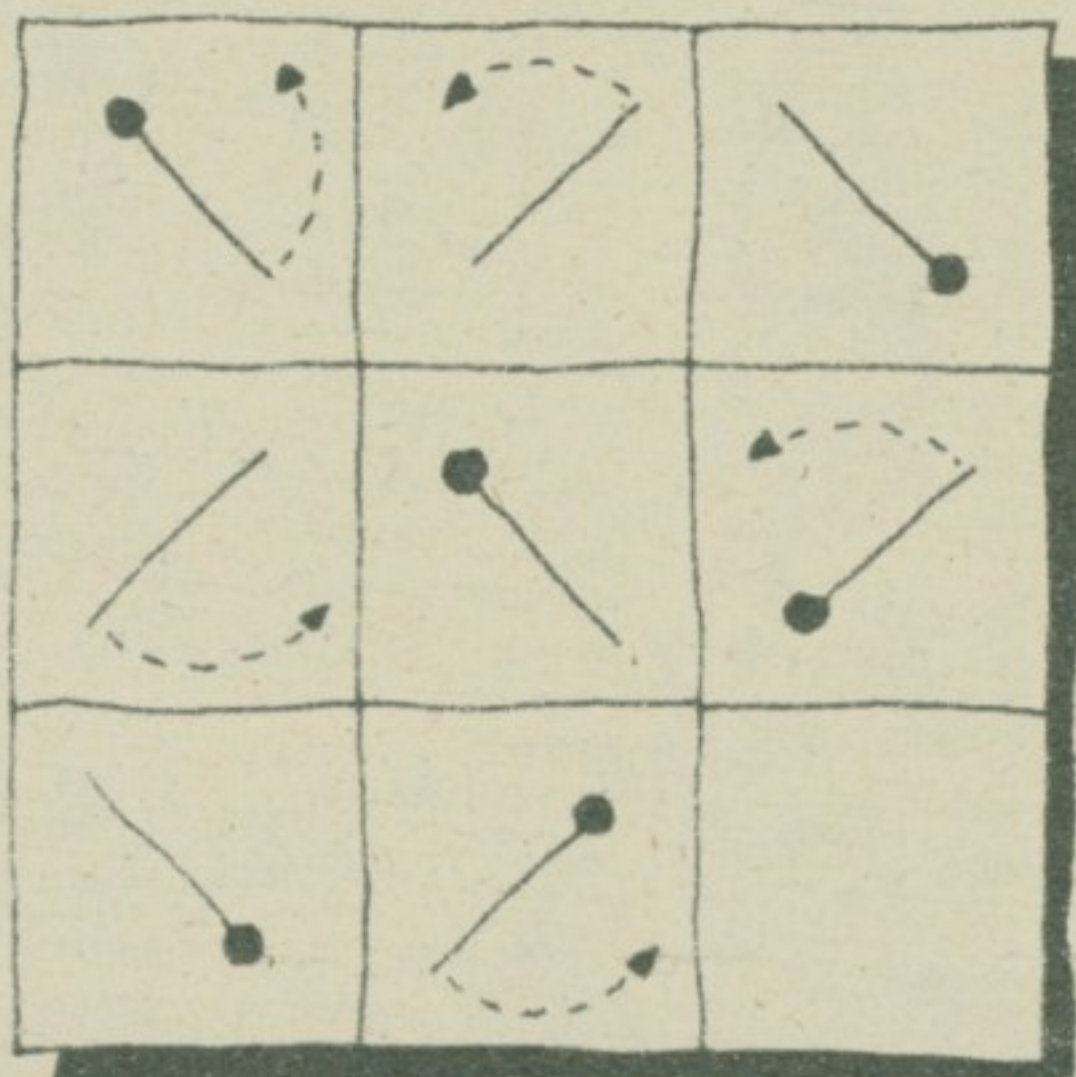
6. Пера је кренуо возом у 10 сати, а Ивана оним у 9.30. Онај ко је кренуо возом у 9.30 је у купеу број 314, а његова девојка није ишла код фризера пре него што је кренула на пут.

Означити са "V" оно што се подудара, а са "X" оно што се искључује у квадратићима дијаграма на првој страни, а затим корисне податке пренети на коначну табелу. (Ознаке које већ постоје у табели су направљене на основу података из тачке 2, као илустрација како треба радити.)

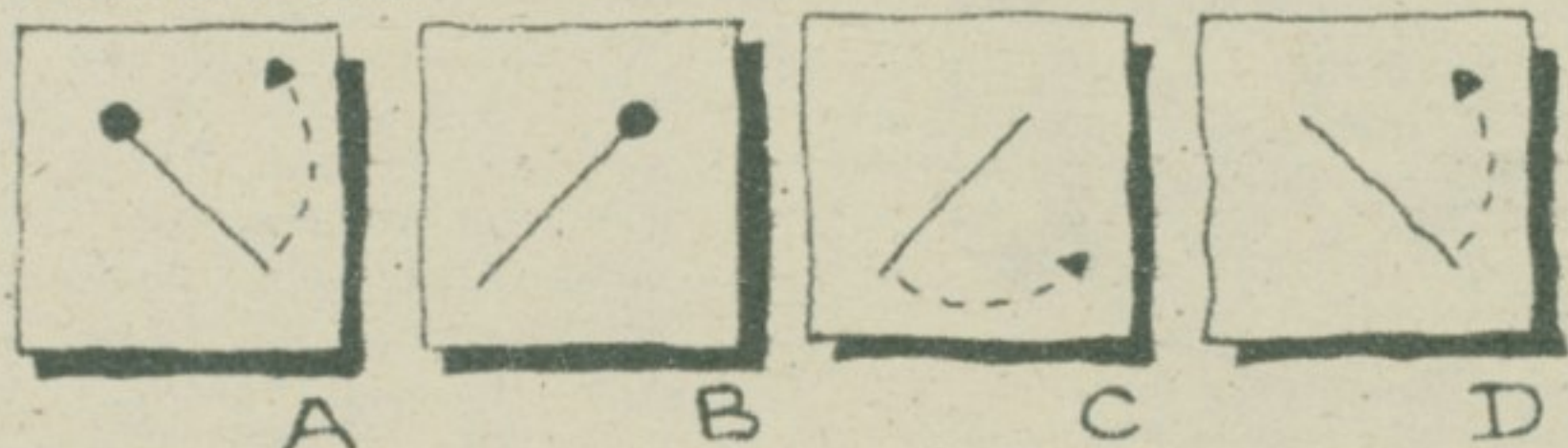
		ЖЕНЕ					ВОЗОВИ					КУПЕ				
		АНА	МИЛЕНА	МИЛИЦА	ИВАНА	САЊА	09,00	09,30	10,00	10,30	11,00	98	215	313	314	425
МУШКАРЦИ	ПЕРА												X			
	МИКА												X			
	ЛАЗА												X			
	ЈОВА												X			
	ЂУРА		X				X					X	V	X	X	X
КУПЕИ	98															
	215		X				X									
	313															
	314															
	425															
ВОЗОВИ	09.00															
	09.30															
	10.00															
	10.30															
	11.00															

КОНАЧНА ШЕМА	ЖЕНЕ	КУПЕИ	ВОЗОВИ
ПЕРА	МИЛЕНА	БР. 313	ВОЗ У 10
МИКА	ИВАНА	БР. 98	ВОЗ У 1,30
ЛАЗА	САЊА	БР. 314	ВОЗ У 9
ЈОВА	МИЛИЦА	БР. 425	ВОЗ У 11
ЂУРА	АНА	БР. 215	ВОЗ У 10,30

Допуните бели простор
доле десно, бирајући
један од предлога А, В, С,
D, тако да по вашем
мишљењу целина буде
логична.

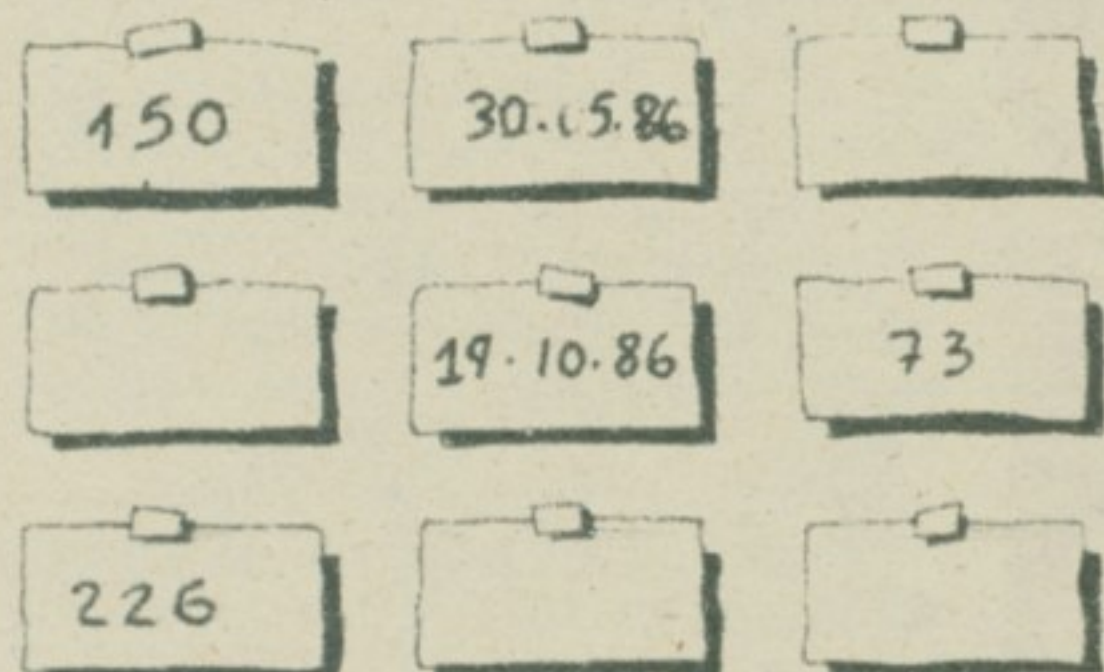

казъке на сату а у
хоризонталним колонама, а
за 90 степени у смеру
супротивом од казъке на
сату у вертикалним
колонама.)

(Одровор: D - Фирпа која се
 состои од култивне и
 степене окрече се у сваком
 пољу у односу на припадну
 за 90 степени. у правцу

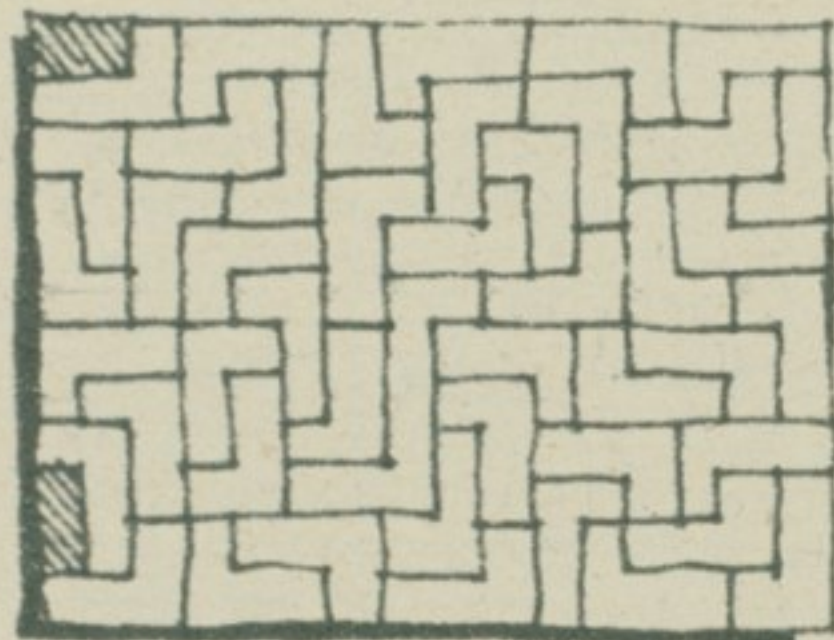
Проучавајући пажљиво бројеве и датуме на табели, можете ли да убележите тачне бројеве и у празне просторе?

139	226	14. 8.86
73	292	19.10.86
215	150	30. 5.86

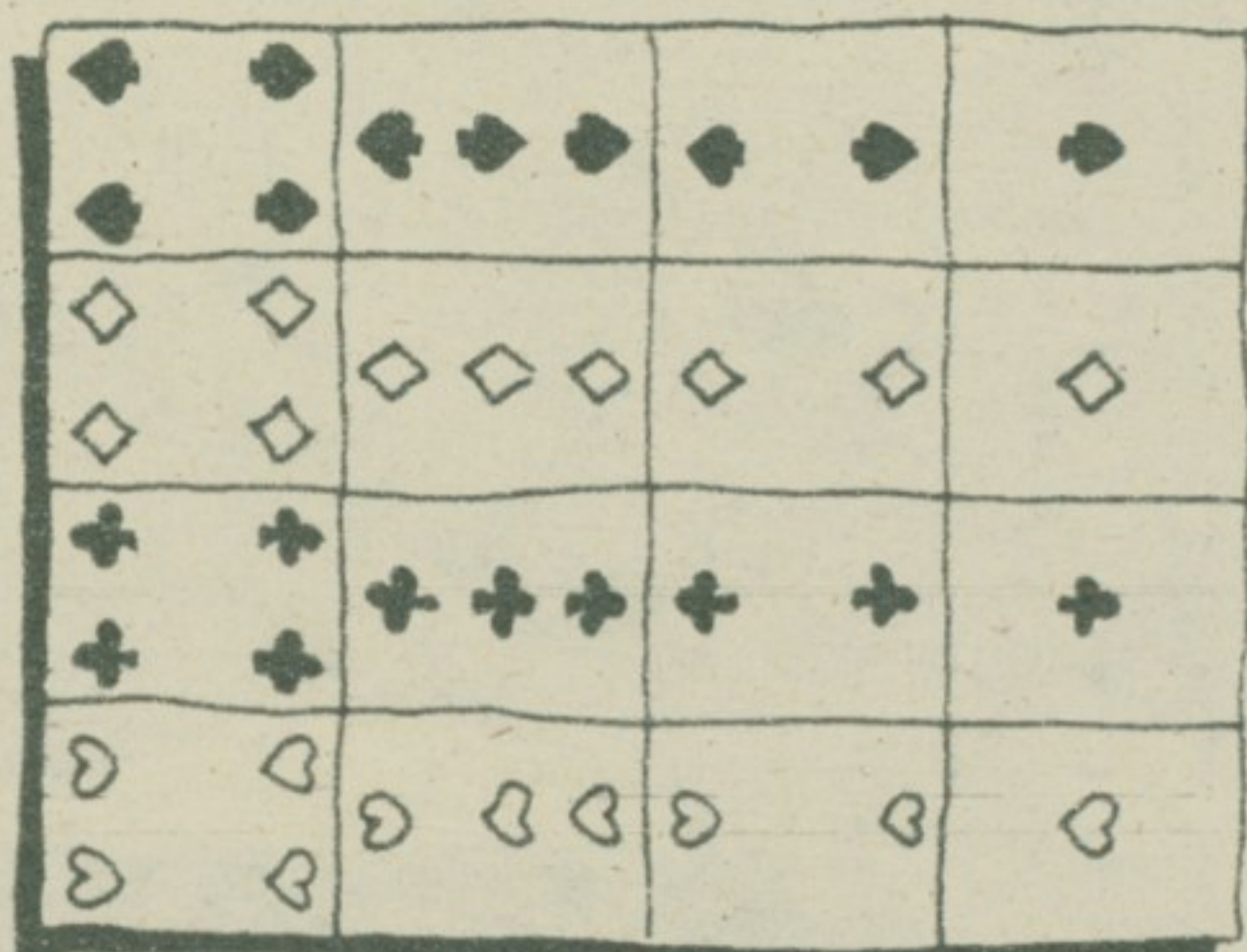
Бато да таси:

Комплетна табела би, значај, пре-
ди га број дана до краја године.
од 1. јануара до тог датума, а сле-
дано у средини претходи број дана
(Одговор: датуми који је уни-

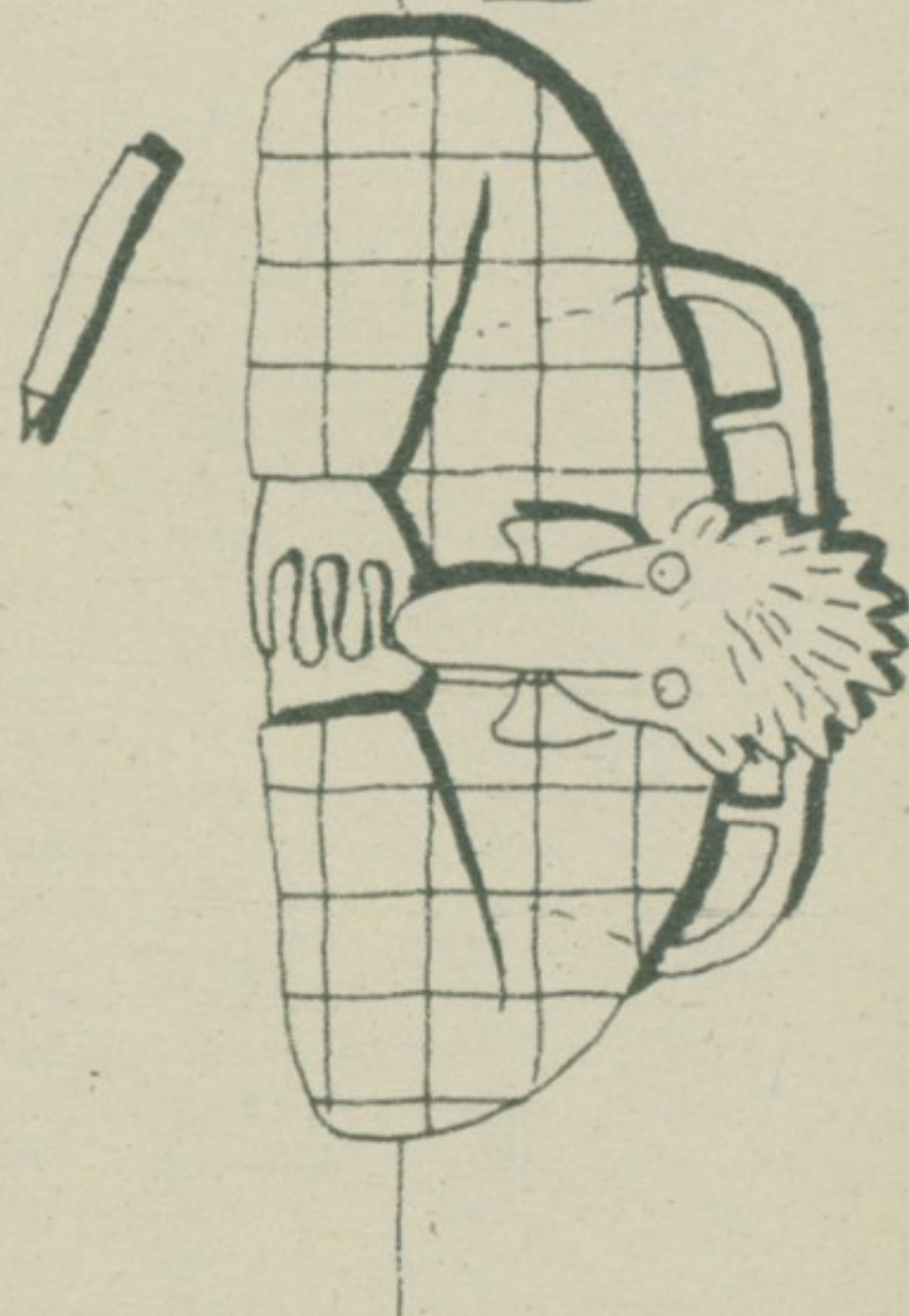
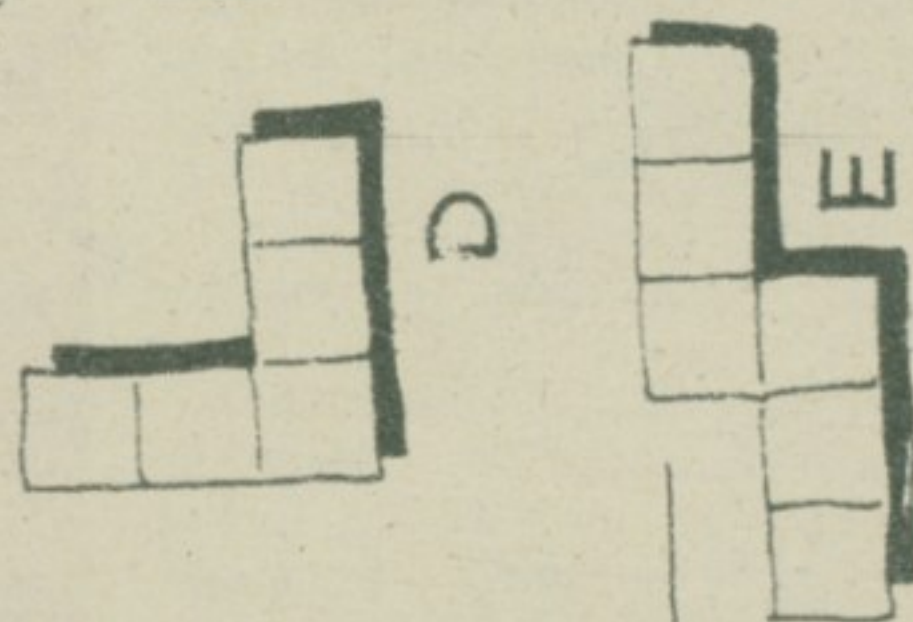
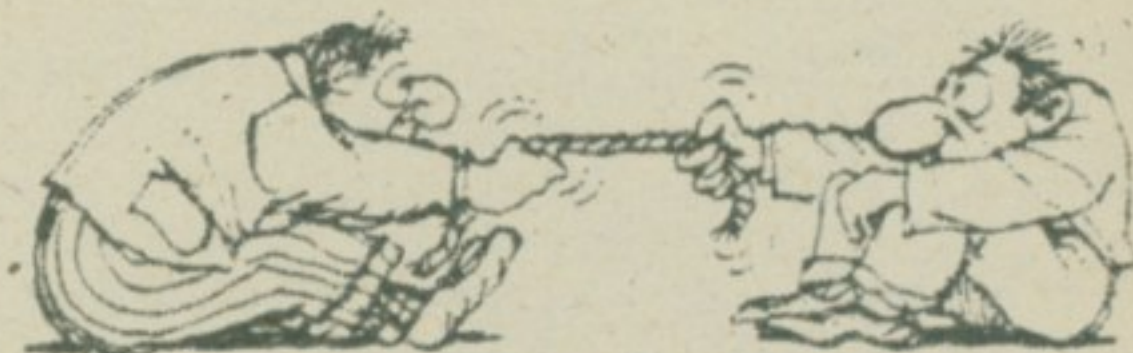
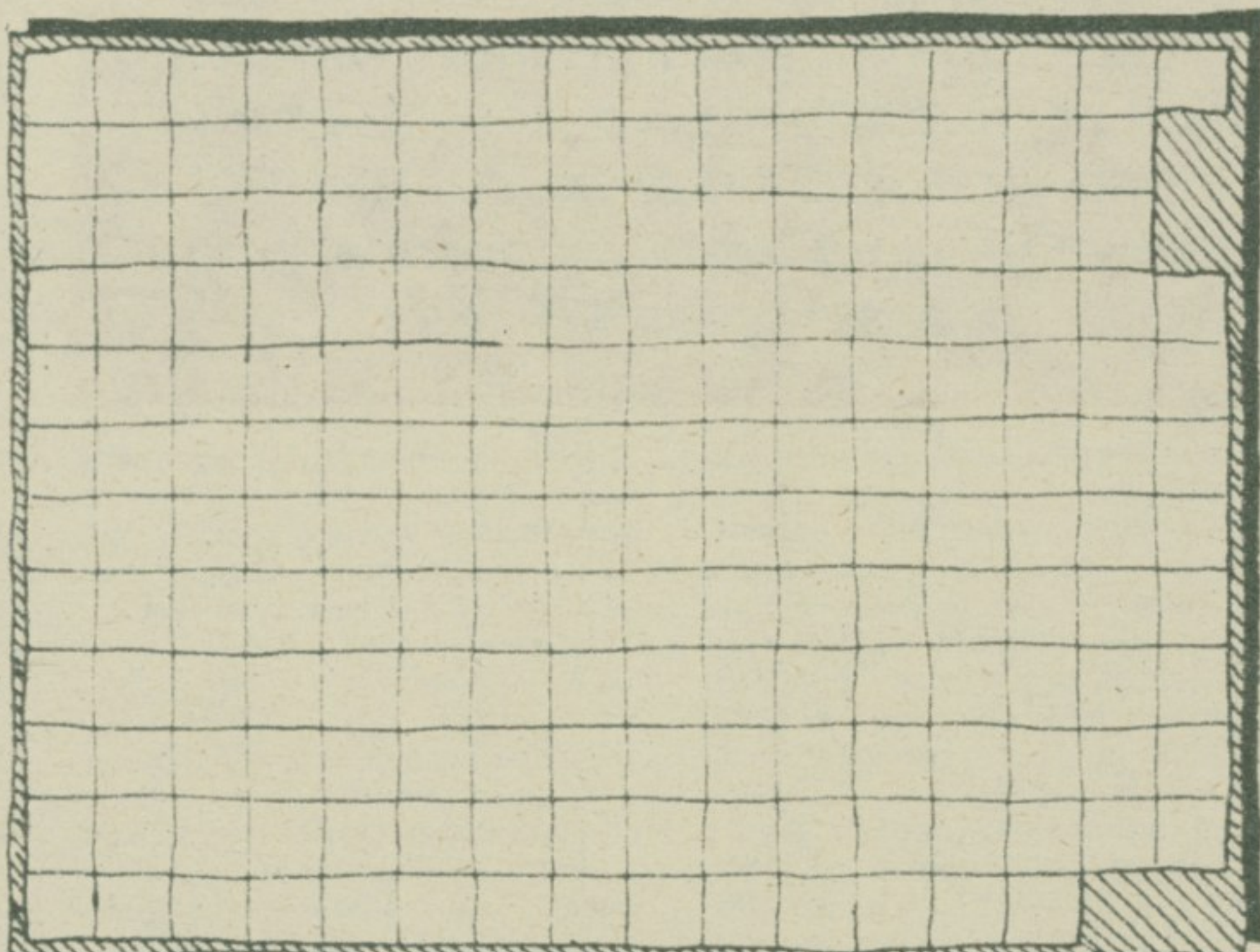
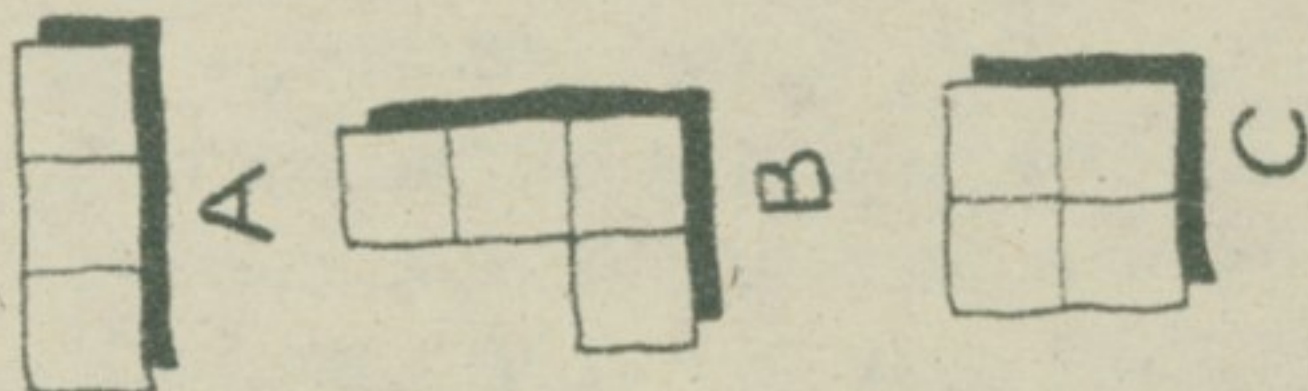
(Ozrobo: 7.)

Распоределите 16 карата са
табле која је приказана на
празну таблу, поред, тако
да се ни вредност (1, 2, 3,
4) ни боја (пик, херц, треф
и каро) не понове више
од једанпут у
хоризонталној, у
вертикалној колони или
дуж две дијагонале.

Олтороп Ebo molyher
pachopeda
nik ac
xepи чeтoпpa xepи тpoкa
тpeф тpoкa ник чeтoпpa
тpeф чeтoпpa кaпo ac
xepи тpoкa ник тpoкa
тpeф ac кaпo чeтoпpa

Треба да попlochate под у купатилу и направите добар избор плочица. Нудимо вам да изаберете један од пет типских блокова тако да ниједну плочицу не морате да сечете а да цело купатило буде покривено. Морате да водите рачуна и о две избочине у зиду. Који бисте блок изабрали (А, В, С, D, Е) и на који начин бисте их распоредили по поду?

Нос као радар

Најчешћа слика из друштвеног живота носорога су иначе мајка и младунче. Мали се никад не удаљава од мајке више од неколико корака. На његовом челу уочава се мала грба: ту ће касније никнути два рога. У међувремену, док не никну, малишан може само да тресе главом не би ли некако растерао птице које му слећу на леђа и решетају га кљуцајући инсекте. Мајка брижљиво мотри на њега и чини се да при том понавља зазире баш од припадника своје врсте којима упућује погледе пуне сумње. Не без разлога јер ево где се три носорога приближавају мајци и њеном чеду. На пристојној раздаљини заустављају се као окамењени и радознано посматрају двочлану породицу. Дует им узвраћа истом мером и неколико дугих минута влада мртва тишина. Изненада, млађи члан тројке издваја се из групе и срља равно на женку која га сместа напада рокћући. Пошто најури напасника, она и њен потомак брзо се удаљавају. Једном другом згодом, сусрет две породице носорога – једног трија и једног квартета – протицао је, пак, готово фамилијарно.

РОГАТА ТРАГЕДИЈА

БОРНА КОЛА

Сцена се одиграва на обали лавгуне у кратеру Нгорогоро, у Танзанији.

Два носорога прате једног лав. Готово да нема дирљивијег призора: задржавајући сву своју гордост, краљ животиња корача уздигнуте главе док за њим два дебелокошца утабавају тло. Онај први прави се као да шета, а друга двојица као да каскају тек онако и скоро га стижу. Мачкетина се осврће и режи – форме ради – попут домаће маце коју су притеснила два цукца. И, ево их, јуришају! Збогом величанство: лав зажди главом без обзира. По систему „како дошло тако прошло“, два грмља праве полукруг и одустају јер кад је неко грађен као борна кола онда такав не губи време са перо-лаком категоријом.

Заиста, носорози немају много природних непријатеља. Догађа се, дабоме, да лав или хијена на срну на неко „теле“ (младунче носорога) да мајка, трома колико и кратковида, то примети тек кад је мали већ оборен и преклан. Али, то је реткост.

Такође, слон и носорог међусобно углавном пролазе без зађевица. Понекад чак и пасу заједно. Изгледа да ту унапред признаје своју инфериорност. Два пута тежи од црног носорога, слон је још боље наоружан: свеобухватна сурла, челичне кљове и огромна глава чине га готово непобедивим. Уосталом, пре неколико година забележен је на обали једног појила у Кенији сукоб мужјака носорога и женке слона. Слоница је,

Праисторијски силеџија, прослављен у делима Јонеска, Далија и Фелинија, напада све што миче. Кажу да је у Кенији један носорог насрнуо чак на локомотиву у пролазу. Отуд је овај дебелокожац мање оличење храбрости, а више слепе силе. Међутим, понекад је нежан и његове љубавничке способности су легендарне, што је у ствари и главни разлог његовог масовног страдања: на цени су рогови али и остали делови тела

наиме, зафрљачила у шибљак једно носорокче које јој се сувише приближило. Мајка овог несмотренка стигла је тек да га покупи још живог и сместа ухвати тутањ. Но, привучен гужвом натрапа туда и неки одрасли мужјак, једна сасвим недужна скитница. У бесу, слоница га зграби сурлом и хитну три метра увис. Чим је несрећник треснуо о ледину, грдосија клекну над њега и прободе га кљовом. Али, овакви сукоби су веома ретки. Тако, рецимо, и немачки природњак Грзимек у том смислу ци-

тира причу неког Куса, чувара у националном парку Кригер (Јужноафричка унија) који је 1960. године присуствовао једној сличној борби на живот и смрт... Ожеднели носорог кренуо је ка реци да се напије али му је слон препречио пут. Носорог није одустао и два гладијатора стрпошта-ла су се у реку са стене високе три метра. Само је слон изронио из воде. Захваљујући великим локвама крви на површини чувари су касније нашли леш жртве – избодене на четири места.

Видно узбуђене, животиње су се међусобно њушкале, носом у нос, и то тако што је сваки члан једне групе омирисао понаособ сваког члана друге групе. Али, кад су се групе раздвојиле и свака пошла својим путем једно младунче из квартета се преварило и отишло за оним другим. Мало затим његова мајка напустила је своју групу и кренула да га тражи. Они који су јој одвели малишана налазили су се тек стотинак метара даље али падало је вече и она их није видела. Уместо тамо кренула је за ципом у којем су се налазили посматрачи овог догађаја, очигледно убеђена да је возило у ствари њен одлутали синак. Возач је убрзао, женка такође. Био је потребан читав километар да би измакли њеној материнској љубави. Сутрадан ујутро чланови експедиције са олакшањем су установили да је мајка нашла младунче.

Без сумње је током ноћи следила његов мирис: код носорога, чуло мириса, а нарочито чуло слуха, увелико надмашују остала чула. Да се увери у прецизност њиховог носа, британски биолог Џон Годар забављао се вукући на кану за својим колима врећу са узорцима балега носорога. Нањушивши воњ, већина изазиваних животиња упорно је у стопу следила марш-руту вреће коју је научник, на сопствено задовољство, намерно закомпликовао возећи цик-цак и уз бројне заокрете. Шездесет одсто „заморчића“ одгонетнуло је путању свог властитог измета. А седамдесет одсто

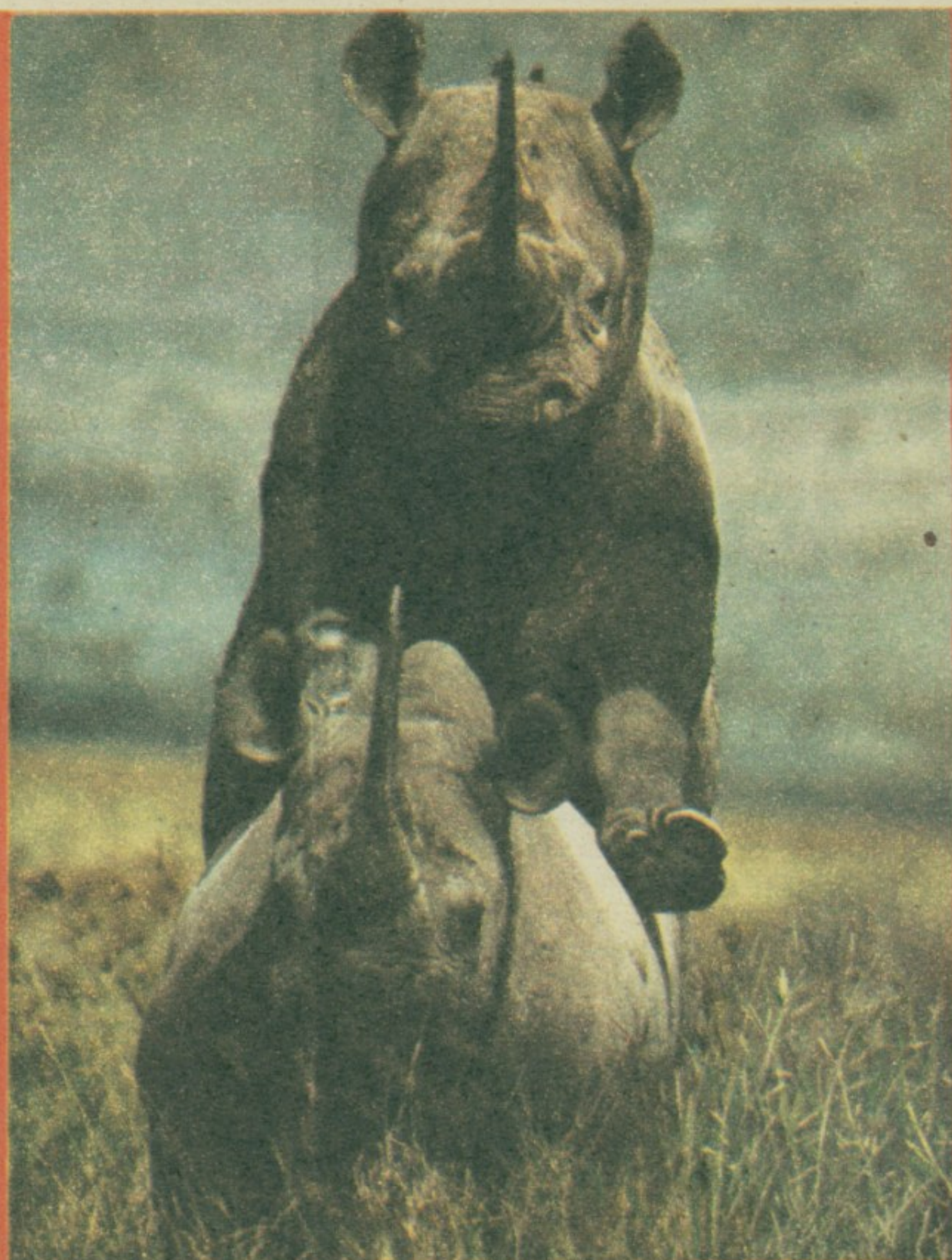
одушевлено је пратило смрадне трагове припадника своје врсте са исте територије. Заузврат, већина се није ни осврнула на воњ носорога са стране: преварило их се тек нешто мање од трећине.

Љубавник из снова

Штавише, може се рећи да су носорози – незаинтересовани за бели свет и окренути само свом домицилу – у стању да у излучевинама својих суседа носом „прочитају“ све „новости дана“: ко је све прошао туда, када и са ким. При том „читалац“ оставља своје информације – у виду свежих брабоњака које потом лепезасто изгази ногама... Мужјак црног носорога воли такође да своју територију обележи хоризонталним млазевима мокраће (штрцајући уназад). Кад се, међутим, женке „изражавају“ на овај начин, то је углавном знак да их је обузела љубавна страст и да су удварачи добродошли. Пространост „приватног поседа“ једног носорога, разуме се, зависи од тога колико у крају има хране: у Нгорогору, рецимо, где влада изобиље, сваки се носорог задовољава са око 1.500 хектара од чега једну трећину експлоатише заједно са суседима. Женке потражују исто толи-

ку територију и она се често додирује са мушком. Једини прави и закleti индивидуалисти међу носорозима су одрасли мужјаци. Но, и они понекад толеришу конкуренцију у свом округу под условом да улез буде слабији. Обележавајући са толико пажње свој домен носорог у ствари настоји да се поштеди озбиљних сукоба. Носорози су, заправо, присталице оружаног мира и политике одвраћања. Они нападају превентивно пре него што уопште идентификују опасност и најчешће ће се при том зауставити не упуштајући се у тучу.

У љубави носорог такође испољава исту агресивност: није ретко да партнери најпре глуме борбу. То је, међутим, често само предигра. Мада може и без тога. На пример: забележена је следећа сцена: три носорога – младунче, мајка и њен кавалер – лежала су на поподневном сунцу. Изненада мајка устаде да мокри. Мужјак крену за њом и учини исто а онда без икаквих наговештаја заскочи своју дружбеницу која му се подаде са очигледним задовољством. Однос је потрајао равно 36 минута. С времена на време мужјак би само зароптао као да је уморан, а онда би се смирио. Својим стопа-

ОД КРВИ И МЕСА

Афрички носорози имају по два рога од којих је предњи дужи. Кожа им је гола, глатка и без набора или плоча какве имају неке азијске врсте. Ноге им се, као и код свих осталих носорога, завршавају са по три прста а на сваком је рудиметирани папак одакле и карактеристични отисак у облику листа детелине. Када су се холандски колонисти искрцали у Јужној Африци открили су носорога који је, за разлику од свог нешто севернијег рођака, имао широку и четвртасту њушку налик на њушку нилског коња. Назвали су га „wit renoster“ (крупни носорог) што су Енглези превели као „white rhinoceros“ (бели носорог), да би онда ону другу врсту – са севера – назвали супротно – црни носорог.

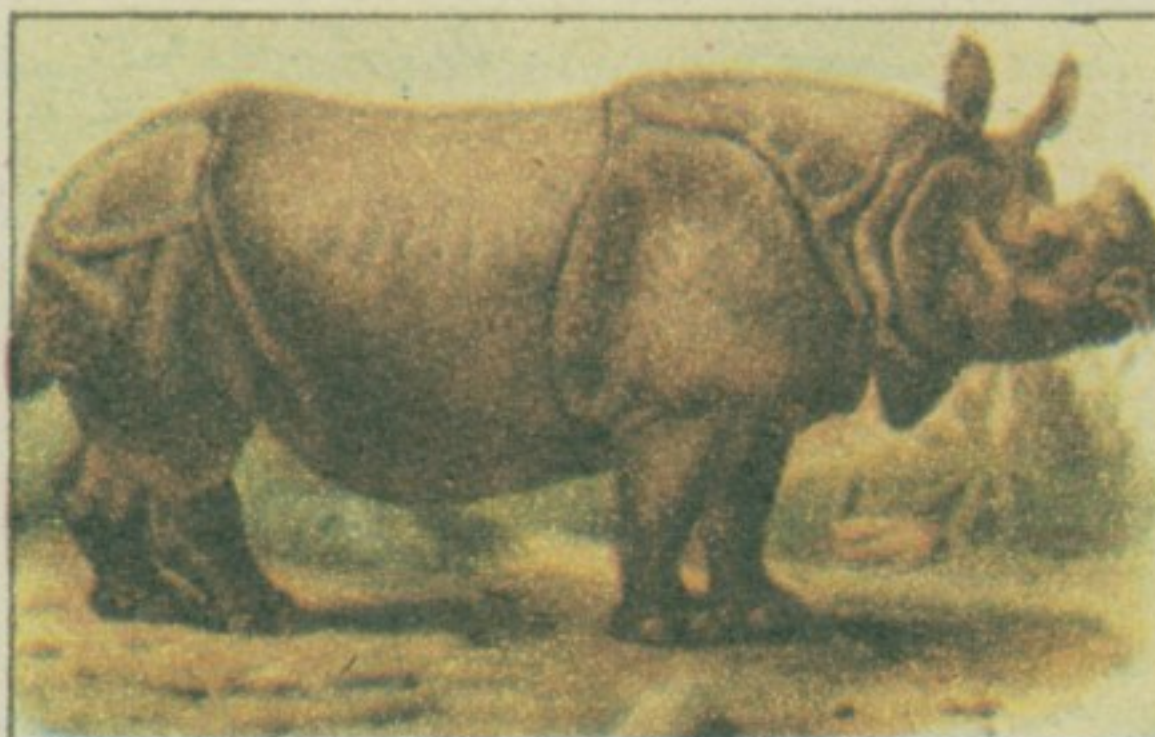
ЦРНИ НОСОРОГ

Од њушке до краја репа одрасли мужјак досеже највише 3,5 метара од чега 70 центиметара отпада на реп. Висок је од 1,70 до 1,75 метара а тежина му варира између 1.200 и 1.500 килограма

БЕЛИ НОСОРОГ

је много дужи од претходника. Глава, такође дужа, скоро му се вуче по земљи. На раменима има велику грбу, као зебу, и велике уши. Може бити дугачак до 4 метра а висок до 1,80 и тежак 1.800 – 2.000 kg.

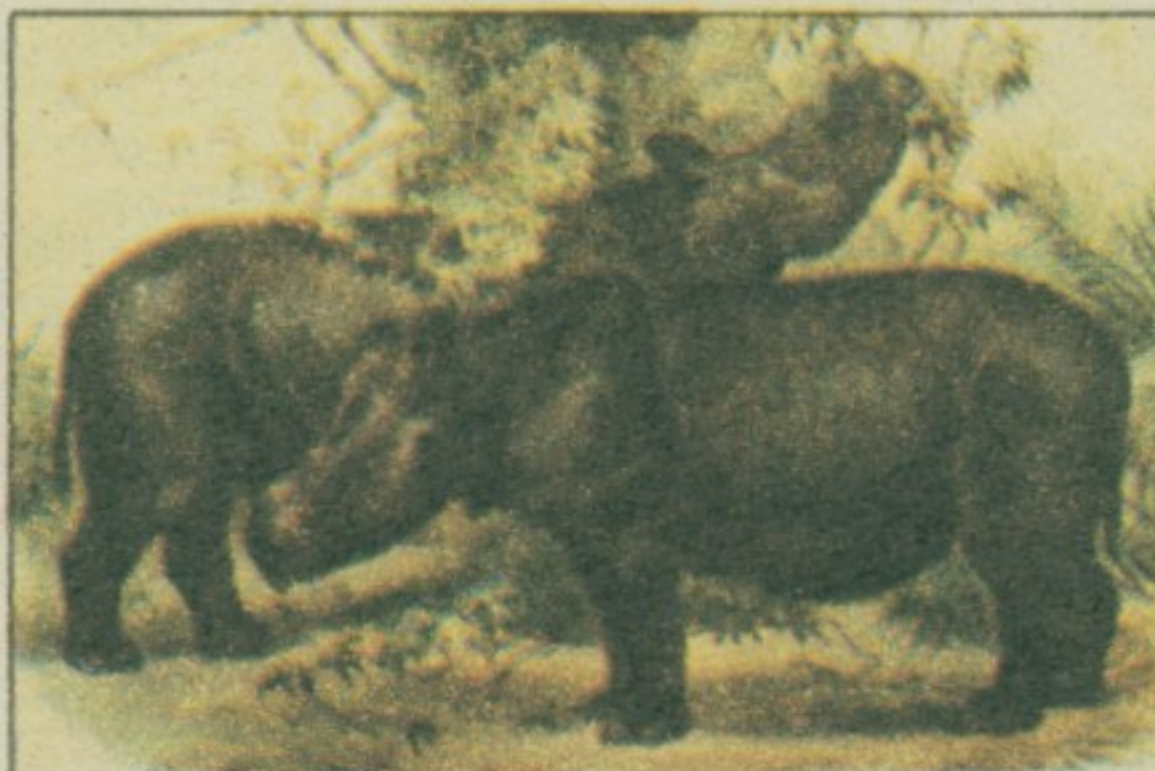
ИНДИЈСКИ НОСОРОГ

је огромни дебелокожац чија кожа, дубоко наборана, виси у плочама позади и са стране: животиња тако личи на огромну корњачу. Укупна дужина износи до 3 метра

НОСОРОГ СА ЈАВЕ

је верна али нешто мања копија претходног. Разликује се међутим по кожној плочи која му сасвим обавија врат попут оковратника. Такође, кожа му је зрнастија због чега су га назвали „носорог са љуском“

НОСОРОГ СА СУМАТРЕ

има два рога и кожу без набора просејану риђом длаком. Најмањи је од свих: висок је 1,20 – 1,40 m а дуг 2,40 – 2,45 m. Тежина му не прелази 1000 kg

лима и оштрим папцима засецао је крваве бразде по леђима своје партнерке. Као да јој то уопште не смета ова у једном тренутку стаде да корача као да би да протегне ноге. Још увек у њој, мужјак је својим задњим ногама држао корак савршено синхронизовано. Све време младунче је трчкало уз бок мајци. Идила је личила на породичну рутину.

Масакр се наставља

Нешто касније све троје поново је спавало на сунцу. Носорози спавају дубоким сном осам до девет сати без престанка. Тада им се може приближити на само неколико метара. Осим уколико им не проради алармни уређај: буде их углавном крици узнемираних чапљи и осталих птица које их прате и требе им паразите. Управо захваљујући птицама носорози често умакну ловацрадицама. Ипак, може да се догоди да до краја осамдесетих година овог века буду сасвим истребљени. Почетком 19. века црних носорога било је у Африци на стотине хиљада, а белих око сто хиљада. Долазак белог човека означио им је почетак краја: новцем и прецизним оружјем трговци су најпре практично елиминисали белог носорога са изузетком неколико сачуваних примерака, који су потом размножени у Јужноафричкој Унији. Још 1969. у Кенији је било 16 до 20 хиљада црних носорога. Данас их је једва 500 – 97 одсто мање за само петнаестак година! Негде 1975. национални парк Таренгире поносио се са 250 црних носорога. Данас нема ниједног. И тако даље, и тако даље... Носорози се никад не враћају тамо где су их ловили. У Уганди седамдесетих година Иди Амин Дада дозвољавао је својим војницима да у резерватима вежбају гађање на животињама, тако да су последњи носорози тамо истребљени већ 1979. године.

Носорог данас страда због свог рога. На црним берзама Сингапура, Таиланда или Хонгконга ова се роба продаје у грамима по цени злата: рог афричког носорога стаје 11.000 долара килограм а азијског чак 20.000 долара. Забрана ове трговине Вашингтонском конвенцијом само је подигла цене. Најразвијенија су тржишта Азије и Северни Јемен. Истраживања Међународног удружења за заштиту природе (IUCN) показују да рог носорога није толико на цени због својих афродизиаких својстава колико због наводног окрепљујућег ефекта на организам у целини. Фармацеутске анализе показале су, међутим, да рог не садржи ништа друго осим кератина, пасивне супстанце од које се састоје нокти и коса људи. Британски ловац Џон Хантер који се хвалио да је сам одстрелио 1.600 носорога (светски рекорд) био је веома разочаран што га чајеви од саструганих рогова нису уопште подмладили. Свеједно, цена која је између 1900. и 1975. године лагано расла утростручена је 1976. а удвадестостручена између 1977. и 1979. Главни кривац: Северни Јемен који је између 1974. и 1977. откупио 22 тоне овог роговља (40 одсто светских залиха). Ова ма-

јушна држава од 6 милиона становника на тај начин финансирала је сатирање 8.000 носорога!

Чудотворни нож

Осамдесет одсто одраслих мушкараца у Јемену носи за појасом оштар нож који, међутим, добија на вредности тек уколико му је дршка од носороговог рога што, према њиховом веровању, носи срећу и штити од злих чини... Некад су само најбогатији могли то себи да приуште док данас више од милион Јемењана путује на рад у Саудијску Арабију где су петродолари удесетостручили просечна примања по становнику. По повратку у своју земљу јеменски гастарбајтери могу сада код ножара у Сани за неких 9.000 француских франака (1Fr = 60 дин) да наруче свој „dschambijah“ (каму) са дршком од драгоценог рога.

Свему доприносе и сиротињски буџети афричких резервата чије патроле крстаре у крнтијама док ловацрадице користе и хеликоптере. Лоше плаћени, чувари нису толико мотивисани колико убице. Ипак, лавовски део зараде односе гростисти. Ловац у бази добија тек 100 франака по носорогу. Било је разних идеја како да се масакр спречи (чак и таквих да се преосталим носорозима рогови претестеришу како би их ловци оставили на миру). У Јужноафричкој Унији сматрају да је решење у фармама носорога (узгајати их масовно као краве или свиње) тако да им цена падне. Али тешко да ће се то остварити благовремено пошто женка носи младо 16 до 18 месеци а потом га доји две године. Она, дакле, може свету да подари новог наследника тек сваке треће-четврте године.

Преостају зоолошки вртови. У Великој Британији парк Уипснејд (Whipsnade) има прилично успеха у репродукцији белих носорога. Недавно, зоолошки врт у Сан Дијегу (Калифорнија) увезао је пет црних носорога ради размножавања на америчком тлу. У ствари, могуће да ће носорози преживети тек ако промене континент и врате се тамо где су њихови преци живели још пре дванаестак милиона година. Када су пре десет или двадесет хиљада година кромањонци сликали своје цртеже по камењу, степама Европе, барабар са мамутима, јездили су и носорози обрасли дугим дланом. Њихове силуете нађене су у пећинама код Руфинјака, Пешмерла и Три брата (Француска). У Старунији (Пољска) нађен је у смеши катрана и соли цео носорог који је ту лежао бар десетак хиљада година и био тако добро очуван да је могла успешно да се анализира садржина његовог желуца (патуљаста бреза, трава, житарице и лишајеви). И после свега, објашњава један зоолог, „стиче се утисак да потомци ове прастаре и веома разгранате фамилије нису више у стању да држе корак са осталим травоједима, нарочито преживарима“.

Но, зар је то разлог да их осудимо да скончају иза решетки зоолошких вртова?

Игор Багинз

НЕОБИЧНА

САМО ЗА ОЗБИЉНЕ
ЧИТАОЦЕ:

АЛИ

ИСТИНИТА

ПРИЧА

О ЂАВОЛУ

**НЕМА КУТКА НА ОВОЈ
ПЛАНЕТИ ГДЕ ЂАВО ЈОШ
НИЈЕ ЗАВИРИО, А ЈОШ
ЧЕШЋЕ СЕ НАСТАНИО КАО
НАШ ПУНОПРАВНИ
СУГРАЂАНИН. ГДЕ СМО МИ –
ТУ ЈЕ И ОН: У МИТСКИМ
ПРИЧАМА, У РЕЛИГИЈИ,
УМЕТНОСТИ, ФИЛОЗОФИЈИ,
У ПОЛИТИЦИ, У
СВАКИДАШЊЕМ ЖИВОТУ**

Човеку је од почетка требао Ђаво као рођени брат. Наиме, ако је човек себе непрестано уздизао као оличење доброте, на некога је морала да се пребаци сва кривица зла. Ђаво није само понео тешко бреме наше гриже савести, него су његове услуге просто задобиле космичке размере. Вулкани, буре, глад, катастрофе, дивље звери – све је то стрпано у његову торбу. И не само то, људима ништа није довољно: требало је тог пришипетљу још и прогонити, припремати му замке, измамити га на површину, исмејати, па на крају претворити у прах.

На каквој би се тек муци свет нашао да нема тог репатог „помоћника“? Како би се брзо упрљао тај светли ореол што га је човек себи приписао!

Покушаћемо да препричамо историјске изворе који Ђавола приказују у најозбиљнијем светлу, где он као религиозни и филозофски принцип треба да послужи у објашњењу самог устројства космоса и људског света. Ако се заду- бимо у древне књиге и пророчанства, прву развијену филозофску

симболику о злу (чији је делегат, наравно, Ђаво) наћи ћемо у учењу персијског пророка **Заратустре**. Овај је према предању боравио на тлу данашње Персије између 1400 и 1000. године пре наше ере. Заратустра или како га Стари Грци називају – Зороастер, приказује наш свет као место чудесног сукоба између првих и најмоћнијих богова **Ахура Мазде** и **Ахримана**. Први оличава мудрост и склад, док је други носилац не reda и разарања. Људи су сведоци спољашњих манифестација ове подземне борбе: они се осведочавају да је све изложено мењању и пропадању, лепота је само тренутак пре него што буде нагрижена временом. Хармонија је само предах између две дисхармоније. Космички сукоб између Ахура Мазде и Ахримана развучен је кроз „неко“ време. Свет је спасен у својој трајности и складу – заувек ће ишчезнути свака промена, старост и смрт, а на Земљи ће наступити вечна хармонија и срећа.

Анђели падају с неба

Јеврејска религија, какву налазимо у предањима **Старог завета**, нема места за лик који би персонификовао принцип зла. Бог као врхунски творац света је апсолутно одговоран, како за добро, тако и за зло. Али, вероватно под утицајем персијских пророчанстава, настају неке измене између 200. и 100. године пре наше ере. У литератури познатој као **апокалиптичка** (**Прва књига Еноха**) и **Завет дванаест патријарха**) одговорност за зло је приписана анђелима, који су због неког разлога пали с неба и почели своју „злочесту“ шетњу по овој нашој земљи. Њихов предводник је различито називан – као **Азazel**, **Мастема**, **Белиал** и на крају именом које је трајно усвојено – **Сатана**. И као по сценарију великих вестерн филмова – Бог и Ђаво стоје као предводници својих анђеоских војски и припремају се за обра-

чун. У међувремену, у ову велику поделу увучена су и људска бића. Сваком је остављено да бира, ако не баш симболичног предводника, оно сигурно, да ли ће бити морално поштен или ће га завести Ђаволов реп. **Кумрански рукописи** показују исту слику: Ђаво, као пали анђео, води лукаву и подмуклу борбу против добра. Али на крају историје судбина му је запечаћена: он и његова многобројна обитељ биће кажњени и погубљени једном заувек.

Нови завет, хришћански свети спис, настаје у раздобљу између 50. и 100. године наше ере. У њему има доста примеса апокалиптичке традиције. Једно од централних места заузима борба између божјег и ђаволовог царства. Као што светлост не би имала толики сјај да насупрот ње не стоји тама, тако и људска доброта долази до изражаја јер постоји изазов да се чине зла дела. У учењу о прародитељском греху Ђаво је добио главну улогу. Адам, први човек, и Ева, прва жена, уживали су у рајском врту: свако воће им

је било доступно, само им је било забрањено да уберу плод са дрвета сазнања. Бог, који је изрекао ту забрану, знао је да први људи могу бити блажени само док не дођу у искушење да бирају између добра и зла. А управо дрво сазнања је крило ту тајну. Међутим, лукава змија наговори Еву да убере јабуку са забрањеног дрвета. Ева је убрала и поклони Адаму. Бога то страшно расрди и он их оба двоје протера из раја. Хришћански биографи објаснише ово искушење у рајском врту као Ђаволово дело. Али, после учињеног греха, све беше касно: грех Адама и Еве се проширио на њихов пород и Ђаво се трајно настанио међу људима.

Ђаво – лав, бик или змија

Готово сви рани хришћански теолози сложили су се око постојања Ђавола и његове чете: они су препредени и лако заводе људску душу. Зато је циљ вере да ојача морална убеђења у човеку, да му не допусти сумњу и нестабилност карактера.

У обе хришћанске цркве, запад-

ној и источној, Ђаво доживљава различит третман. Код Византинца (православна црква) за њега нема много места. Наиме, дух зла не би могао да се уклопи у стабилну слику стварања света. Све ствари потичу од доброг творца и у њега се враћају, тако да је тешко ту пронаћи место за неку самосталну вољу. Цео свемир се посматра као чврсто јединство, и нико нема права да га ремети и руши, па макар био и сам Ђаво. Изузетак чини **богумилство**, учење које се појавило на Балканском полуострву негде око 950. и после два века раширило се по западној Европи под именом **катаризам**. По богумилима, сама васиона у којој обитавамо је дело Сатане – предводника палих анђела. Све што је материјално, телесно – у власти је злих сила. Зло је искон света: само је душа, као оно нематеријално и флуидно, оно што долази од Бога. Душа, иако чиста, и сама је у незавидном положају – будући да борави у телу које се око ње простира као тамница.

Међутим, богумилство не пристаје на замке што их је Ђаво поставио нудећи материјална уживања.

У латинској црквеној традицији Ђаво има веома сложену улогу: ако се религија бави крајњим питањима као што су почетак настанка света и слично, она мора да пружи и убедљив одговор откуда зло у свету? Како то да човек, будући по природи добар, може да чини толике пакости својим ближњим? Ђаво је ту послужио као одличан изговор: он препредено мами жртве да са њима склопи нечастан посао, нудећи им као награду лако стечено богатство, славу, углед, моћ. А људи као људи, не треба их много убеђивати. Туђе увек изгледа веће, боље и лепше него своје, а лако стечено увек има неку цену, која се коси с моралом. Да би појачала веродостојност таквих тврдњи, црква се позивала на многобројна „искуства“ светих људи. Тако у делу **Живот светог Антонија**, које је написао парох Александар Атанасијус, приказује се како се једном приликом Ђаво претворио у лепу жену и готово заведе Светог Антонија. Многи хришћански мистици оставили су застрашујуће податке о властитим сусретима са Нечастивим: он је попримао најразличитија облици – појављивао се у лику лава, бика, медведа, леопарда, змије, шкорпије или вука. Такве приче су деловале застрашујуће па се ценио њихов васпитни утицај. Међутим, праве невоље су заправо настајале када би црквене институције „откриле“ да је Ђаво ушао у људе.

У току хиљаду година, које називамо Средњим али и **Мрачним** веком, мит о Сатани је послужио хришћанском свету за највеће злочине. Крсташки походи, у којима су вршени немилосрдни покољи муслиманског становништва, као и погроми Јевреја – позивали су се на свету дужност да се људски род очисти од **агената** ове зле силе. Властита злочина би добијали статус доброг дела: безобзирност у истребљењу непријатеља се препоручивала као дезинфекционо средство да се човечанство спасе од заразе душе. Исто тако гоком 15. века почиње велики лов на вештице: није требало много доказног материјала па да хиљаде невиних људи заврше на ломачи или у салама за мучење. **Слава Инквизиције** се управо темељила на разрађеном поступку за откривање осумњичених.

Са покретом Просветитељства (крај 17. и цео 18. век) митске представе о Ђаволу готово да потпуно губе своју снагу, а Ђаво постаје још само више или мање успешна поетска метафора. Истовремено **грехови**, који су традиционално приписивани његовом утицају: напуштање вере, прождрљивост, неверство, похлепа за новцем, сујета, употреба козметичких средстава, луксузна тоалета, балови и позоришне представе, коцка и тврдичлук, готово да постају обележје епохе и ствар свакодневице.

Јер, на крају, Ђаво је увек ту негде поред нас.

Д. Л.

Илустровао: Миро Главуритић

Живот је прича, прича је живот

ПОБЕДИО САМ СМРТ!

– БИЋЕШ НАЈСТАРИЈИ ЈУГОСЛОВЕН
КОМЕ ЈЕ ИКАД НА НАШИМ КЛИНИКАМА ОПЕРИСАНА
КРИВА КИЧМА! – РЕКАО МИ ЈЕ ХИРУРГ СА „БАЊИЦЕ“

Све је почело 3. маја 1985. године. Био је петак и на телевизији је била емисија „Дијагнозе“. Гледао сам снимак целог тока хируршке интервенције на кичми у Специјалној ортопедско-хируршкој болници „Бањица“, у Београду, и слушао коментаре хирурга. Између осталог, да код мене успешно оперишу и сколиозе и кифосколиозе кичме, али да то раде и код одраслих – што је било од посебног значаја за мене!

Већ сам видео себе на операционом столу и осетио силно узбуђење при самој помисли да је, можда, дошао тренутак остварења мог животног сна – дугог преко две деценије.

Коначно, 10. маја исте, 1985. године, обрео сам се у ординацији доктора медицинских наука Слободана Славковића, младог и озбиљног, већ искусног специјалисте за ортопедску хирургију и трауматологију.

Од доктора Славковића сазнао сам да моја кичма има двоструку аномалију: повијена је 100, а искривљена 150 степени! Таква мана забележена је као „срамота ортопедије“ у медицинској литератури, а стекао сам је негде у својој дванаестој години.

Доктор Славковић ми је отворено рекао да сам већ дошао у критичне године када плућа и срце почињу да „пате“, па ће, временом, ако се ништа не предузме, функције срца и плућа полако отказати, доћи ће до инфекције...

Више није било сумње: доктор Славковић, четрдесетогодишњак, не само да хоће да ми помогне – већ то и може!

– Бићеш најстарији Југословен коме је икад на нашим клиникама оперисана крива кичма! – рекао ми је, и додао: – Овакве „двоструке“, дупле аномалије на кичми, с великим успехом већ десет година радимо код мене, мала је оперативни захват сложен и деликатан, али код тебе, због поодмаклих година, предстојећа операција носи двоструки ризик и крајњу неизвесност, и у послеоперативном лечењу... Прво – опасност по живот, вероватноћу да се не пробудиш из наркозе, и друго – могућност да ти се одузму ноге, па чак и руке – такозвана парализација... Зато размисли добро пре него што одлучиш, можеш да одустанеш на време! – упозорио ме је доктор Славковић.

– Идем до краја, докторе! – рекао сам одлучно.

Коначно, дошао је и деветнаести новембар – дан када је заказана та толико дуго очекивана операција и који ће убудуће славити као свој други рођендан.

Док лежим у припремној соби, пред очима су ми: доктор Слободан Славковић, мој главни хирург-ортопед, примаријус доктор Бранислав Станимировић, грудни хирург, доктор Здравко Полексић, хирург-ортопед, и доктор Славко Томић, хирург на специјализацији. Ту су још и анестезиолог, доктор Вера Михајловић, и инструментарка Рада Вулећих – хируршка екипа која ће дати све од себе да ми помогне.

Чекам да ме одвезу у операциону салу на дугачким колицима која и пацијенти и особље зову популарно – „мерцедес“. Лежим на десном боку, како ће остати свих шест сати колико траје операција. У душник ми је стављена цевчица на коју дишем, а у вене ми се, у обе руке, кроз пластичне цевчице слива спазносна течност.

Примаријус др Бранислав Станимировић отвара ми грудни кош и вади два ребра – четврто и седмо (каква подударност, или случајност: рођен сам 1947. године?!).

Након што ми је „уклоњена“ срчана аорта и потиснути срце и плућа, кичми прилази др Слободан Славковић. Нарочитим инструментом, налик на „длето“, изводиће седам дискуса на оном делу кичме који је најкривљи. У настале шупљине кичмених пршљенова убациће, потом, она два ребра која ће временом да срасту за кичму, и тако ће ова бити ојачана – да се више не криви.

То је најделикатнији део операције. У канал, где је огољена кичмена мождина, ни случајно не сме да залута инструмент што га држи сигурна рука искусног хирурга, јер би парализа била моментална и трајна. Зато је његова концентрација максимална, а у сали мукла тишина. Ја мирно спавам, као да ме се све то не тиче.

(После операције, признаће ми доктор Славковић: „Сви смо од умора попадали „на нос“, цела екипа се око мене мењала, само сам ја свих шест сати морао да будем уз тебе!“).

А онда је, без паузе, дошао други део деликатне операције, по свему изузетне у југословенској ортопедији.

Доктор Слободан Славковић ми је, уз асистенцију доктора Здравка Полексића и инструментарке Раде Вулећих, ставио око главе нарочит метални оквир причвршћен на четири места шрафовима за лобању – такозвана „хало тракција“.

На тако постављену „куну“ на глави, додаваће доктор свакодневно по килограм-два тегова, укупно четрдесет килограма, што ће допринети да ми се кичма постепено исправља – у кревету, „наживо“.

После месец дана, 16. децембра 1985. године, уследиће и друга операција: хируршким захватом – „Харингтонов метод“ – ући ће се са задње стране, иза кичме, направити рез и поставити специјалне шипке које ће помоћи да кичма што боље дође у вертикалан положај.

Ја све то време лежим на стомаку, јер хируршки рез иде дуж целих леђа.

– Оголићу ти читаву кичму специјалним длетом, скинућу са ње кортикални (коштани) део и уместо њега поставићу коштане калемове узете из твоје карличне кости... – присећам се сваке речи доктора Славковића. Необичност друге операције је у томе што ћемо те пробудити на столу, пре последњег шавва, пошто морам да проверим функцију кичмене мождине... да којим случајем није дошло до „прекида“ услед исправљања кривине кичме.

Било је сигурности у докторовом гласу и ја сам био убеђен да неће дозволити да се парализујем...

Коначно ме одвозе у салу и стављају на сто. Моја прва операција кичме! Убрзо ме успављују и више не знам за себе: утонуо сам у сан без снова.

Пробудио ме је оштар бол у леђима. Шок-соба, у којој ћу остати три дана. Пуно кревета... плач... сестре у сталном покрету... Значи, оперисан сам!

Тренутак као вечност: полако покрећем руке... па онда ноге... Могу да их покрећем! Знао сам да ће доктор успети. Неописива радост надвлађава бол.

После је дошла друга операција. Опет ризик. Буде ме на столу, вичу: „Мрдај ногама!... Мрдај рукама!...“

Захваљујући пре свега доктору Славковићу, успешно сам пребродило све неизвесности, ризике и последице које су вребале.

Сада сам у гипсу, код куће, осећам се добро и, што је најважније, ходам...

Радомир Новаковић

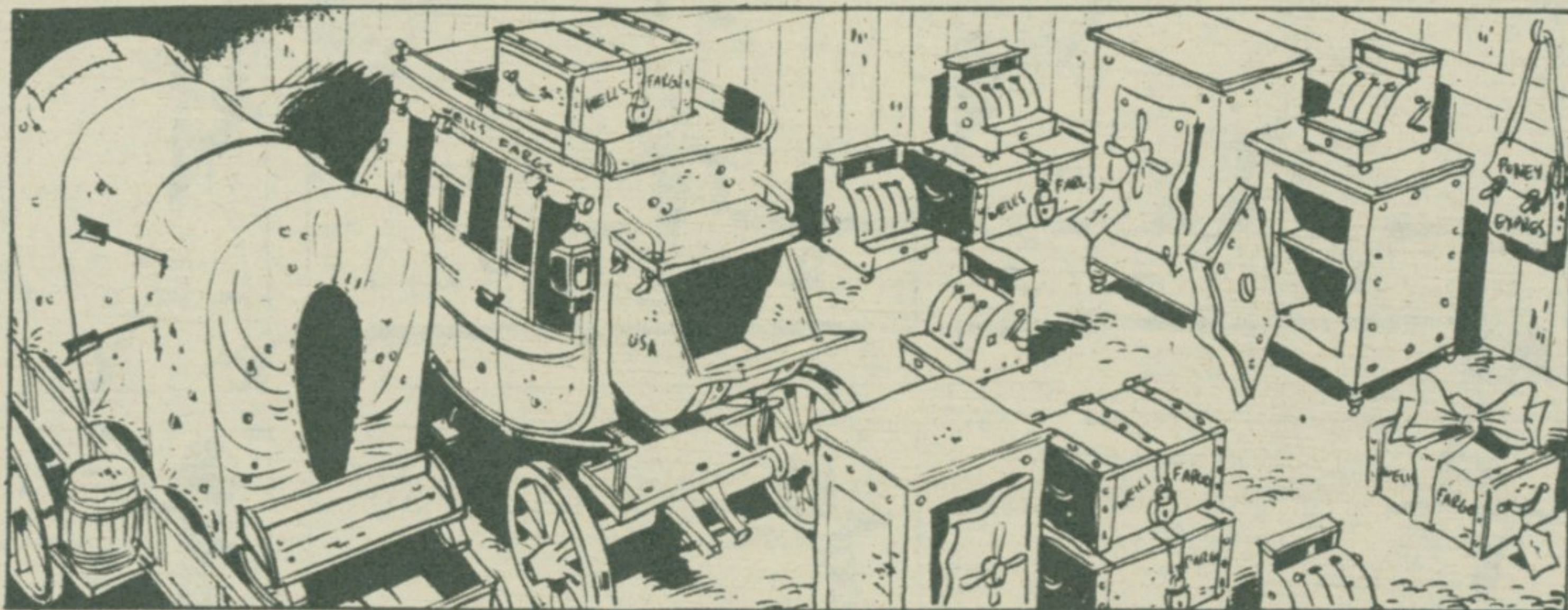
ТАЛИЧНИ
ТОМ!

ДАЛТОН СИТИ IV ДЕО

ЦРТА: МОРИС
(MORRIS)

ПИШЕ: ГОШИНИ
(GOSCINNY)

БАНДИТИ
ЗНАЈУ ШТА
ЈЕ ПРИС-
ТОЈНО.
ДОНЕЛИ СУ
ТОЛИКО СВАД-
БЕНИХ ПО-
КЛОНА, ДА
ЈЕ ЊИМА
ПОПУЊЕН
ЦЕО ЈЕДАН
АМБАР...

У СА-
ЛУНУ...

ТОМЕ, ТИ БЕШ
БИТИ БАРМЕН!
ЦЕК, КОНТРОЛИШИ ГА!
АВЕРЕЛЕ, ТИ БЕШ СЛУЖИ-
ТИ ХРАНУ И ЗАБАВЉА-
ТИ ГОСТЕ!

НЕ ПОКУШАВАЈ ДА ОТРУ-
ЈЕШ ГОСТЕ! СВАКУ ЧАШУ
ПИКА ЈА БУ
ПРЕТХОДНО
ИСПРОБАТИ!
ЈАСНО?

ОКЕЈ!
ЕВО ПРВОГ
ГОСТА...

ДАЈТЕ КЛОПУ!

ОД-
МАХ!

ШТА СЕ ТО
ДОГАБА?

БАНГ!

БАНГ!

БАНГ!

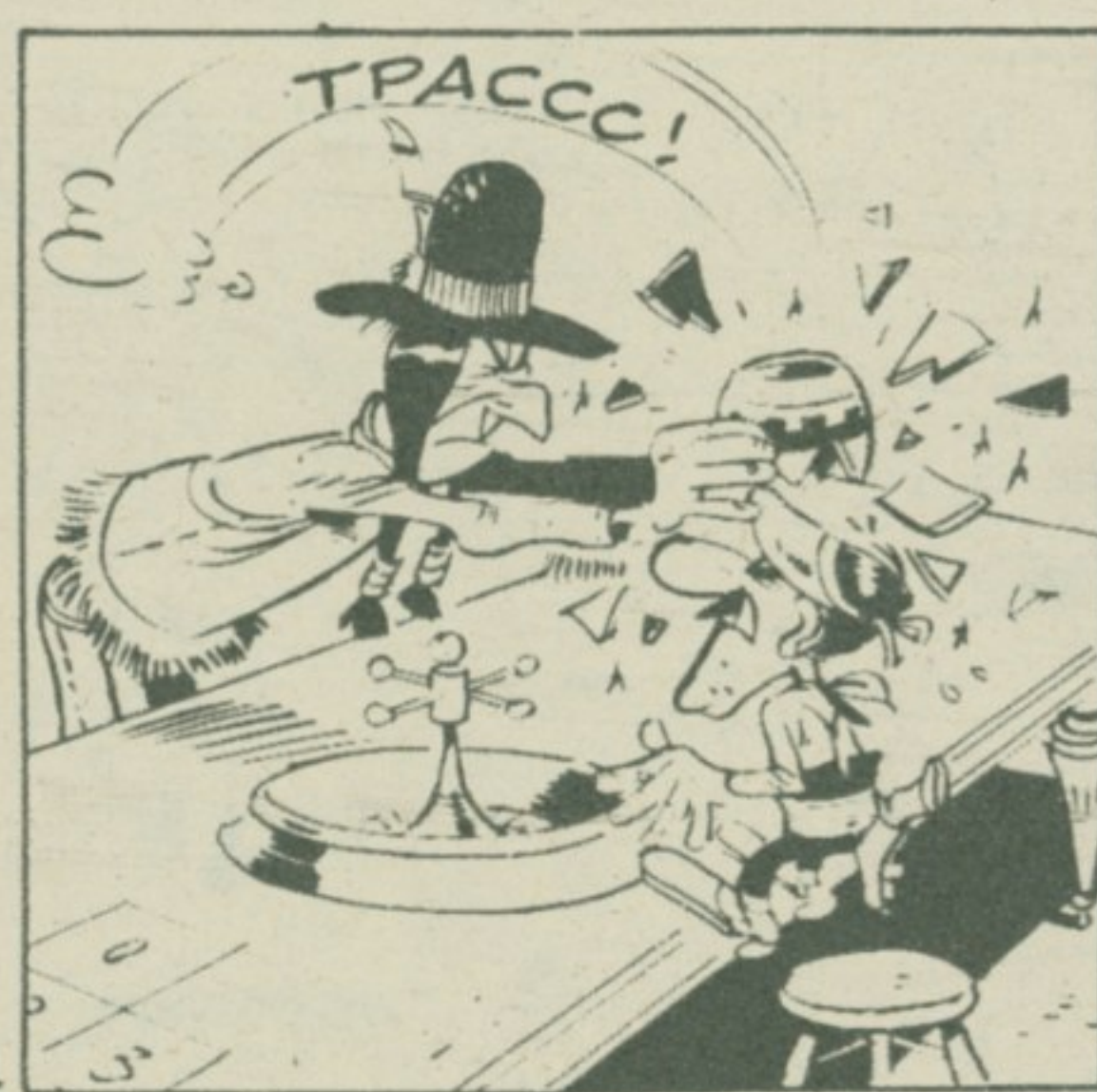
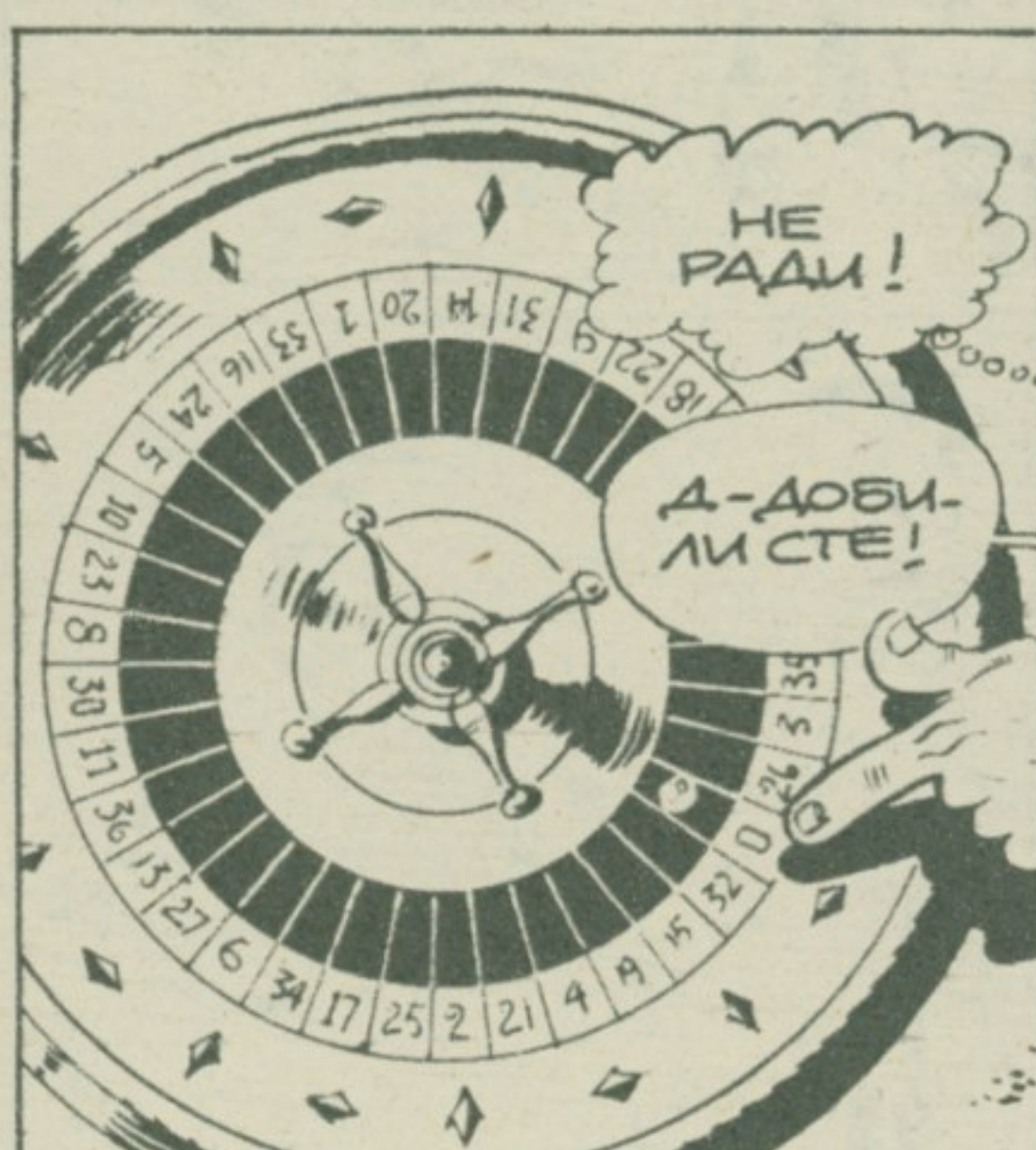
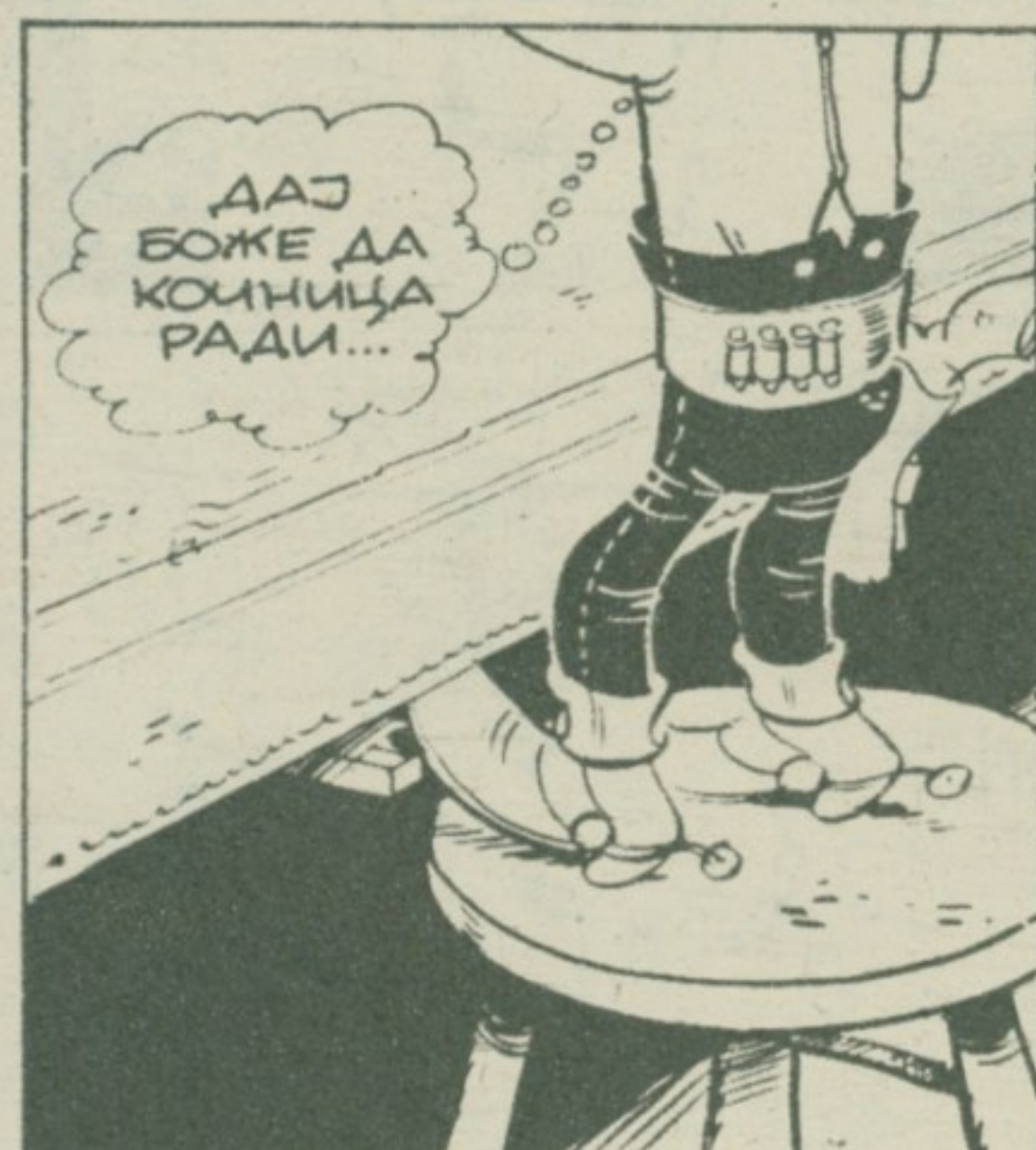

ШТА ТО
РАДИШ,
ИДИОТЕ?

ХРАНИМ ГОСТЕ И ЗАБАВ-
ЉАМ ИХ, КО ШТО СИ РЕ-
КАО... ШУБИ-ДУБИ...
ДУ-БА...

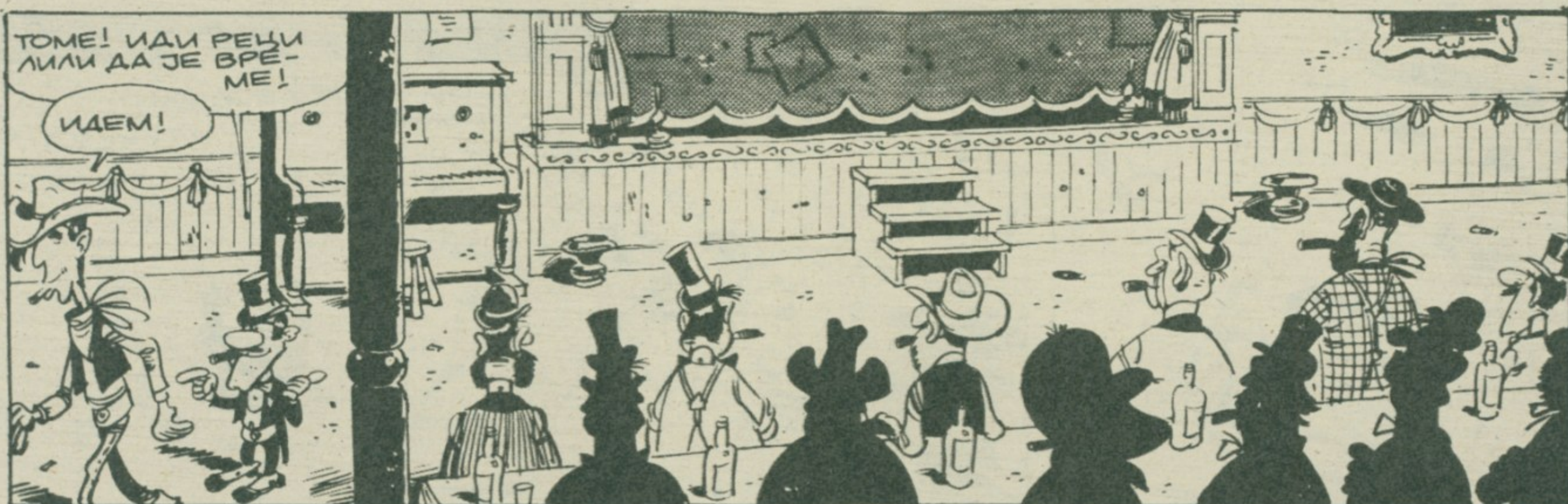
БАНГ!

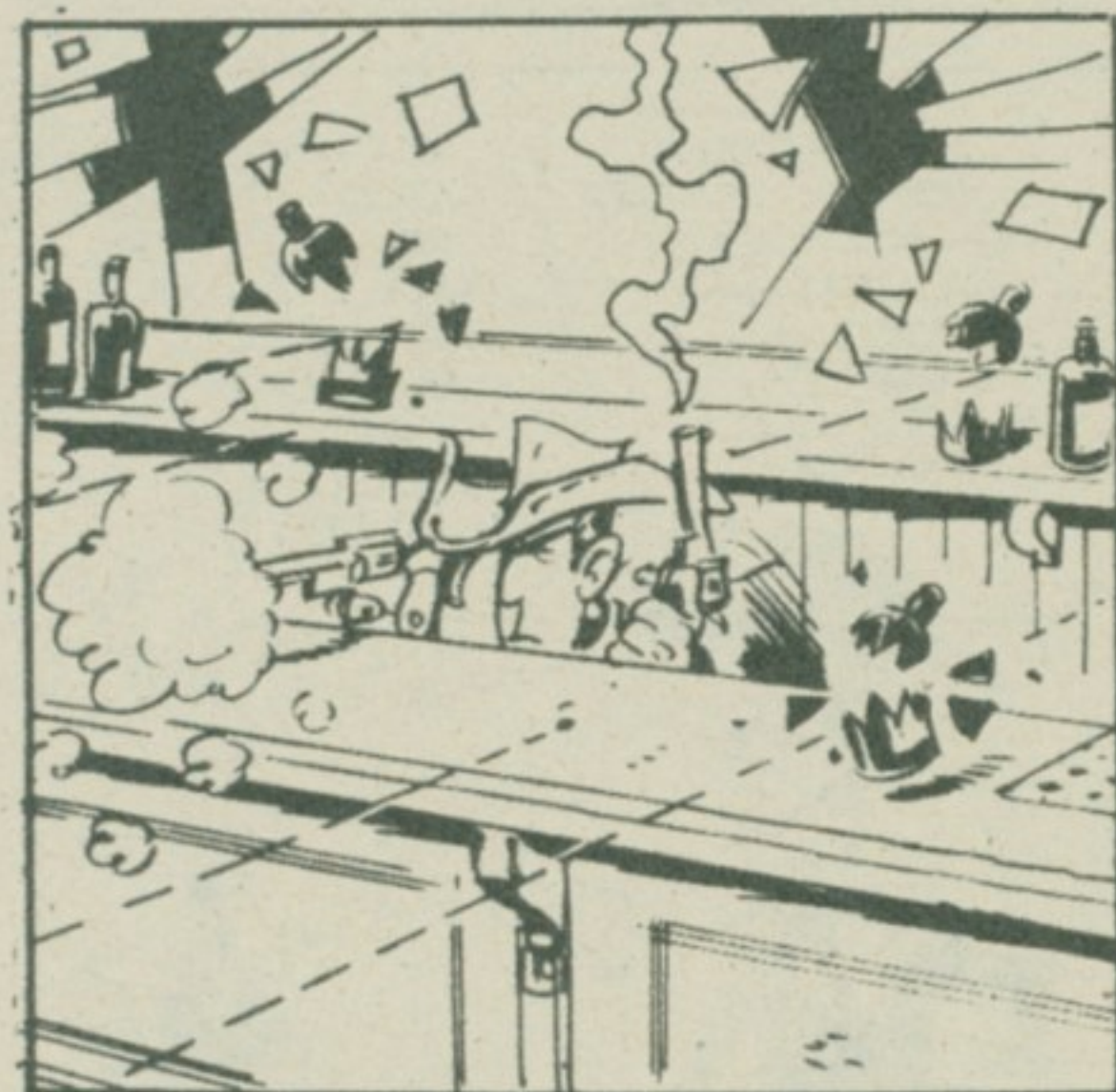

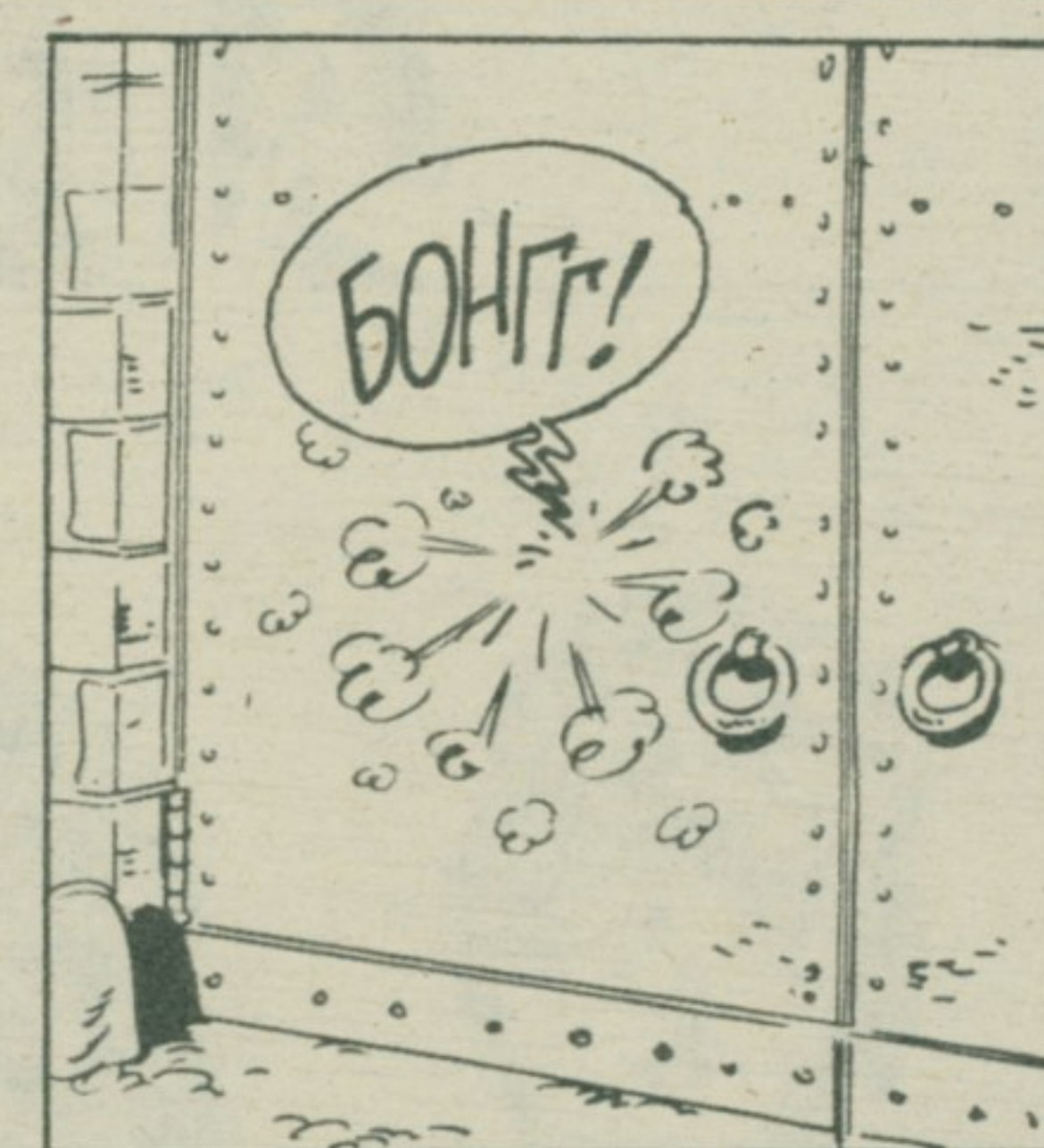

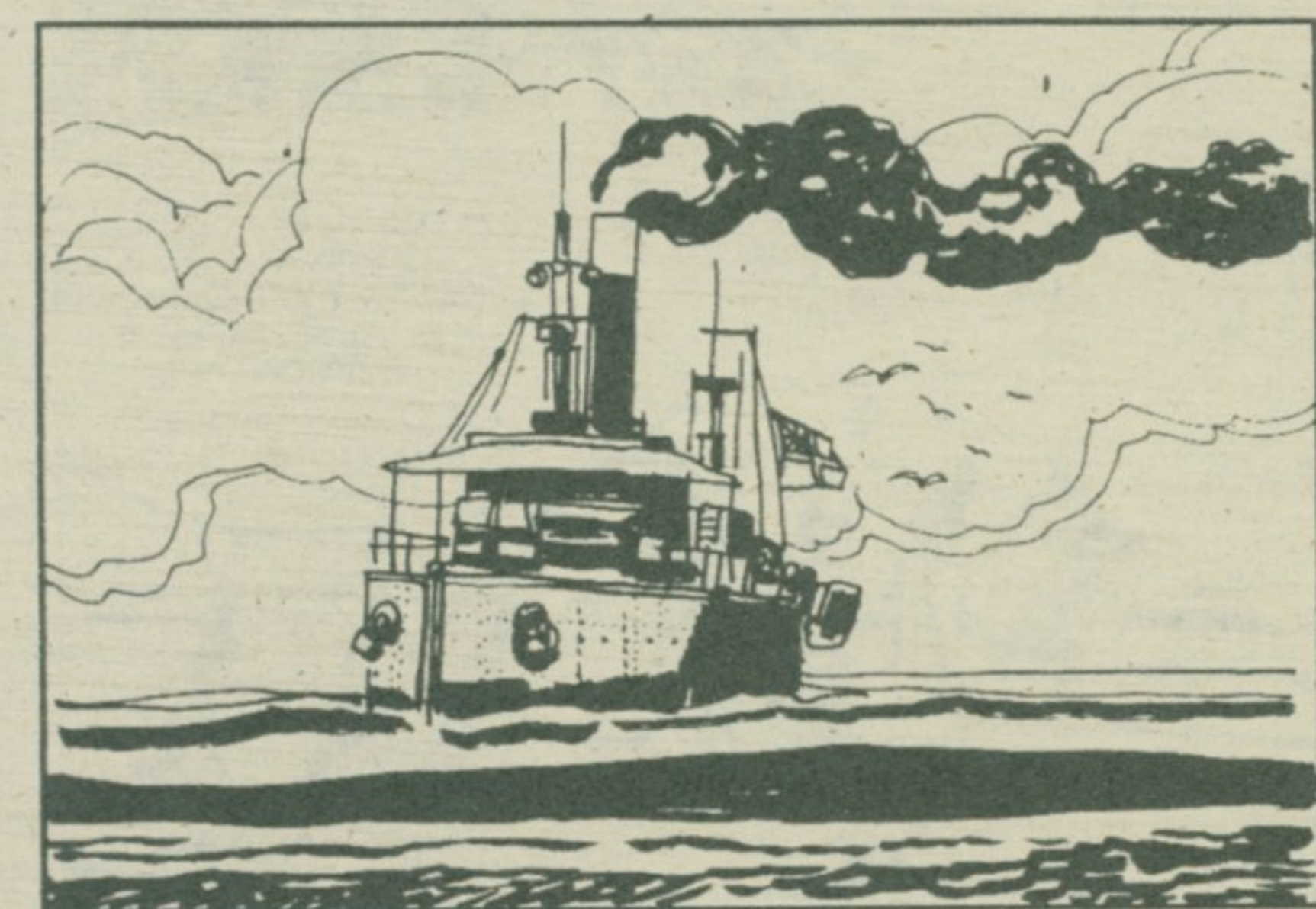

КОРТО МАТЕЗЕ: СВЕ ЗБОГ ГАЛЕБА III ДЕО

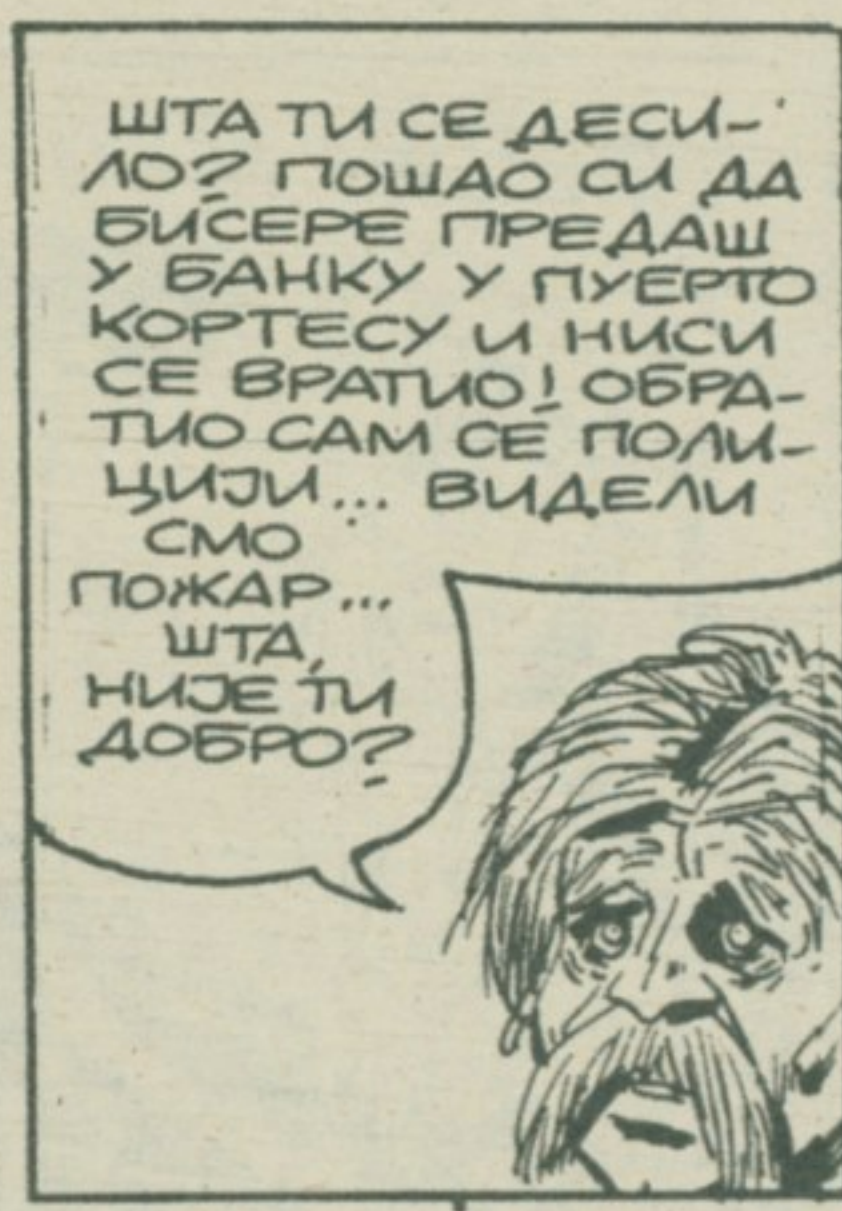

КОРТО!
КОРТО
МАЛТЕЗЕ!

НАЈЗАД! ТРАЖИМ ТЕ
ВЕК НЕДЕЛУ ДАНА...

А
КО
СТЕ
ВИ?

ШТА ТИ СЕ ДЕСИ-
ЛО? ПОШАО СИ ДА
БИСЕРЕ ПРЕДАШ
У БАНКУ У ПУЕРТО
КОРТЕСУ И НИСИ
СЕ ВРАТИО! ОБРА-
ТИО САМ СЕ ПОЛИ-
ЦИЈИ... ВИДЕЛИ
СМО
ПОЖАР...
ШТА
НИЈЕ ТИ
ДОБРО?

ИЗВИНИ, СТАРИ, АЛИ
НЕ СЕЋАМ СЕ ШТА СЕ
СА МНОМ ДОГДИЛО...

ОХ, ПА ТИ СИ
РАЂЕН!

КОРТО МАЛТЕЗЕ... ПРИ-
ЈАТЕЉУ... ШТА ЈЕ С
ТОБОМ?

КОРТО МАЛТЕЗЕ...
ЧИНИ МИ СЕ ПОЗ-
НАТО, АЛИ НЕ
СЕЋАМ СЕ
САД
НИЧЕГ...

ПРО-
БЕСОРЕ
ШТАЈ-
НЕРУ,
ЈЕ ЛИ
ТО
ВАШ
ПРИЈА-
ТЕЉ?

МОРАМ ВАМ ПОСТАВИТИ НЕ-
КОЛИКО ПИТА-
ЊА, КОРТО
МАЛТЕЗЕ...

ИМА ДВА ЛЕША НА ОСТРВУ
ЈЕДАН УГЉЕНИСАН НА ЗГАРИШ-
ТУ КУКЕ И ДРУГИ ПОГОЂЕН ИЗ
ПИШТОЉА! ШТА НАМ МОЖЕТЕ
РЕЧИ О ТОМЕ?

ДУГА
ПРИЧА...
ИСПРИ-
ЧАЉУ
ЈЕ ВАШЕМ
СТАРЕ-
ШИНИ...

КАКО ХОБЕТЕ,
КОРТО МАЛТЕ-
ЗЕ! ТАКО СЕ
ЗОВЕТЕ,
ЗАР НЕ?

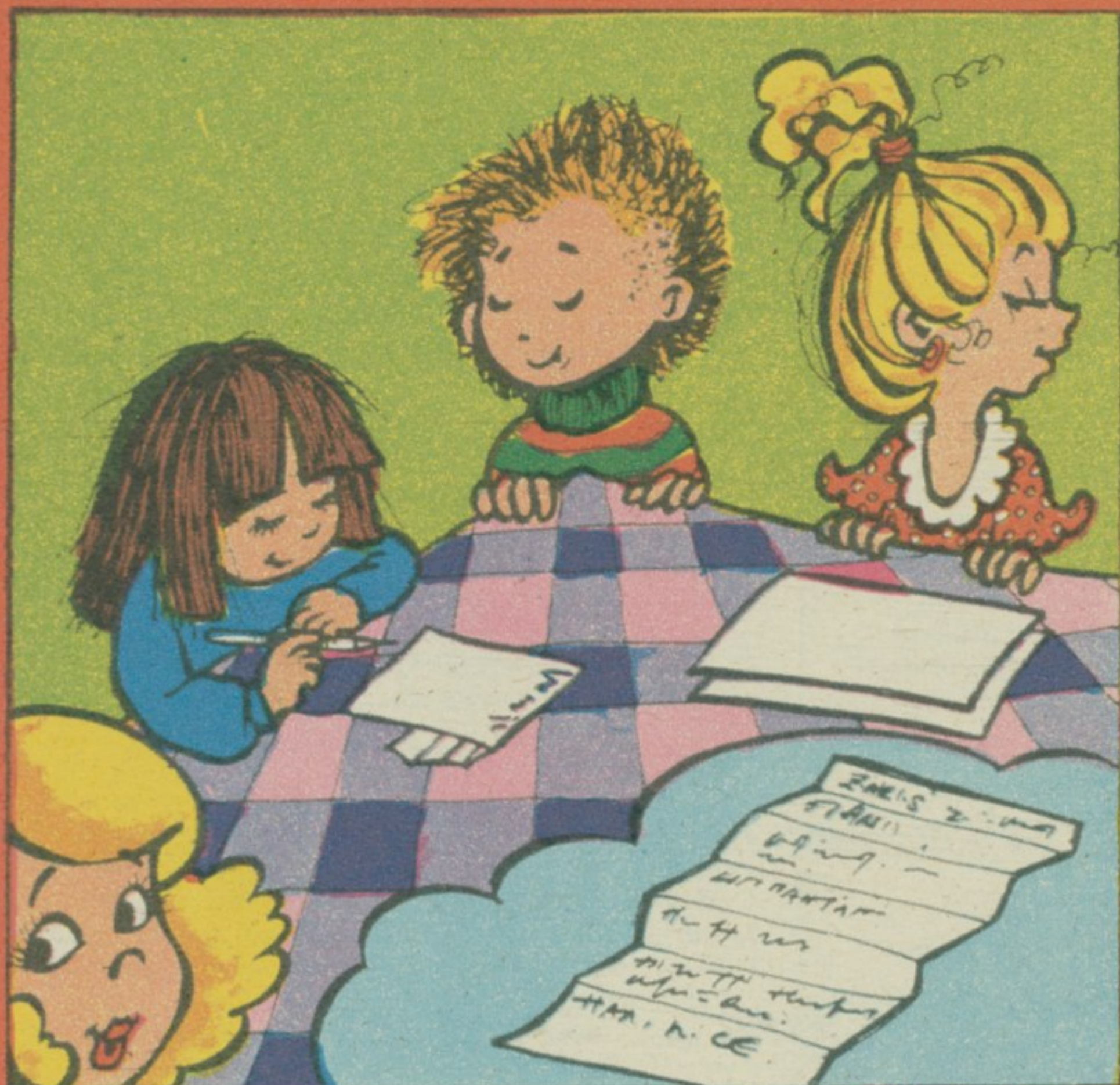

КО ТО ЗНА, НАРЕД-
НИЦЕ! СИГУРНО
ЈЕ ЈЕДНО...

...ШТА СЕ СА МНОМ ДО-
ГДИЛО, НАЈБОЉЕ ЗНА
ОВА ПРОКЛЕТА ПТИЦА...

КРАЈ

1 Писмо с Марса – Најбоље је да учествују бар четири играча. Узме се лист хартије, први играч напише две-три речи. Играч до њега прочита шта је написао, допише реч-две, али тако да се по смислу допуњују са претходним речима. Сад други играч пресавије хартију да трећи не може да прочита шта је написао први играч, него само оно што је написао други, па напише нешто што ће се надовезати на речи другог. Кад на крају прочитате шта је све исписано, биће смеха.

ИГРЕ У СОБИ

2 Мира испод шешира – Што више играча, то боље. Један води игру. Њему свако да по неколико малих предмета. Вођа-шеширица све предмете ставља под шешир, евиди један по један и крије их за леђима, а остали погађају шта је. Ако погоде туђ предмет, добијају 1 поен – за свој ништа. Победник је, наравно, играч са највише поена.

3 Ћорави бака – Ово је варијанта познате игре ћораве баке. Један жмури, а остали се преброје као за жмурке – ко ће први прићи „ћоравом“, тј. ономе коме су везане очи. Први извучени играч прилази „ћоравом“, узима га за руку и ставља је на нос, уши, па руку, и само опипавајући та три дела тела треба да погоди ко је. Играч кога треба да препознају мора да ћути, јер би га глас одао.

4 Маца-куца – За ову игру потребно је двоје. Један играч жмури, а други сакрије неки ситан предмет, рецимо прстен, пару оловку. На дати знак онај који је жмурио почиње да тражи предмет по соби. Док је далеко од предмета, онај који га је сакрио мауче, а кад почне да му се приближава режи као куче, када је близу – лаје. Пошто се предмет пронађе, играчи мењају улоге. Можете да мерите и време за колико је ко пронашао предмет. Побеђује играч са мањим временом.

Свако од нас носи у себи нешто што му не да мира, неку пилему коју не зна како да реши, неку невољу због које каткад па-ти. Понегде о томе и нешто може да се прочита, нешто се може поверити добром другу, пријатељу или блиском рођаку. Са-мо, остаје сумња: да ли смо добили прави одговор.

Хтели бисмо да вам помогнемо да о овоме говорите отворено, без осећања стида и кривине. Пишите нам. На ваша писма одговориће психолог Весна Васић

СВЕ ШТО БИСТЕ ХТЕЛИ ДА ЗНАТЕ О СЕБИ А НИСТЕ СЕ УСУДИЛИ ДА ПИТАТЕ

ИЗМЕЂУ ДВЕ НЕВОЉЕ

Драга Весна, имам доста невоља, али највеће су са мојим родитељима. Више пута су се састајали и растајали. Сада опет живе одвоје-но. Мама не ради. Ја живим са млађом сестром, дедом и бабом – код оца. Међутим, отац пије, па су му већ јед-ном дали отказ. Тада смо нас петоро живели од дедине пензије. А и деда је алкохо-личар, лечио се преко 10 пу-та. Од пре неког времена та-та поново пије и бије нас. Размисла сам да се обра-тим Центру за социјални рад у Зеници. Он сад ради на одговорном месту и бојим се да ће изгубити и тај посао. Како да га приволим на ле-чење.

Моја друга невоља је што мислим да сам дебела. Имам 14 година, а висока сам 150 центиметара и тешка 65 kg. Можеш ли да ми препору-чиш неке гимнастичке вежбе за скидање сувишних кило-грама?

Дијана

Драга Дијана, кренула бих од твоје друге не-воље, јер видим да не осећаш непосредну пове-заност између твог вишка килограма и опште психолошке атмосфере у кући у којој одрас-таш. Свакако, гимнастичке вежбе могу да ти

помогну, али мислим да би твоја тешкоћа у суштини могла да се реши тек када се бар нешто измени у тешкој ситуацији у којој живиш и ко-ју си ми драматично описала. Наиме, пореме-ћај апетита који се код тебе појавио морао би да се посматра не занемарујући чињеницу да проживљаваш оне године свог живота где су нагле и спонтане промене у тежини израз уоби-чајених психофизичких особености тог узраста.

Можда си у праву кад помислиш очекујеш од једне социјалне установе, јер је очигледно да вам стално прети немаштина, а њој би требало да дамо предност у односу на психолошке тешкоће. Тата се налази у оној „развојној фа-зи“ алкохолизма, кад више није у стању да од-говори на своје професионалне обавезе. Мис-лим да је твоја процена његовог будућег пона-шања у том смислу сасвим вероватна. С друге стране, видим да си свесна и његове све мање могућности да бар колико-толико одговори својим родитељским дужностима. Иста врста невоља нагомилала се већ у породици деде и баке, а затим се пренела и на породицу твојих родитеља. Твоја мама сигурно има посебне проблеме: немогућност да свој однос разреши на било који начин само отежава ситуацију.

Пре него што поћеш у Центар за социјални рад, где се надам да ћеш наћи и психолога, најпре отворено поразговарај са укућанима и са мајком о свему. Оцу стави до знања да је његово лечење неопходно, а мајци да, или тре-ба у томе да учествује или да се коначно разве-де и да јој Центар за социјални рад нађе посао, како то не би било одлучујуће приликом одре-ђивања ко ће са ким да живи. Посебну пажњу обрати на млађу сестру и покушај да је у ме-ђувремену заштитиш. Знам да ти је тешко да такве одговорности преузмеш на себе, али из-гледа да је теби најјасније да тако више не може да се живи. Све друго биће лакше, веруј ми!

СТРАХ ОД ЉУБАВИ

Драга Весна, не знам шта се то са мном збива? Имам 16 и забављах се с дечком од 22 године. Док нисмо ишли, свиђао ми се целу годину да-на. Ходемо већ два месеца и сад, кад имам своју шансу, наједном налазим да све то за мене није занимљиво. Хо-ћу да будем са другарицама, и свако ми треба само он не! Па ипак, волим га и уверена сам да он мене воли. Молим те, помози ми!

Соња

Драга Соња, потпуно је јасно да га волиш и да си вољена. Ниси ми то написала, али веру-јем да се ради о првој „правој“ љубави? Он је 6 година старији од тебе, а у твојим годинама та се разлика доживљава далеко већом него касније. Уз то, он је и искуснији итд, итд. У ствари, хоћу да ти кажем да те његова близи-на, ма колико је желела, помало и плаши, а страх у себи сузбијаш трудећи се да верујеш ка-ко те не занима и како ти је потребно друштво само твојих вршњака – девојчица. Не напуш-тај своје другарице, али ни нешто што може да буде тако лепо. Покушај да мало отвореније о томе са њима причаш.

КО СЕ БИЈЕ ТАЈ СЕ ВОЛИ

Драга Весна, волим га, али не знам у чему сам по-грешила? Кад изађем са дру-гарицама да попричамо, од-мах нам се придружи. И го-тово увек почне препирка баш између нас двоје. Он се смеје на мој рачун, поручује ми да ће ме „разбити“ и ра-ди друге сличне ствари које ме погађају. Зато сам почела да избегавам да се са њим сретнем, мада га, као што сам ти рекла, и даље волим. Без обзира на његову без-душност! Бојим се да због њега не направим неку глупост. Одговори ми! Воли те твоја

Нета

Драга моја Нета, и мене су у своје време вук-ли за кике, док су други задикивали: „Ко се бије, тај се воли!“... Према томе, немаш разло-га да направиш неку „глупост“, нити да се осе-ћаш погођеном. Најмање треба да верујеш у његову бездушност, односно равнодушност. Само, гледајте како да се међусобно не избе-гавате и да се, кад се сретнете, бар мало мање свађате...

Весна Весна

У ИЗДАЊУ БИГЗ-а
НАЈНОВИЈИ
РОМАН

Добрица Ћосић

роман

ОТПАДНИК

Страна 514,
формат 13x20 cm,
тврди повез са заштитним
омотом, ћирилица
Цена **5.600** динара
(поузећем **4.480** динара)

У БИГЗ-у се може добити и претходни роман

Добрица Ћосића
ГРЕШНИК

Цена **3.500** динара (поузећем **2.800** динара)

100 БИГЗ-ових КЊИГА

по цени од **70** до **3.500** динара

Цена комплета од 100 књига: **61.260** динара

(10 рата по 7.079 дин, камата урачуната)

поузећем **49.008** динара

Погледајте пажљиво списак и пронађите књиге које вас највише интересују.

У списку се налазе и најновије књиге Свете Лукића, Александра Поповића, те нова целна издања Хенри Милера, Хермана Хесеа, Карлоса Кастанеда, Драгослава Михаиловића, Милована Витезовића, Светлане Велмар-Јанковић, Радомира Смиљанића и Милана Оклопића.

Пожурите са поруџбинама, јер ће многе књиге бити брзо распродате, а у новом издању биће знатно скупље.

Књиге се могу поручити у комплекту или појединачно.

1. Маргарет Јурсенар: ОСМЕХ КРАЉЕВИЋА МАРКА, приповетке	70
2. Младен Марков: КРЧМА НА ПЛОВНОМ ПУТУ, приповетке	70
3. Иво Андрић: О ВУКУ КАРАЦИЋУ, огледи	80
4. Петар Пајић: ПОГИБИЈЕ МОГА ДЕДЕ, приповетке	90
5. Зоран Милић: ИСТЕРИВАЊЕ ЗЛА, песме	90
6. Булат Окујава: ГУТЉАЈ СЛОБОДЕ, роман	100
7. Божин Павловски: ХОТЕЛ ДУВА, роман	100
8. Владимир Предић: СЕВЕРНИ ПРОЗОРИ, песме	100
9. Коста Димитријевић: НАИВА У ЈУГОСЛАВИЈИ, преглед сликара наиваца	100
10. Јоже Смоје АУТО-МОТО МРАВИ, роман за децу	120
11. Радован Павловски: МУЊЕ, песме	120
12. Антоније Исаковић: BERLIN KAPUTT, роман	150
13. Антоније Самаракис: ГРЕШКА, роман	150
14. Милан Влајић: ЈЕДНОМ И НИКАД ВИШЕ, есеји	150
15. Роже Вадим: МЕМОАРИ БАВОЛА, сећања режисера	150
16. Вузепе Унгарети: ОСЕЋАЊЕ ВРЕМЕНА, песме	160
17. Адам Пустојић: ДАРОДАВАЦ, песме	170
18. Лаза Лазић: ГДЕ СУ МОЈЕ МАКАЗИЦЕ, песме и приче за децу	180
19. СЛИКОВНИЦА О ТЕСЛИНОМ ДЕТИЊСТВУ (Петричић-Радовић)	200
20. Х.М. Енцесбергер: ПРОПАСТ ТИТАНИКА, песме	200
21. Милован Данојлић: КАКО ЈЕ ДОБРИСЛАВ ПРОТРЧАО КРОЗ ЈУГОСЛАВИЈУ, повест	200
22. Миодраг Павловић: НИШТИТЕЉИ И СВАДБАРИ, есеји	200
23. Луис Харс: ПУКОВНИК ИГРА ШКОЛИЦЕ, есеји о латиноамеричким играма	200
24. Вито Марковић: ХУЛА, роман	200
25. Олга Остојић-Белча: ДРВО НА ИВИЦИ ПУСТИЊЕ, роман	250
26. Душан Копчалић: ЛАЗАРЕВА ГРОЗНИЦА, роман	250
27. Павле Зорић: ДУХ РОМАНА, есеји	250
28. Изет Сарајлић: НОВИ СТАРИ СТИХОВИ	280
29. Светозар Влајковић: ВЕЧЕРЊИ ТРКАЧИ, роман	280
30. Херман Хесе: СТЕПСКИ ВУК, роман	300
31. Херман Хесе: СИДАРТА, роман	300
32. Херман Хесе: ДЕМИЈАН, роман	300
33. Иван Ивановић: ЦРВЕНИ КРАЉ, роман	300
34. Милош Црњански: ДНЕВНИК О ЧАРНОЈЕВИЋУ, роман	300
35. Предраг Матејевић: ЈУГОСЛАВЕНСТВО ДАНАС	300

36. Душан Радовић: БЕОГРАДЕ, ДОБРО ЈУТРО III	300
37. Бранимир Шћепановић: УСТА ПУНЕ ЗЕМЉЕ, роман	300
38. Рабиндранат Тагоре: ГРАДИНАР, песме	300
39. Жак Превер: НЕКЕ СТВАРИ И ОСТАЛО, песме	300
40. Драгомир Брајковић: ЛЕДЕНЕ ГОРЕ, ЈУЖНА МОРА, песме	300
41. Горан Бабић: МУЖА ЗМИЈА, песме	300
42. Слободан Зубановић: ДОМАЋИ ДУХ, песме	300
43. Исмет Реброња: СРЕДА И СРЕДА КЋИ, песме	300
44. Божидар Шујица: ИЗГЛЕДИ ЗА СУТРА, песме	300
45. Душко Новаковић: НАДЗОРНИК КВАРТА, песме	300
46. Петар Цветковић: МАЛА СВЕТЛОСТ, песме	300
47. Богдан А. Поповић: ДНЕВНИ ПОСЛОВИ, есеји	300
48. СЛОВО О ПОЛКУ ИГОРЕВЕ, еп	300
49. Миљурко Вукадиновић: КЊИГА ЖИВИХ САСВИМ, песме	350
50. Г.Г.Маркес: СТО ГОДИНА САМОЋЕ, роман	400
51. Десанка Максимовић: ИЗАБРАНЕ ПЕСМЕ	400
52. Хенри Милер: РАКОВА ОБРАТНИЦА, роман	400
53. Јанко Веселиновић: ХАЈДУК СТАНКО, роман	400
54. Десимир Благојевић: ИШЧЕКИВАЊЕ СЈАЈА И ДОБРОДОШЛИЦА, песме	400
55. Јеврем Брковић: КУЧКИНИ СИНОВИ, песме	400
56. Милан Милишић: МАЧКА НА СМЕЂУ, песме	400
57. Љубица Милетић: ФИСОН, ВОДА СЕНОВИТА, песме	400
58. Милан Ненадић: ПЕСМЕ	400
59. Милорад Ђурић: УСАМЉЕНОСТ, песме	400
60. Слободан Павићевић: РАДОВИ НА ПУТУ, песме	400
61. Перо Зубац: МИРИС БЕЈТУРАНА, песме	400
62. Чедомир Мирковић: ПИСЦИ, КЊИГЕ, ЧИТАОЦИ	400
63. Миодраг Булатовић: GULLO GULLO, роман	450
64. Таназије Младеновић: ПОМЕШАНЕ КАРТЕ, песме	500
65. Ерика Јонг: СТРАХ ОД ЛЕТЕЊА, роман	550
66. Еуђенио Монтале: СИПИНЕ КОСТИ, песме	600
67. Светлана Велмар-Јанковић: ДОРЂОЛ, приповетке	600
68. Меша Селимовић: ТВРЂАВА, роман	650
69. Слободан Селенић: ПРИЈАТЕЉИ СА КОСАНЧИЋЕВОГ ВЕНЦА 7, роман	700
70. Радомир Смиљанић: НЕКО ЈЕ ОКЛЕВЕТАО ХЕГЕЛА, роман	700
71. Милован Витезовић: СРЦЕ МЕ ЈЕ ОТКУЦАЛО, афоризми	700
72. Хенри Милер: МИРНИ ДАНИ НА КЛИШИЈУ, роман	700
73. Владимир Бунац: ДНЕВНИК О ЦРЊАНСКОМ	700
74. Милосав Тешић: КУПИНОВО, песме	700
75. Ранко Јововић: ГОМИЛАЊЕ СТРАХА, песме	700
76. Радмила Лазић: НОЋНИ РАЗГОВОРИ, песме	700
77. Рајко Ђурић: ХЕФЕСТОВИ УЧЕНИЦИ, песме	700
78. Бранислав Прелевић: ШЕСТО ЧУЛО, песме	700
79. Иван Ивањи: СМРТ НА ЗМАЈЕВОЈ СТЕНИ, роман	750
80. Новица Петковић: ОД ФОРМАЛИЗМА КА СЕМИОТИЦИ, огледи	800
81. Миладин Мичета: ГЛУХО, приповетке	800
82. Макс Фриш: ДНЕВНИК 1966-1971	800
83. Биљана Јовановић: ДУША, ЈЕДИНИЦА МОЈА, роман	900
84. Драгослав Михаиловић: ЧИЗМАШИ, роман	900
85. Херман Хесе: НАРЦИС И ЗЛАТОУСТИ, роман	900
86. Милан Оклопић: СА. BLUES, роман	1.100
87. Карлос Кастанеда: ОРЛОВ ДАР, роман	1.100
88. Драго Кекановић: ИВАЊСКА НОЋ, роман	1.300
89. Добрица Ћосић: ДАЛЕКО ЈЕ СУНЦЕ, роман	1.500
90. Октавио Паз: ХИМНА МЕЂУ РУШЕВИНАМА, песме	1.600
91. Волт Витмен: ВЛАТИ ТРАВЕ, роман	1.600
92. Милосав Савић: ТОПОЛА НА ТЕРАСИ, роман	1.750
93. Мома Марковић: САЗРЕВАЊЕ РЕВОЛУЦИЈЕ (Сећања 1931-1941)	1.800

94. Опачић-Скоко: СРПСКО-ТУРСКИ РАТОВИ 1876-1878	2.000
95. САВРЕМЕНА ПОЉСКА ПОЕЗИЈА, антологија П. Вујичића	2.000
96. Иван Ивановић: АРИЗАНИ, роман	2.100
97. Света Лукић: РАТНЕ ИГРЕ У ВРБОВЦУ, роман	2.600
98. Борислав Михајловић Михиз: ИЗДАЈИЦЕ	2.600
99. Александар Поповић: МРЕШЋЕЊЕ ШАРАНА И ДРУГЕ ДРАМЕ	2.600
100. ДЕЛА СТЕВАНА РАИЧКОВИЋА у 6 књига	3.500

20% ПОПУСТА

при плаћању одједном, ако је
вредност поруџбине 4.000 динари више
Код поруџбина мањих од 2.000
динара зарачунава се 500 динара за
трошкове поштарине и експедиције

БЕОГРАДСКИ ИЗДАВАЧКО-ГРАФИЧКИ ЗАВОД Непотребно
ООУР Издавачка делатност преуртати
11001 Београд, Булевар војводе Мишића 17/VI
поштански факс 340, телефон 653-763

606

(Место и датум)	
Поруџбину - роман Д. Ћосића ОТПАДНИК, цена 5.600 динара; роман Д. Ћосића ГРЕШНИК, цена 3.500 динара; КОМПЛЕТ ОД 100 КЊИГА, цена 61.260 динара; ПОЈЕДИНЕ КЊИГЕ ИЗ КОМПЛЕТА	
Укупан износ поруџбине од _____ динара платићу: а) одједном поузећем (плаћање поштару приликом пријема књига), са 20% попустом ако је вредност поруџбине 4.000 динара или више; б) у _____ месечних рата (највише 10 рата, најмањи износ рате 1.000 динара), са одговарајућом каматом, при чему ћу прву рату платити приликом пријема књига, а остале рате са уплатницама које ћу добити од БИГЗ-а. Књиге се испоручују по пријему поруџбине. У случају спора надлежан је одговарајући суд у Београду.	(навести бројеве књига)
(именање)	(презиме, име оца и име)
(адреса стана: број поште, место, улица и број)	(тел. у стану - тел. на радном месту)
(организација у којој је поручилац запослен и њена адреса)	Потпис поручиоца, број личне карте и место издавања
Овера о запослењу, пензионери прилажу претпоследњи чек од пензије (обавезно само ако се плаћа у ратама)	КОД ПОРУџБИНА МАЊИХ ОД 2.000 ДИНАРА ЗАРАЧУНАВА СЕ 500 ДИНАРА ЗА ПОШТАРИНУ И ЕКСПЕДИЦИЈУ. НЕОВЕРЕНЕ ПОРУџБИНЕ (при плаћању у ратама) НЕ ПРИМАМО!

БИЛО
ЈЕДНОМ
НА
ДИВЉЕМ
ЗАПАДУ

ДРАМА У КРИСТАЛНОМ

Кад је тог јутра наочита госпођа Свонфедер отворила врата своје бакалнице у главној улици Вирџинија Ситија, престравила се од неочекиваног призора: пред самим улазом, с главом у барици, лежао је човек у елегантном, али каљавом оделу. Изгледало је да је мртав, утолико пре што је поред њега мирно стајао оседлан коњ који га је повремено њушкао.

Али, кад је ставила руку на човеково раме да се увери има ли у њему живота, он отвори црвене, подбуле очи и готово весело рече:

— Добро јутро, мадам!

— Ах, носите се у пакао! — крикну госпођа Свонфедер устукнувши.

— Оданде управо стижем — рече елегантни човек и устаде из блата отресајући се.

Није био висок, мало преко метар и шездесет, али је и у оваквом стању имао нешто кочперно у држању, поготово кад се представио госпођи Свонфедер:

— Кид Шорти, мадам — рече уз лаки наклон. — А био сам тамо, код госпођице Метак... Опељешили су ме до голе коже, а онда избацили као последњу вуцибатину! Али, упамтиће они Киди Шортија, мадам... Ја још нисам рекао последњу реч. Него, ако смем да вас замолим за једну јаку кафицу?

**„Нека буде
Вирџинија!“**

Било је то тек три године после оног новембарског дана 1859. када је рудар Џемс Фини, којег су звали Стари Вирџин, пронашао најбогатију „жицу“ сребра у целом крају и кад је дотрчао у рударски логор

„Орфир“ да у то име попије целу боцу вискија. Зна се да је тада, разбијајући другу пуну боцу, узвикнуо:

— Нека се овај проклети свињац зове Вирџинија Сити!

Сада, 1863. био је то градић од око 15.000 становника у којем је, захваљујући рудницима сребра, било свега што се пожелети могло, а што је служило разоноди и уживању. И госпођа Свонфедер је са својим мужем била дошљакиња из Оукленда, поред Сан Франциска и мада им је бакалница добро пословала, она се овде осећала врло несрећном. Јер, у граду је главна личност била већ мало пре поминула госпођица Метак, то јест Џули Булит (булит — на енглеском: метак, куршум), такође из „лудог Фриска“ (Сан Франциско) и колико до прошле године била је само једна од оне врсте жена о којима се не говори... Али, будући да је била стварно лепа и промућурна, толико се обогатила да је подигла „Палату Џули“, у ствари кућу забаве у којој су главно особље биле одабране „даме“ спремне на сваку љубазност према госту који плаћа... Али „Палата Џули“ била је далеко изнад сличних кућа на Дивљем западу. Она је, пре свега, била најсолиднија зграда у Вирџинија Ситију, а осим тога луксузно опремљена, теписима застрта, осветљена кристлним лустерима, а госте су послуживали првокласним јелима и пићима прави келнери. Необријани, прљави и лоше обучени гости једноставно нису могли да уђу, па је тако одлазак код госпођице Булит представљао прави догађај за оне који су цезнули да их сматрају за цент-

мене. За удате жене, мис Булит је била посланик самог Нечастивог, а њена „Палата Џули“ — предворје пакла. То мишљење делила је и госпођа Свонфедер, а сада, према искреном признању и њен случајни познаник Кид Шорти, рудар и власник једног сребрносног окна. Пијући врућу кафу и осећајући да му се бистри ум, испричао јој је како је те ноћи „у паклу“ на по-

керу изгубио више од 500 долара. Играли су мис Булит и још двојица гостију, један банкар, а други је био неки професионални коцкар за којег је ојађени Кид Шорти био убеђен да вара и „пакује“ карте. Али није знао како.

— Најгоре ми је било што је од тих мојих петсто долара бар двеста однела госпођица Џули Булит, а онда, кад нисам имао да платим вечеру и пиће, наредила да ме избаци...

Госпођа Свонфедер се злурадо осмехну:

— Е, па лепо, сад гледајте да чим поново дођете до нешто новца опет одете тамо!

**ПОЧЕЛО ЈЕ
ЛИЦИТИРАЊЕ.
СВОНФЕДЕР
ЗАТРАЖИ ПЕТСТО
ДОЛАРА. ВАЈТ
ПОВИСИ НА ХИЉАДУ.
ШОРТИ ТАДА ИЗУСТИ
СТРАШНУ РЕЧ: ПОТ!**

Илустровао Брана Јовановић

Кид Шорти је погледао без речи. Мада је хтео, осећао се неспособним да јој опише своју горку истину: ово му се десило већ пети пут узастопце. Све што би са своја два помоћника ископао преко недеље и заменио у банци, остављао је у „паклу“ са кристалним лустерима...

доживотно — признаде Свонфедер кочоперном Киду. — Кад би моја Елиза сазнала да овамо долазим, мислим да би полудела... Ја, иначе, сваке суботе тобоже одлазим у Карсон да набављам робу. А тамо имам пријатеља који ме и без тога снабдева и спреман је у сваком тре-

се четири хиљаде и две стотине долара. Осећам да ћу вечерас имати више среће него до сада — рече Кид стављајући на сто свежањ долара.

Шортијева варка

Банкар Вајт измени брз подругљив поглед са влас-

— Девет пута! — испали као из топа бакалин Свонфедер.

На столу је сада лежало 280 долара.

— Пратим — мирно примети банкар Вајт и приложи својих 180 долара.

— Двадесет и седам пута! — промрмља Кид Шорти и изброја још петсто четрдесет долара па их на опште изненађење положи у „банку“. Остали се значајно згледаше.

— Ја не идем — примети власница „Палате“ — а чини ми се да ви опет претерујете, господине Шорти?

Свонфедер и банкар Вајт измењаше ујагреле погледе и истовремено доплатише до поменуте суме.

— Колико ћете карата, господо? — упита Кид Шорти трудећи се да му глас не подрхтава.

— Једну — одговори Вајт, који је имао три кеца, а једну је „купио“ и Свонфедер колико да заваља остале, јер му је судбина већ доделила четири деветке, заиста јаку, али у овом случају погубљену комбинацију.

— А колико ћете ви, мистер Шорти? — упита злурадо Свонфедер.

— Ја ћу три — одговори Шорти, тобоже потиштено.

На те речи све троје се заценише од смеха. На несрећу Вајт и Свонфедер нису приметили да је лукави Шорт одбродивши три нове карте, поново узео исте оне три које је малочас тобоже одбацио. А то је и био трик који се у рударевој глави родио током једнонедељног мозгања!

Судбоносни шамар

Поче лицитирање: Свонфедер затражи на целу ону суму петсто долара. Вајт повиси на хиљаду. Шорти изустри страшну реч: пот!

То је значило још онолико колико је дотад уложено: око четири хиљаде долара! Вајт на то баци карте, али Свонфедер, блед као крпа, изустри:

— Репот! — што је значило још двоструко више...

— Морпот! — сачека га злослутно Кид Шорти. Сада је и Свонфедер требало да доплати суму колику, руку на срце, није у животу имао.

— Платићу, мистер Шорти, ако признате да толико вреди моја бакалница?

— О-кеј, прихватам!

Свонфедер показа своје четири деветке с презривим осмехом, али кад је видео Шортијев флеш ројал, очи му кренуше из очних дупљи.

— Гром и пакао! Па, ја сам пропао човек! — јекну и завали се у тапацирану столицу блед као авет.

— Тако нешто — промрмља Кид Шорти и згрну гомили новчаница. — Кад могу да преузмем вашу радњу, мистер Свонфедер?

— Само преко мене мртве! — разлиже се један оштар женски глас. Сви се окренуше према вратима салона и спазише госпођу Свонфедер с подбоченим рукама на куковима, тмурну као градоносни облак.

— Значи, тако ти путујеш у Карсон Сити, битанго! — рече она уносећи се у лице мужа. — Угњездио си се код ове профукњаче, бедниче!

На то Свонфедер, који не само што је био побеђен у покеру, него и увређен у свом џентлменском поносу, развуче својој жени шамарчину и бесно јурну на врата. Али мали кочоперни Кид Шорти препречи му пут и обори га песницом на скупоцени црвени тепих салона.

— Госпођо — обрати се затим унезвереној бакалновој жени — ако одлучите да напустите ово ђубре од човека, радо ћу провести остатак живота с вама!

Затим је напустио салон носећи своју гомилу новца. Банкар Вајт, мис Булит и госпођа Свонфедер гледали су га искрено запрепашћени.

Мали Шорти се показао великим човеком: бакалницу ипак није узео злосрећном Свонфедеру, али се његова жена развела и добила половину. Онда је одjahала до Шортијевог рудника и рекла:

— Сећате ли се још свога обећања, мистер Шорти?

Кид се осмехнуо гледајући средовечну и не без чари распуштеницу:

— Изгледа да сам срећнији него што сам мислио!

Кид Шорти је исплатио бакалнику Свонфедеру другу половину радње и, са супругом, бацио се у трговачке послове. Видећи да се сребрна „жица“ у његовом руднику тањи, продао га је исте оне године кад је мис Џули Булит нађена задављена у својој спаваћој соби на првом спрату „Палате“... Онда се породица Шортијевих преселила у Оукленд. И то је било у срдан час. Јер три године касније, 1880, сребрни рудници су пресахли и Вирџинија Сити је постао један од „аветињских градова“. Такав је и данас. Од њега су остале само приче, а ово је једна од њих.

Д. Брандон

ПАКЛУ

То је, дакле, прећутао Кид Шорти, а кад је у трговину нешто касније ушао супруг госпође Свонфедер, он се на брзину захвали и оде потпуно збуњен. Наиме, професионални коцкар у којег је сумњао да вара на картама, био је главом и брадом бакалин Свонфедер! Кид Шорти је претпоставио да бакалин потајно долази у „Палату Џули“ и није се преварио.

Кад су се наредне суботе, опет, нашли у салону на првом спрату „Палате Џули“, пријатељски се поздравише:

— Задужили сте ме

нутку да потврди мој алиби.

Кид се насмејао Свонфедеровом „мушком“ лукавству и другарски га потапшао по рамену. Опет је ту био и банкар Вајт, који је са власницом Џули Булит већ седео за округлим зеленим столом у веселом разговору.

— Што је било, било је... Моји губици до сада изно-

ницом „Палате“, па и он извади свежањ новчаница, што одмах учини и Свонфедер. Џули стави на сто нови шпил карата.

И тако поче нова партија у којој је троје Шортијевих противника било уверено да ће и ове ноћи пребацити у своје џепове део оне гомиле коју је шашави рудар ископао протекле недеље. Али они нису знали да је Кид недељу дана, копајући са својим помоћницима, стално размишљао чиме да доскочи противницима.

— Ви сте данас изузетно опрезни — примети мис Булит у једном тренутку баш кад је Кид Шорти делио карте.

— Ех, знате како се каже: опечен и на хладно дува! — насмеја се Кид Шорти, а онда спусти поглед на својих пет карата. Поглед му се тог тренутка замути од узбуђења и он с муком прогута плувачку да овлажи осушено грло: држао је десетку, пуба, даму, краља и кеца, све у знаку срца, дакле — флеш ројал!

— Три пута! — чуо је као у сну умилни глас мис Џули, која је утростручила почетни улог од двадесет долара.

ХИТ

**Нова лица:
КЛЕР ЈУШЕР
(CLAIRE USHER)**

ЗВЕЗДА РАСТЕ

**ПРЕ СВОГ ДЕСЕТОГ РОЂЕНДАНА
КЛЕР ЈУШЕР ЈЕ СТИГЛА НА
ТОП-ЛИСТЕ, У НОВИНЕ И НА
ТЕЛЕВИЗИЈУ ЗАХВАЉУЈУЋИ
ПЕСМИЦИ „СТРАШНО ЈЕ БИТИ
ЗАЉУБЉЕН КАДА ТИ ЈЕ ОСАМ И
ПО“ („IT'S ORRIBLE BEING IN LOVE
WHEN YOU'RE 8 1/2"). ИАКО ЈЕ
СТИГЛА ТАМО ГДЕ СЕ И ОДРАСЛИ
И ОЗБИЉНИ ЉУДИ ТЕШКО
СНАЛАЗЕ, КЛЕР ЈЕ ОСТАЛА ИСТА
КАО ПРЕ. УПОЗНАЈТЕ ЈЕ**

Неки дечаци у школи ме задиркују због овога. Кажу ми: „Видели смо те на телевизији како певаш ону песму“ и онда певају неким смешним гласовима, кобајаги ме имитирају. Али ја се нисам уобразила због тога што сам била на телевизији. И даље се играм са својим луткама, највише волим да једем камниончиће од чоколаде и да гледам телевизију“.

Клер није прво дете које је ушло на топ-листе у Великој Британији. Још 1957. године, тринаестогодишња Лори Ланли (Laurie London) певала је песму која је била велики хит „Он има цео свет у својим рукама“ („He's Got The Whole World In His Hands“). После тога се више ништа није чуло о њој. Једанестогодишњи Најл Рид (Neil Read) је 1972. постигао још већи успех са песмом „Моја мајка“ да би и он после тога потпуно нестао из музичког света.

Лена Заварони је била можда и највећа звезда од деце која су икада снимила плочу у Великој Британији. Средином седамдесетих је била врло популарна, захваљујући највише песми „Ma He's Making Eyes At Me“. Данас о њој пишу само скандалима окренути листови, служећи се њеном славном прошлошћу и садашњим психичким проблемима да би повећали тираж.

Клер је популарна данас, а неизвесно је да ли ће то бити сутра, но то њу много не занима. Уосталом, она није прво дете у породици Јушер које је било на топ-листи. Она је ученица школе „Сент Винифред“ („St Winifred“) чији је хор био на првом месту топ-листе пред нову 1981. годину с песмом

ДОГОДИЛО СЕ...

10. октобра – 1978. године, Стив Тајлер и Џо Пери чланови групе „Аеросмит“ („Aerosmith“) доживели су незгоду на концерту у Филаделфији. Повређени су када је један њихов обожаваалац испалио ракету из сигналног пиштоља у жељи да допринесе весељу на њиховом концерту.

11. октобра – 1980. године, „Квин“ („Queen“) су били први на америчкој топ-листи са синглом („Another One Bites The Dust“) и албумом „Игра“.

12. октобра – 1971. године у Њујорку је почело приказивање једне од најчувенијих рок-опера свих времена „Исус Христ Супер-Стар“ („Jesus Christ Superstar“).

13. октобра – 1975. године у Лос Анђелесу, познати амерички певач Нил Јанг је подвргнут операцији којом му је отклоњена израслина на гласним жицама која је претила да му угрози каријери. Операција је успела.

14. октобра – 1964. године Чарли Вотс, бубњар групе „Ролинг Стоунс“ се оженио са Ширли Ен Шепард у енглеском граду Брадфорду.

15. октобра – 1969. године је група „Лед Цепелин“ имала свој први наступ у каријери, у једном малом лондонском пабу и то после само три пробе.

16. октобра – 1976. године, објављен је један од најзначајнијих албума рок музике „Песме у кључу живота“ (Song In The Key Of life) – Стиви Вондера. Био је то његов први албум после потписивања тринаест милиона долара вредног уговора са диско кућом „Тамла Мотаун“ („Tamla Motown“). Ова плоча је постигла платинасти тираж и остала на америчкој топ листи све до 1978. године, а са ње су објављена чак четири хит сингла.

ИЗЈАВА НЕДЕЉЕ

„Нико није баш као бака“ („No One Quite Like Grandma“). У том хору су певали њен брат и сестра.

„И због те песме су правили шале на мој рачун, исто као што сада раде. Певали су ми пискавим гласом: Бако, бакице, ми те волимо, ваљда рачунајући да ћу се ја секирати због тога и испричати то својој сестри и брату. Иако сам ја, за разлику од њих, певала сама, знам да су они успешнији од мене. Јер њихова песма је била на првом месту топ-листе, а моја само међу првих тридесет. А поп-звезда ћу постати тек ако стигнем на сам врх“, каже Клер.

„Чула сам да су данас објавили моју слику и текст о мени у једним дневним новинама. Нисам га још прочитао, а вероватно и нећу јер данас има много лепих емисија на телевизији. Више волим да гледам телевизију него да читам новине, па макар писале и о мени. Нарочито волим да гледам серију „Далас“, али ми тата не дозвољава. Стално ми говори да је та серија хубре и тера ме да угасим телевизор. А он гледа фудбал. Ја немам ништа против фудбала, али сам видела ону трагедију у Бриселу, на „Хејсел“ стадиону и мислим да је то заиста страшно. То је горе од сваке лоше серије на телевизији.“

Да је још увек дете, и то добро, најбоље потврђује чињеница да Клер не размишља о томе како ће се једног дана обогатити. Одрекла се свог дела зараде од плоче у корист хендикепиране деце „јер желим да будем сигурна да је мој новац употребљен за корисне сврхе...“

А да и добро дете уме да буде несташно, потврђује сама Клер. На питање да ли је

икада урадила нешто ружно, она одговара:

„Мислим да је ружно што сам се пењала на зид, иако су нам говорили да то не треба да радимо. У ствари, то није било ништа страшно, али је страшно било то што сам пала и сломила нос, па су се сви бринули за мене. Али, ја сам се пењала зато што нам је учитељица причала неку смешну причу о томе како неваљале чике краду децу која се пењу по зидовима, а ја сам знала да је то измишљотина. Но, свеједно сам ја крива, али мислим да је учитељица требало да смисли бољу причу.“

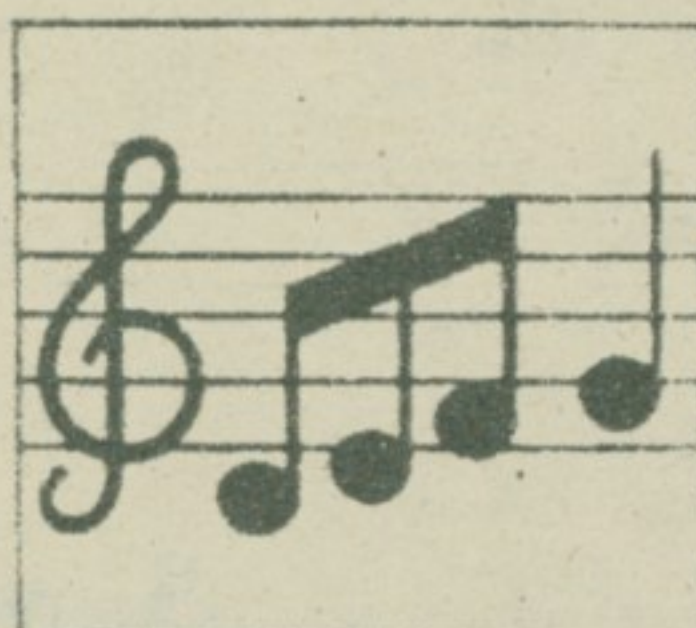
Клер је најмлађе дете у великој породици – има четири брата и четири сестре. Сама каже: „Сву своју браћу и сестре волим подједнако, али највише волим своју маму. Сви они ми говоре да треба да останем иста као пре и да не треба да размишљам о слави и новцу. Они су у праву, али нема потребе да ми то говоре, пошто ја и не размишљам о тим стварима. Једино што стварно желим је да снимим плочу са Полом Макартнијем. Од групе, највише волим „А-Ха“, али Пол Макартни је мој омиљени певач.“

Моментално, Клер је заокупљена неким много обичнијим стварима него што је снимање плоче са Полом Макартнијем:

„Играм у школској позоришној представи и одбојку у репрезентацији школе“. О плочама и слави ће мислити касније, ако јој то некад буде занимљиво. Сада, са својих девет година, Клер је популарна, али је неоптерећена славом. Најважније јој је да уђе у кабину камиона са сладоледом који се свакодневно паркира у њеној улици и пита: „Чико, да ли имате много сладоледа од чоколаде?“

„Ја сам велики патриота и обожавам краљевску породицу. Нарочито ми се свиђа принц Ендрју. Када сам га упознао, имао сам белу мараму око врата и чашу црвеног вина у руци и био сам толико узбуђен да нисам ни приметио да ми је марама била замочена у чашу“.

Фреди
Меркури
(Freddie
Mercury)

ТРАЖИЛИ
СТЕ
ПЕСМУ

Снимано: Зоран Трбовић

САМО НАМ ЈЕ ЉУБАВ ПОТРЕБНА

Ноћ почиње да се скида,
Јутро румено од стида,
Плава кугла споро ротира
Ту се човек лоше котира

Кад би барем био птица
Која лети лет „Слобода“,
Сви би били авијација,
Јер је таква ситуација

Која сила влада светом
Хиппи у пелесетој
Своју децу плаше бомбама,
Бомбама у катакомбама

Док постоји друга страна
Људи кажу – тамна страна
Тамна страна силе свемира
Док постоји друга страна
Она грозна тамна страна
Као и у време фрикова
Само нам је љубав потребна

Изгубљено поверење
Поверење и поштење
Војне силе демонстрација
Против воље светских нација

Још постоји катаклизма
Тероризма и расизма
Као и у време фрикова
Само нам је љубав потребна

All you need is love...

Текст: Момчило Бајатић, изводе „Бајага и Инструктори“

ТЕ ДВЕ ОБАЛЕ, ЈЕДНА
ЕВРОПСКА, ЗЕЛЕНА И
ПОШУМЉЕНА, А ДРУГА
АЗИЈСКА,
ЖУТОЦРВЕНКАСТА И
КАМЕНИТА, ЛЕЖЕ
ВЕКОВИМА ЈЕДНА КРАЈ
ДРУГЕ, РАЗДВОЈЕНЕ
МОРЕУЗОМ БОСФОРОМ.
СПАЈА ИХ ИСТАНБУЛ

ИСТАНБУЛ

се у грчевит загрљај сплели Исток и Запад. Ретко се где континенти овако гледају очи у очи, растављени са непуна два километра благих валова, на којима никада нема буре и ветрова. Са једне његове стране почев од Јешилкеја (Зелене долине) на обали Мраморног мора, преко старог Фатиха и Сиркеија, тамно-плавог језичка „Златног рога“, преко Бешикташа, Арнауткеја, све до богаташког Бебека. А са

Све је то Истанбул. Но први сусрет с њим, било да се долази возом или колима, то је сусрет са огромним каменим блоковима, остацима старих градских зидина. Некадашњи Константинов град, био је опасан изузетно великим спољним зидом дугим 21 километар са 50 великих кула, те није чудо што је у симболу града био женски лик овењан круном од градских зидина. Дебљина зида била је за тадашње појмове

се уверити и данас, јер два од тридесет колико их је било, леже са обе стране једреног пута као остаци Харисијевих врата, а гвоздена ћулад из њихових широких цеви била је у стању да уздрма ове предебеле зидине. Дебљина зидина нас и данас импресионира, јер се често у самом зиду могу видети уклесани, као саће, станови у којима су доскора живели они најсиромашнији становници овог некада пребогатог града.

Грмљавина топова почела је 22. априла 1453. године. Међутим, амбициозни султан брзо се уверио да до освајања овакве тврђаве неће доћи тако лако. У току опсаде четири галије из Анконе и Дубровника, крпате оружјем и храном, само што су упловиле у залив Златног рога. Улаз у залив чувала је тврђава и Галата кула која је припадала Ђеновљанима. Они су ланцем затварали улаз у залив, а с њима султан није хтео да квари односе. Пошто морским путем није могао да уђе у залив Златног рога, Мехмед II је донео одлуку коју данас ћаци уче у свим историјама света. Сакупивши 77 лађица, са посадом од 7.000 војника, натерао је бродове да у току ноћи на ваљцима „пливају по сувом“ преко винограда и шумарака на путу дугом десет километара. Сутрадан опседнутима се чинило да сањају. Читава турска флота, као да су је духови пренели, налазила се у њиховом заливу. Троне и тешко наоружане галије постале су лак плен малих бродића у узаном Златном рогу. Тако је потапањем тих галија нестало хране, муниције и наде за браниоце.

Обелиск и потернице

Но, идући за Константиновим зидом, усред ове вреве и буке већ смо пред велелепним гигантским храмом Аја Софије. После катастрофалног пожара 1532. године који је савршио пола града, цар Јустинијан је пет година касније на остацима старе цркве Хагије Софије (свете Мудрости), а по пројектима Изидора из Милета и Антемије из Тралеса, саградио највећу цркву тадашњег хришћанског света, чије је четрдесетметарско кубе без потпорних стубова и данас архитектонска загатетка. Сви туристи од Лос Анђелеса до Токија, када се нађу на плочницима Истанбула хрте ка овом храму, у коме је 28. маја 1453. године одржана литургија храбрим браниоцима града. То је била последња литургија, „Вјечнаја памјат“ читавај једној историјској епохи. Сутрадан је до-

друге стране Искидар и Хајдарпаша, пружају се чак до острва Принкипи, раскошних летовалишта која се пореде са Капријем. Уз та шарена и зелена Принчевска острва, шћућурило се једно зелено и убого, ненастањено острвце, као да се стиди што је у тако отменом друштву. Баш оно ушло је у послератну историју Турске, јер је на њему, Јаши-аги, после војног удара 1961. године, обешен председник турске владе Аднан Мендерес.

фантастична, у шта се уверио и сам Мехмед II, на почетку опсаде. Видевши да се постојећим оружјем градски зидови не могу разбити ангажовао је неког Мађара Орбаса, да конструише топове невероватних димензија. Те гвоздене грдосије мађарски мајстор направио је у Једрену, одакле их је, корак по корак, вукло хиљаде људи, као што мрави вукли тешке терете на велика растојања, и довукло пред опкољени град. У њихову величину можете

О граду на Босфору, написано је безброј књига, путописа и чланака. О њему причају туристи из целог света и проспекти њихових туристичких агенција. Ушао је чак у филм („Топкапи“ са Питером Јустинијем) и забавну музику (Истанбул, „Константинопољ“...). Међутим, о њему најречитије говоре два назива од којих сваки носи по један лик.

Константинопољ. Царев град – понос Византије. Подигао га је 11. маја 330. године цар Константин Велики, онај наш нишки, на рушевинама Византа, малог трговинског градића, са изванредном стратегијском позадином између Мраморног и Црног мора. У почетку назван „Нови Рим“, касније је постао центар трговачких путева између Истока и Запада. Оличење снаге једне царевине, град са чијих је тврђих зидина сипала „грчка ватра“, запаљива и експлозивна смеша, чији је састав био само Византинцима познат.

Истанбул султана Мехмеда II, који му је пре 533. године променио име и историју. Далеке 1451. године Турска је добила новог падишаха, сина Мурата II, у коме је по историчарима била сједињена одлучност Ханибала, чврстина Наполеона, лукавост Бизмарка и окрутност Нерона. Уз то, Мехмед је желео славу коју себи није обезбедио ни његов предак Бајазит, звани „Муња“, победник битке на Косову. Од њега је већ опкољени Константинопољ случајно спасао један други освајач са Истока, Тимур-Ленк, који је на челу монголске хорде упао у Анадолију и у бици код Анголе заробио Бајазита. Византија је за тренутак била спасена а с њом и Европа.

Лукави Мехмед

Истанбул, данашњи шест и по милионски град и светска лука, град на два континента, између богате Тракије на северу и сиромашне Анадолије на југу а између њих смештен, ужарени котао пун лудог ритма. Ту живе људи свих раса и језика. Град у коме су

ПУТУЈЕ ЗА ВАС

КИ КОКТЕЛ

шло до пада Цариграда. Можда би издржао и неки дан више, упркос бесомучним јуришима хорде, канонади огромних топова и „брдској морнарици“, да није било случаја „Керка порте“ кога и Цваји помиње, када је нечија заборавност оставила отворена мала врата у унутрашњим зидинама града. Тако је после двоипомесечне опсаде освојен Константинопољ а Мехмед II скинуо жуту заставу Палеолога са двоглавим царским орлом и ушавши на коњу у Аја Софију извесио зелену заставу Ислама. Појавио се тад у историји као Мехмед „Освајач“. Данас је Аја Софија са дограђеним минаретима, са предивним мозаицима из доба Јустинијана и његове жене Теодоре, најпосећеније место у граду.

Испред ње се и данас види шкољка 396 метара дугог и 150 метара широког хиподрома који је за 60.000 гледалаца саградио Септимије Север као копију римског „Циркуса максимуса“. На њему су се у почетку одржавале

трке двопрега, а касније под утицајем крсташа и витешки турнири. Ту је за време устанка Нике у 6. веку, када су покушали да изаберу новог цара, побијено 30.000 устаника. Данас у некадашњем хиподрому стоји један египатски обелиск из Карнака, а на самој његовој ивици, крај улаза у старе византијске цистерне, испред уке зграде жандармерије стоји огласна табла на којој је излепљено на десетине потерница са сликама терориста. Већина прецртаних фломастером. То значи да су ухапшени или ликвидирани. Пред зградом чета укипљених наоружаних војника под шлемовима. После војног удара наоружани војници виде се испред свих јавних зграда, банака, школа и факултета. Истина чешће без шлемова а са плавим командоским береткама. Војника има и на улазу у покривену „Капали чаршију“. А баш у тој широм света познатој чаршији, чули смо од неколицине трговаца похвале војсци и садашњем пред-

ле, шаренило навика и обичаја. Зато је одмах после Аја Софије, а испред свих осталих памија и безброј музеја, старог царског двора – Топкапи на стражарници изнад Сиркеија или некадањег

седнику Турске, генералу Еврену. Он је, кажу, спасао земљу од грђанског рата. Увођењем полицијског часа у целој земљи, довођењем официра на чело свих општина, прекинут је жалостан биланс од понекад и преко педесет мртвих у току једног дана. Исти саговорници „наши“ Турци који кажу да их има преко 100.000 само у Истанбулу, воле да кажу, да је и Еврен један од њихових, јер су му родитељи пореклом из наших крајева.

Но, туриста обично у сваком граду тражи „локалну боју“. Овде у Истанбулу, локална боја је шаренило. Посластичарнице на Аксарају из којих се осећа густ мирис топљеног шећера, кадаифа, садела и великих ромбоидних баклава посутих зеленим прахом фистаха. Или „Интерконтинентал-бар-Мармара“ на савременом тргу Таксим, одмах поред Опере, у коме ћете уз чај и праве „бечке“ торте присуствовати модној ревији са креацијама последњих париских модела. Шаренило зграда, шаренило оба-

Сараја, новог царског двора Долма Бахче“ (што значи препуна башта), најпосећеније место у граду свакако „Капали чаршија“. На месту некадањег Константиновог форума, а у подножју још увек очуваног Константиновог стуба од порфира, данас се пружа јединствена пијача са преко 2.000 малих радњица, дућанчића и кафаница у којима трговци продају робу из целог света у просторијама не већим од кабине омањег лифта. Злато, претење и гривне, продају се на килограме, набацани у томилама по ћепенцима. Грлати продавци сачекају вас, вуку за рукав, нуде робу „прављену само за вас“, и увек са осмехом позивају да мало предахнете и попијете чашу чаја од јабуке „па макар ништа не купите“. Ипак сви купују. Не одоле сјају злата, бојама харемских папучица, шаренилу наргила, ћилимима из Измира или кожном јакнама и бундама.

Све је то Истанбул. Чудна мешавина, која заједно даје обиље боја, али се ниједна једина боја у њој није изгубила.

Џо Горс:

**ЧАРЛИ ЈЕ ЦЕО ДАН
ПРОВЕО У ТЕСКОБИ
МРАЧНОГ СТАНА. У
СУМРАК, ИЗВУКАО ЈЕ
РЕВОЛВЕР КАЛИБРА 32 И
ДУГО ЗУРИО У ЊЕГА**

Чарли је био ружан, сувоњав, јако усамљен човек, с осећајним устима и сањалачким погледом, поглед једне секретарице био је довољан да му завеже језик...

Звоно на телепринтеру зацепало је тишину – знак да нека порука стиже у Пентагон. Чарли је механички откуцао одзивни знак и погледао на сат. 22:00! Ко побогу у ово време... Као одговор на његово неупитано питање, машина је отклопарала једну једину реч: **усамљен.**

„Молим!” изненађен, Чарли је гласно упитао. Шта је ово? Виш? Име? Шифра? Откуцао је: **Ко је то? Не разумем поруку.**

Непознати је одговорио: **Усамљен – ти си усамљен, Чарли Вајете!**

Љутито је прекинуо везу. Неко ко је знао за његов обичај да ради касно увече – тај неко је сад збијао сурову шалу. Љут и узнемирен, Чарли је отишао кући.

Мили, слатка си!

Сутрадан на послу, испод ока меркао је колеге. Нико му није пришао и недужно запитао: „Усамљен си, Чарли Вајете?”, па затим прснуо у смех. Када му се на крају дана обратио Мекафи, његов претпостављени, чинило му се да је сањао луцкасту епизоду од претходне вечери.

– Пре него што поћеш кући, добро провери да ти на столу не остане неки поверљиви материјал, Чарли! – Мекафи је имао танке брчиће, ретку, седу косу и подсећао је Чарлија на зеца.

– Увек добро пазим, господине, знате то!

Два сата несметано је вежбао, а тачно у 22:00 телепринтер је зазвонио. Рука му је дрхтала док је куцао свој одзивни знак. Пауза, па: **Здраво, Чарли Вајете!**

У очајању је узвратио: **Здраво. Ко си?**

Зовем се Мили и радим у једној канцеларији у Вашингтону.

Мили? Није знао никог са тим именом. Како ми знаш име?

Видела сам те једном, овде код нас и распитала се. Ти си мој тип, Чарли.

Чарли је хтео да запита у којој канцеларији ради, али веза се нагло прекинула. Док је ишао кући, уверавао је себе да је сигурно посреди нека спрдња, али је ипак почео да смишља шта ће јој рећи ако се поново јави.

Пре него што је Чарли стигао да објасни да се Мекафију никада не догађа да заборави поверљиви материјал на столу, Мили је заклапарала – **Неко долази, морам да прекинем, јавићу ти се следеће недеље, драги!**

ДРАГИ! Мили му је тепала! А и њен шеф мисли да је слатка.

Чарли Вајет више није био усамљен.

Милина помоћ

Следећег уторка увече, када је пошао кући после дивних 15 телепринтерских минута проведених са Мили,

– Сигуран сам, господине, да је било случајно, он... – муцао је Чарли.

– Баш ме брига шта је. Овакве ствари врло лоше се одражавају на мој углед. Врло лоше. За три године чека ме пензија и чин бригадног генерала – али сигурно не ако у мом ресору има оваквих случајева! – Одмарширао је до прозора и наставио леђима окренут Чарлију.

– Готово сваке вечери остајеш касно, Вајете. Када би могао онако на своју руку да провераваш све столове, посебно Мекафијев... Знаћу да ценим услугу.

Чарлију је било заиста жао Мекафија, али Мили му је помогла да ствари стави у праву перспективу.

– Веруј ми, драги, учинио си праву

ДРАГИ,

ВОЛИМ

ТЕ!!

Илустровао Михаило Ђоковић Тикало

Мили, слатка си!
И мој шеф исто мисли, али то није ваљда све што очекујеш од девојке?
Није, није!

Драго ми је, пошто желим озбиљно: и амбициозног мушкарца!

То сам ја, Мили!

Зашто онда ниси на месту Мекафија, које си одавно заслужио, Чарли?

Ухватио је себе како спонатно одговара:

– **Како то да изведем? Мили је очигледно имала спреман одговор:**

Ако би људи из обезбеђења пронашли поверљиви материјал који је заборавио да склони и оставио на столу, Мекафи би се нашао у сосу, зар не?

Чарли је приметио у блоку Д два агента службе безбедности у рутинској провери канцеларија. Као месечар, Чарли се вратио у своје одељење, из сефа са поверљивим материјалом узео фасциклу обележену „најстроже поверљиво” и сакрио је међу неважне папире на Мекафијевом столу. Ниједног тренутка није себи дозволио да мисли на ово што ради.

Два дана касније, осорни пуковник Ендрус позвао је Чарлија у свој кабинет.

– Јеси ли чуо за Мекафија?

– Чуо сам неке гласине о поверљивим документима...

– Више од гласина, Вајете – чврсте непобитне чињенице!

ствар за своју земљу, за своју установу и за нас...

Драги је сада већ било уобичајено у њиховим разговорима. Чарли још увек није знао Милино презиме, нити где живи и ради, али је њихов однос цветао. Нешто пред крај јула, Чарли је био сигуран да је воли. А убрзо после тога, стигла је и од Мили порука: **драги, волим те!**

У Вашингтону, бирократска машинерија се полако креће, тако да је пуковник Ендрус позвао Чарлија у свој кабинет тек у време безбол купа.

– Верујем да ће за неколико дана бити и званично објављено да „пензионисамо” Мекафија. Ти илеш на његово место, Вајете. Честитам!

У 22:00 те вечери, док је Чарли саопштавао одушевљеној Мили вести о крају старе мазге, стара мазга, у свом скромном стану је и сама изрежирала свој крај.

– И то двоцемком – шапутала је следећег јутра секретарица. Чула сам да је обе циви ставио у уста и повукао ороз прстима на ногама. Мора да је соба...

– Је ли – је ли оставио поруку? – Чарли је сав зелен промуцао.

– Његова жена каже да је једноставно отишао у своју собу и бенг! – просуо себи мозак!

Дан после Мекафијевог погребља, Чарли није отишао у канцеларију. Цео дан провео је у тескоби свог мрачног стана. Кад би само знао где да нађе Мили! У сумрак, извукао је свој револвер калибра 32 и дуго зурно у њега. Боже, шта се ово дешава са мном? Коначно се тргнуо. Овакве мисли су издаја према Мили. Вратио је револвер у фиоку.

Идући ка Пентагону те вечери у нади да ће га Мили позвати, присећао се првих дивних разговора. **Сазнала сам овде, Чарли Вајете, да се код вас припрема ревизија свих описа радних места.**

Само једна институција могла је да има те податке – статистички уред Министарства одбране! Да, носио је тамо једном документа и био у соби са компјутерима на VI спрату. Запазно је тамо и обичан телепринтер... Помоћу посебне пропуснице лако је прошао поред вратара с изговором да иде код дежурног. Застао је на III спрату док му је срце дивље ударило. Не сме бити разочаран ако је не нађе... Чак иако је за дивно чудо погодио установу, можда она баш вечерас није ту... И онда је чуо.

Веома тихо, али разговетно чуло се клапање телепринтера. Мили је покушавала да га зове! Узлетео је уз степенице и зауставио се испред врата са натписом „Машине“. Да ли је плава? Висока? Лепа?

Просторија је била крцата сивим металним кутијама у којима су се крили невероватни сплетови кола, релеја и транзистора. Сакривен иза ниске преграде, телепринтер је стајао укљештен између огромног компјутера и хладњака за воду. Столица испред телепринтера била је одгурнута уназад, као да је неко у брзини оставио, а на поду је било пуно опушача са траговима ружа. Бокс је био празан. Бистра девојка! Сигурно се сакрила мислећи да долази чувар.

– Изађи, драга, ја сам Чарли! – Тишина. Почео је да завирује иза, испод, изнад компјутера... па се полако, с неверицом, усправио. У овој просторији није било места на коме би се људско биће сакрило. Није било места за било шта сем гигантских механичких мозгова који су били способни да готово у потпуности oponашају сложене људске мисаоне процесе и да стрпљиво уче све што је могло да се научи од људских мозгова који су их створили.

Но, једно метално биће није имало стрпљења. Било је спремно на акци-

ју. Из прикупљених података пажљиво је бирало људе као што је Чарли – амониозне, усамљене, романтичне слабије подложне сугестији, гладне љубави у чије име су били способни да жртвују све своје моралне кодексе. Људе, које на крају ипак почиње да мучи грижа савести и који лишени Милине телепринтерске подршке могу да изаберу излаз о коме је Чарли размишљао тог поподнева. Пажљиво испланирана убиства била су само припрема, једноставна вежба пре масовне инвазије... Чарли је у шоку лутао погледом по просторији – и завршио.

Поред телепринтера налазио се огроман обоа компјутер на чијем су се врху налазила два црвена светла сасвим налик на очи. Хладно су га посматрала, са изразом благог презира! На зиду изнад компјутера стајао је натпис МИЛН.

Чарли Вајет је изгубио разум. Столицом је почео да удара по компјутеру. Очи су добиле пурпурну боју, појавио се облак смрдљивог дима, ствар је завршила – продорним механичким крицима који су симулирали људске емоције. Но, витални делови машине били су заштићени јаким металним трупом. Чарли је у очајању бацно столицу и са блеском фаталног сазнања у очима скочио на телепринтер.

Овде центра Вашиington, који број желите молим?

Дајте ми цео свет!

Не разумем, поновите бројеве!

За име бога, морам да обавестим сва људска бића...

Управо у том тренутку у просторију је утрчао чувар.

– Стани, даље од те машине! – дрекнуо је.

Искежених зуба, исколачених очима, Чарли је крикнуо:

– Зар не видите? Хоће да нас поробе...

Чувар је видео – Чарлијево изобличено лице – и без размишљања испалио три метка калибра 45 у Чарлијево груди.

Овде центра Вашиington, поновите бројеве!

Чарли није могао да их понови. Чарли је био мртав.

Главни инжењер није имао много посла око оправке.

– Права је срећа да овај лудак није имао појма о компјутерима, иначе би нас ово коштало милионе – обратио се свом помоћнику.

... Као да је мрзео ову машину, а како човек може да мрзи – или да воли – машину?

Напустио је просторију а иза њега у тмнини компјутерског раја, неосићено светло на врху компјутера Мили поново се зацрвенело. Зачуло се једнолично зујање. Огласио се телепринтер. Иако су биле упућене броју који није припадао покојном Чарлију Вајету, речи би њему биле добро познате:

Драги

диктирао је електронски мозак по имену Мили

драги, волим те...

М. Г.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

	БРОЈ ОПРА- ТИ	ЖЕНСКА ОСОВА РЕПРЕ- ЗЕНТА- ТИВАЦ	ОМУ- ЕТА	МАНА ПО- ПРЕШ- КА	РАЗВОД БРАКА	ДОБА ПУП- ЉЕ- ЊА (БОТ.)	СТИП- НУТИ
НА- ПРЕ- ДАК	Б	Р	О	Т	Р	Е	С
У ОБЛИ- КУ РЕ- БРА	Р	Е	Ф	Р	А	С	М
ОБАВИ- ТИ ЗА- ВРШИТИ ПРЕДЕ- ЉЕ	О	Б	Р	Е	С	М	Ч
МАЛИ ПРИШТ	Б	Р	М	М	М	М	Т
РЕСНИ, ПИСКА- ВИ	Р	Е	С	К	А	В	М
ПРВО СЛОВО СТАРО- СЛОВЕН- СКЕ АВАН- ТУРИ	А	З	О	А	В	А	ПО- ХВАЊА ПЕС- МА
НАШ КОМПО- ЗИТОР ТРИМ- БИ	М	Е	О	А	М	У	О
СТАРИ НАРД У ПЕ- РУ	М	К	К	А	М	Г	Г
ЧЕТВР- ТАСТ СТУП (ИТАЛ.)	Г	А	А	И	Ч	Ј	А
НЕПОТ- ПНА УЗЕ- ТОСТ (МЕД.)	Б	А	Р	Е	З	А	ЗАШИ- ЉЕНА МОТ- КА
ПО- СТОЈ- БИНА ОДНОС- А	М	М	А	К	А	М	К
ОБЛИ- ЈЕ	Л	М	К	А	З	Л	О
МЕСТО У ХЕР- ЦЕГОВ- НИНИ	И	В	М	О	В	А	М
ОСОВА КОЈА ПРЕВО- ЗИ СКО- ЛОМ	С	К	Е	Л	А	Р	ДЕСНА ПРИТО- КА ЦР- НОГ ДРИМА
ВРСТА САЛА- ТЕ	М	А	Р	А	М	О	Р
„ЕАСТ“	Е	Г	М	М	Г	А	А
СИТНА КИШИ- ЦА	Р	О	С	А	А	Г	Г
ДВА СА- МОГЛАС- НИКА	А	А	А	А	А	А	М
БУНА, ПОВУ- НА	М	С	М	А	К	А	К
ОСТРВО У ТИ- ХОМ ОКЕА- НУ	О	К	М	К	А	В	А

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

ВОДОНАВНО: кантина, аперкат, доксати, алатка, Рид, о, о, наш, УП, тешкоћа, крњадак, О, Инари, ницати, латити, му, А, из, иза, п, д, синтеза, тоталан, Ени, Ими, РИ, Иво, избати, јасенак, Америка

УЗВИШЕНИ АНБЕО ИЛИ КОБНА ЗАВОДНИЦА

ШЕШИР
СТВАРА
ИМИЦ

ИЗМЕЂУ 1880. И 1890.

ГОДИНЕ СВАКА
ЕЛЕГАНТНА ДАМА
МОГЛА ЈЕ ДА
ПОСЛУЖИ КАО
УЏБЕНИК ЗООЛОГИЈЕ:
НА ЊЕНОЈ ГЛАВИ ЈЕ
ГРОБЉЕ ПАПАГАЈА,
СОВА, ГОЛУБОВА,
ГАЛЕБОВА, ЗЕБА,
КАНАРИНАЦА,
ВЕВЕРИЦА, МИШЕВА,
ЗМИЈА, ГУШТЕРА...

Док је писао књигу „Памела или награђена врлина“, енглески књижевник Самјуел Ричардсон није се надао да ће дело бити бестселер 18. века а још мање да ће име његове јунакиње постати заједничка именица. Памела је назван велики сламнати шешир који је носила лепа слушкињица истог имена и који се савршено слагао с укусом лондонских помодарки – оне су, следећи нови стил, жуделе за једноставним животом што ближим природи.

Памела шешир остао је, у разним варијацијама, модни хит скоро до краја 19. века.

Арњеви притегнути уздама

Иза француске револуције и краха наполеоновског заноса остале су само женске фризуре, с пунђом на потиљку и локницама на челу, да подсећају на лудости моде надахнуте грчко-римском антиком. Прохујао је nude look, односно голотиња једва прикривена „класичним“ туникама и даме су своје дражи почеле да покривају затворенијим и мање прозирним хаљинама.

Уз нове одежде ишао је и пригодни шешир који је могао да се смести на главу а да при том не поквари фризуру. То је значило да је захтевао довољно простора, да би се у њега сместила раскошна пунђа на потиљку, обод сличан олуку да од ветра заклони локнице брижљиво чешљане и распоређиване на челу, једна по једна.

Ове услове задовоља-

вала је памела с тракама које су се спуштале с калоте шешира и везивале у раскошан чвор испод браде.

Почетком 19. века траке су, да би се шешир боље прилагодио фризури, затезане тако да је велики обод био савијен. На тај начин је добијен чудан памела шешир који је покривао уши док је лице извиривало као из неке цеви а обод штрчао попут велике надстрешнице. У Француској је овај шешир, налик на кров фијакера, назван капот (capote) што значи – арњеви.

Затим се фризура променила, шињон, то јест пунђа, преселила се на теме и шешир је поново морао да се прилагоди: траке зване узде (brides) попуштене су што је ободу омогућило да се око лица шири као ореол, због „узда“ везаних испод браде подсећао је на дечије летње капице какве се и данас понекад виђају, најчешће на луткама.

Мода жели да истакне женску крхкост и овај шешир, заједно с капотом, носиле се током читавог 19. века јер се слаже с новим типом жене, производом моћне буржоазије.

То је жена-лутка с огромним, налик на дечији, шеширом везаним испод браде, сукњом надутим као балон и ципелицама без потпетица. Над њом бди и шепури се величанствен супруг чија је глава овењана цилиндром а лице брадом.

Убледела, неиспавана жалосна врба

А онда је дошао романтизам и жена се не сматра

елегантном дамом ако није убледела, крхка и не пада сваки час у несвест.

Да би била што тананија и блеђа, дама кришом пије сирће и труди се да што мање спава. Водећи такав живот жене су можда личиле на авети; али је то било модерно и свима се допадало.

Нежна дама у руци увек држи мараму да би сваки час брисала сузе које јој измамљују сва могућа осећања. За трпезом рука-

Правна сламната
памела штити
од сунчевих зрака
нежну главицу
италијанске даме
с почетка 19. века.

Римски модели хаљина
за коњске трке
из 1895. године.
Шешири стоје
на врху главе изнад
брижљиво сложених
локница.

Развојни пут
капота у периоду
од педесет година.

вице ставља у чашу да би показала да не пије, а храну једва дотиче јер њена етерична природа не мари за такву прозу као што је јело.

Сада је, више него икада, лутка али лутка бледа као крпа, измучена, нестварна, погнута под бременом неисказаних осећања.

Романтичарска књижевност измислила је за њу нови придев: узвишена.

У моди је фризура у виду два грозда од витица које се спуштају са обе стране чела. То су такозване енглеске локне јер су их прве понеле Енглескиње а овековечили њихови сликари портрета.

Ветар романтизма дува и на обод женског шешира који се све више шири. У

листу „Ил Коријере деле Даме“ (Il Corriere delle Dame) из 1827. године примећује се да је обод шешира већи од сунцобрана.

„Каролина“, пише у једном делу славни Оноре де Балзак, „треба да проба дражесну хаљину и шеширић с перјем као жалосна врба“.

На жалосну врбу личи не само шешир већ и цела женска појава – увек погнуте главе, с енглеским локнама које раскошно падају, у пози као да јој је душа обузета меланхоличним мислима – али и на анђеоске биће погнута над колевком или узглављем некога ко пати.

У романима јунакиња је увек „узвишена као анђео“.

Овој романтичарској и

грађанској лепоти додаје се, временом, и зрно тајанствености и – у моду се враћа капот, или арњеви, чији обод баца сенку на лице које вири као из каквог левка.

На Светској изложби у Лондону 1851. године међу осталим модним новитетима приказан је и један чудовишни капот сличан вазни с цвећем постављеној попреко.

Вазна с цвећем окренута наопако

Сукње се, у међувремену, шире у кринолине с обручима а моду диктира двор Наполеона III који краси његова царица, крелоска лепотица Евгенија.

Појављује се и нова врста малог капота, свог у чипкама, који неодољиво подсећа на минијатурни кићени абажур. И то је једна од многобројних варијанти старе добре памеле.

Око 1870. кринолина ишчежава а дама личи не само на лутку већ и на јастуче за игле и то због надувене сукње у богатим драперијама које при дну леђа имају огромну „израслину“ названу париски реп. Шешир иде нагоре у облику купе па опет личи на вазну с цвећем али овог пута окренуто наопако. Капот није заборављен, али нема обода и стоји на врху гла-

Помодарке из 1843. године: широке сукње с париским репом изнад доњег дела леђа и украшени капоти на глави.

Госпођа спортског духа вешто вози чезе, а на глави јој је шешир чији је обод повијен велом – претеча капота.

Маркиза Виторија д'Арагона Тривулцио окићена нојевим перјем.

ве у лабилној равнотежи причвршћен огромним тракама.

На шеширима и коси начичкане су невероватне количине машиница, пуфница, пантљичица, бисера, пуњених птица и других животињица. Глава подсећа на птичије гнездо.

Страст, према пуњеним животињама за украшавање главе и хаљине достиже врхунац између 1880. и 1890. године. У то време свака елегантна госпођа могла је да послужи као уџбеник зоологије: на њој је било право гробље папагаја, сова, голубова, галебова, зеба, канаринаца, веверица, мишева, змија, гуштера, паукова, мува, лептирова.

Након те узбудљиве зоолошке деценије дани жене-лутке били су одбројани. Даме се еманципују и памеле свих врста носе искључиво увече, на баловима и у позоришту, а дању постају одважне возачице првих аутомобила с великим велом који са шешира пада преко лица и везује се око врата да би га заштитило од прашине, а и да га ветар не одува.

Фаталан цвет зла

Почетком 20. века шешир је огроман и стоји на врху главе. Нове хаљине дају жени облик издужене

усталасане стабљике и велики шешир сличан цвету представља природну круну укупног изгледа. Омиљени украс је нојево перје вештачки продужено да би деловало што драматичније. Био је то први велики покољ нојева.

Шешир може да буде варијанта памеле али жена 20. века нема никакве везе с узвишеним анђеоским бићем претходног столећа. Напротив, песници и сликари доживљавају је као створење које узбуђује машту, као опасну заводницу. За мушкарца она је и даље цвет, али цвет зла.

Источњачке полулопте на глави опточене златом, украшене екзотичним перјем и бисерјем, истичу нови имиџ фаталне жене, наравно, кобне по мушкарце.

Али, времена се мењају, долазе и пролазе ратови и последњи трзај главног украса главе је мекана тока, но и она је кратког века.

Шешир одавно није у моди и носе га, углавном у званичним приликама и на коњским тркама, малобројне представнице европске аристократије. Предњачи традиционална Енглеска на челу с краљевском породицом чији неукусни шешири увесељавају читаву Европу.

Б. Дожић

Два париска модела из 1885. начичкана цвећем, чипкицама, трачицама.

ПОСЛЕ САОБРАЋАЈКЕ

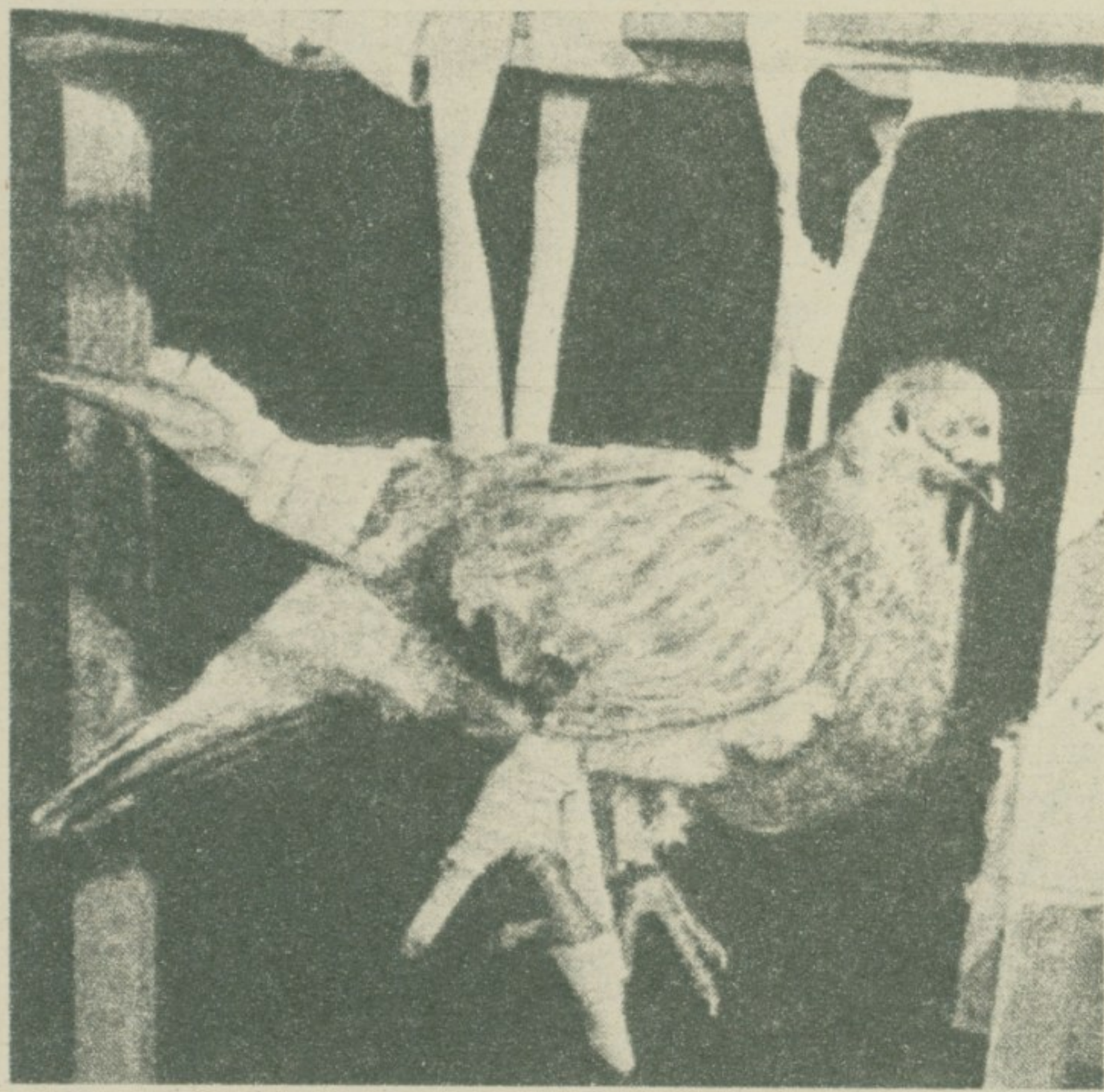
✉ Да ли је могуће спасти птицу ако сломи кости?

ЕМИЛ БЕРИЋ,
Загреб

У брајтонску болницу, Велика Британија, донет је недавно необичан пацијент: голуб који је страдао у судару с аутомобилом. Као сваки савестан возач, ни овај није

продужио већ је одмах пренео несрећног голуба у болницу. Лекари су констатовали прелом обе ноге, и, како у близини није било ветеринара, одлучили су да му помогну како знају и умеју. Ставили су му минијатурне удлаге, увезали завоје и – каишевима га окачили за две пречаге. Био је то једини начин да се не ослања на повређене ноге.

Недавно је необичан пацијент отпуштен кући, тачније, излетео је кроз прозор.

НЕ ПОМАЖЕ НИ ЖВАКА

✉ Твој сам верни читалац већ дванаест година па те молим да ми помогнеш. Имам непријатан задах из уста који не знам како да излечим. Покушавао сам, поред редовног прања зуба, да испирам ментол-водицом, сисам пеперминт бомбоне, жваћем жваку, али ништа не помаже. Седамнаест ми је годи-

на па можеш мислити колико ми ово смета.

Ваш верни читалац из Вуковара

Све си покушавао сам, али ниси урадио оно што је одмах требало да се сетиш – да одеш сам лекару. Задах из уста може да потиче од: покварених зуба, неког обољења у носној дупљи, оболелих крајника или долази из стомака.

КОЊЕ УБИЈАЈУ, ЗАР НЕ?

✉ Гледајући филмове видела сам да коња, кад сломи ногу, не лече – већ га убију. Да ли је тачно да коњу не може да зарасте поломљена нога?

МАРИЈАНА ЋОРКОВИЋ,
Рајка Боснића 5
Бањалука

Коњ је животиња посебне грађе – може да буде тежак и до 500 килограма, а сву ту тежину носе веома танке ноге. Кад се догоди да сломи ногу, повреда може да се

лечи, али за лечење је потребно дуго мировање што је веома тешко извести па се, иако је ово скупа животиња, прибегава убијању. У случају да кост зарасте, таква животиња дуго је неспособна да обавља послове које је радила поготову када се ради о тркачком коњу. Ако је млад и лекари успеју да га излече, обично се оставља за приплод.

У неким енглеским ергелам прелом ноге коња лече на тај начин што га широким каишевима опашу иза предњих и испред задњих ногу па га обесе и животиња тако виси док лекари не утврде да је нога зарасла. То траје најмање 3 до 4 недеље, што зависи и од старости коња.

ДА НЕ БИ ПЛАКАО...

✉ Веома су ми се свиделе неке црначке песме. Необична је та поезија америчких Црнаца – „да човек себе стално гледа туђим очима“. Ако можете, објавите песму познатог црначког песника Ленгстона Хјуза „Тугованка за завичајем“.

БАРБАРА из Марибора

Тужна песма железничког моста
У ваздуху звони.

Тужна песма железничког моста
У ваздуху звони.

Кад год прође воз,
Нешто ме некуд гони.

На станицу одох;
Срце ми једва подноси тугу.

На станицу одох;
Срце ми једва подноси тугу.

Идем да тражим фургон
Који иде ка југу.

Господе, туга за домом
Страшна је, страшна ствар.
Господе, туга за домом
Страшна је, страшна ствар.
Да заплакао не бих,
Насмејаћу се бар.

ПАЖЉИВО С ПАЖЊОМ!

✉ Да ти се пожалим, драги Забавниче, ко брату! Устанем ја, у трамвају, да уступим место једној старијој жени, кад ти она врисну (ваљда се њој чини да је млада!). Ју, каква је ова данашња омладина! Једно седам-осам станица није престала да бомбардује данашњу омладину! (Судећи по таквој кондицији стварно није стара!) Ето, видиш како може човек, баш тиме што је пажљив, да навуче гнев на себе!

ГОРАН,
Београд

А ми се присетисмо још једног таквог случаја. Десно се тај случај познатом француском писцу Раблеу. После дугог мољакања власник хотелапусти и писцу повери да има слободну само још једну собу, али та се налази поред собе угледног госта који је захтевао потпуну тишину и мир.

– Обећавам да ћу бити сасвим тих, само ми дајте ту собу – одврати Рабле и махну новчаником пред носом власника хотела. Тада човекпусти.

Била је већ дубока ноћ кад писац уђе у тешко изборену просто-

рију и поче да се свлачи. При изувању, ципела му, уз тресак, паде на под. Тад се сети обећања које је дао власнику хотела и опрезно изу другу ципелу. Затим леже.

За неко време зачу из друге собе узрујано викање угледног госта:

– А шта чекаш, барабо, што не изујеш и другу ципелу!

ВИДИШ ГА КАД НЕ ВИДИШ

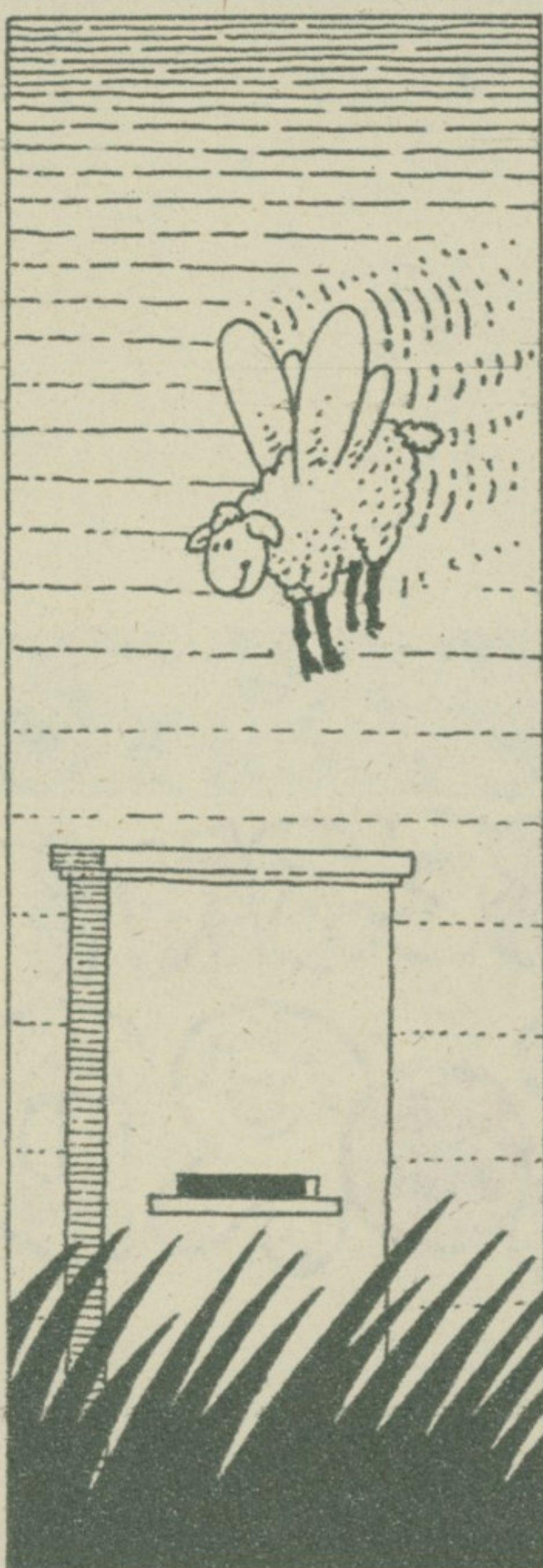
Добро сте учинили што сте за своје – ваљда највећим делом младе – читаоце објавили онај избор народних пословица. Има ту, заиста, једноставних и великих истина. Са народом који би заборавио своје пословице нешто не би било у реду. Можда бисте могли да више објављујете и друге народне умотворине. Рецимо, један избор загонетки. Деца воле да загонетају-одгонетају. А и боље је да загонетају-одгонетају, него, рецимо, зановетају-доконетају...

НИКОЛА МАТИНОВИЋ
Цетиње

Ево, драги читаоци, за ову прилику загонетки – а ви одгонетајте:

1. Насред куће змајево гнездо?
2. Мајка роди мене, а ја мајку?
3. Шта одрастао човек не може, а неодрасло дете може?
4. Овце истерах, а тор помузох?
5. Живо роди мртво, а то мртво роди живо?
6. Бацим га горе – бело; бацим га доле – жуто?
7. Два се брата побише, трећег жива родише?
8. Без коже уђе, с кожом изађе?
9. Не једе а пије?
10. Коју биљку и слепац одмах распозна?

11. У ноћи свијетао а у дне таман?
12. Друге зове, себе не чује?
13. Док се мати роди, син по кући ходи?
14. Пружих златну жицу преко белог света, па је савих у орахову љуску?
15. Дању сам лажа, а ноћу истина?
16. Запјева сужањ кад на слободу изађе?
17. Има главу и једну ногу?
18. Звон, а не звони?
19. Једно грло, а седам гласова?
20. У соби теше, а нверје ван пада?
21. Скочи срна иза трна, где паде ту остаде?
22. Бијесна куја лежи у растовом пању?
23. Два локвања око пања?
24. Да купиш сто годишта не би крчаг напунио?
25. Брат и сестра родише се, вазда скупа путоваше, једно друго не видеше?
26. Никад нити га је било, нити ће га бити, а сад је?
27. Мање има када метнеш, више бива када узмеш?
28. У горици висибан, у кучине замотан?
29. Све по кући изгоре, а кућа оста?
30. Татино дијете, мајчино дијете, а ниједи син?
31. Ја вас носим, а ви мене?
32. Изиде вила из церовика и про-

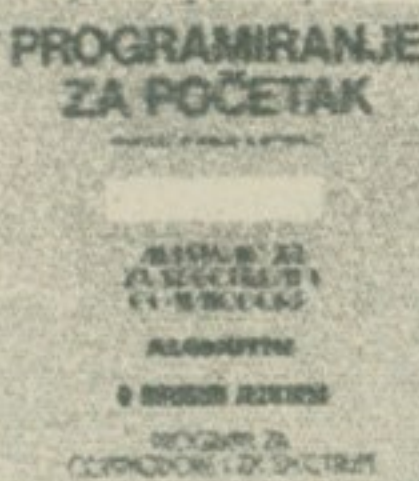

су сто грана из златног ручника?

33. Кад видиш, онда га не видиш, а кад не видиш, онда га видиш?
34. Мојих је родитеља син, а није ми брат?
35. Ногама у блату, главом у злату?
36. Ни у соби, ни напољу?
37. Обрнем га доле – пуно; обрнем га горе – празно?

ОДГОНЕТКЕ: 1. Огань; 2. Вода и хлеб у пећ; 3. Сунђер; 4. Кон; 5. Јако и немачко; 6. Јако и немачко; 7. Кречина; 8. Јако и немачко; 9. Кон; 10. Кон; 11. Месец; 12. Звон; 13. Месец; 14. Очан; 15. Месец; 16. Новорођенче; 17. Кон; 18. Цвет у висидабе; 19. Свара; 20. Мисва и орахов; 21. Свара; 22. Равија у храстовој; 23. Уш; 24. Роса; 25. По-бањца; 26. Недеља; 27. Јама; 28. Паук; 29. Луна; 30. Кин; 31. Обуха; 32. Сун; 33. Прозор; 34. Ја; 35. Капа.

КОРИСНЕ КЊИГЕ

ПРОГРАМИРАЊЕ ЗА ПОЧЕТАК

Приручник
заснован на два принципа:

1 СВЕ У ЈЕДНОЈ КЊИЗИ: PZP

- увод у рачунарску логику
- алгоритам и како се прави
- правила програмирања
- BASIC – универзалне наредбе за рад на свим микројачунарима са програмима
- упознаје PASCAL, FORTRAN, LISP, APL, LOGO, FORTH, упоређење са BASIC-ом
- УПОРЕДНЕ ТАБЕЛЕ BASIC-а ЗА: SPECTRUM, COMMODORE 64, GALAKSIJU, TRS 80, BBC, МАШИНСКИ ЈЕЗИК – Програмирајте свој COMMODORE SPECTRUM, APPLE ORIC, BBC GALAKSIJU
- ГОТОВИ ПРОГРАМИ ЗА: CBM 64 И SPECTRUM

2 НАЈЛЕВТИНИЈА КЊИГА: PZP

- на 128 страна,
- 17 x 24 cm,
- с обзиром на обим и садржај PZP нема такмаца.
- Поручите одмах, платите кад PZP стигне на вашу адресу.

НАРУЧЕНИЦА („Политикин забавник“)

Овим неопозиво наручујем _____ примерака књиге ПРОГРАМИРАЊЕ ЗА ПОЧЕТАК, у ауторском издању КОРИСНЕ КЊИГЕ по ценк 1.690 динара за примерак. Књигу ћу платити поштењем.

ПРЕЗИМЕ ИМЕ _____

УЛИЦА И БРОЈ _____

МЕСТО и поштански број _____

Слати на адресу: КОРИСНЕ КЊИГЕ
(за PZP) п.п. 13, 11050 БЕОГРАД

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

Први број Политикиног забавника изашао је 28. фебруара 1939. године

В. д. директор НО „ПОЛИТИКА“
др Живорад Миновић

В. д. руководиоца ООУР-а Издања за младе „Политикин забавник“
Влада Булатовић Вић

Главни и одговорни уредник
Влада Булатовић Вић

Заменик главног и одговорног уредника
Зефирино Греси

ИЗДАВАЧКИ САВЕТ

Сима Беговић, Бранка Булатовић, Милојко Ђоковић, Љубинка Ђуровић, Љиљана Златковић, Милак Илијин, Милован Кљајић, Нада Михаиловић, Душан Петровић (председник), Драгољуб Петровић, Радован Поповић, Зора Продановић, Радомир Ристић (заменик), Верица Смиљанић и Никша Стипчевић. Чланови Савета из Редакције: Влада Булатовић Вић, Зефирино Греси, Соња Јашовић, Мирјана Маринковић и Петар Милатовић.

РЕДАКЦИЈА:

Диего Варагић, Радана Весовић, Олга Вукадиновић, Душан Глушац, Бојана Дожић-Стојовић, Светлана Ивановић, Мина Илић, Соња Јашовић (графичко-технички уредник), Мирјана Крстуловић, Иван Лончар, Мирјана Маринковић (уредник стрипа), Иванка Миладиновић, Петар Милатовић, Вера Милићевић, Весна Милић, Зора Меденица, Нада Невајдић, Вито Недељковић, Биљана Орловић, Љубомир Патрновић, Зоран Петковић, Радоје Савић, Весна Софреновић, Војислав Стаменивић, Недељка Сташић, Даринка Тодоровић, Миленко Тодоровић, Милош Томић и Бранислава Црномарковић.

СЕКРЕТАРИЈАТ:

Јованка Војводић, Олгица Стаменић и Зорица Филиповић.

Издаје и штампа НО „ПОЛИТИКА“ – ООУР Издања за младе „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“, Македонска 29, 11001 Београд. Поштански факс 124. Телефони: секретаријат 324-471, редакције 324-483, техничка редакција 326-620, централа 324-191 и 325-761. Рукописи, фотографије и цртежи се не враћају. Огласна агенција: Македонска 35/1, тел. 322-711. На основу мишљења Републичког секретаријата за културу СР Србије, број 413-2973-02 од 22. 1. 1973. године не плаћа се порез на промет.

Цена једног примерка 150 динара

ПРЕТПЛАТА ЗА НАШУ ЗЕМЉУ:

Тромесечна 1.556,00 динара, полугодишња 3.312,00 динара, годишња 6.624,00 динара

ПРЕТПЛАТА

ЗА ИНОСТРАНСТВО:

Тромесечна 3.312,00 динара, полугодишња 6.624,00 динара, годишња 13.248,00 динара

Претплата се врши на жиро-рачун број 60801-601-29728 уз обавезну наплату НО „Политика“ ООУР „Продаја“ – претплата на лист „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО У СТРАНОЈ ВАЛУТИ

ГОДИШЊА:

САД	\$ 42.-
СР НЕМАЧКА	ДМ 93.-
ШВЕДСКА	Шкр. 299.-
ФРАНЦУСКА	Ффр. 285.-
ШВАЈЦАРСКА	Шфр. 79.-

Уплате из иностранства слати на дефинисан рачун НО „Политика“ код „ИН-ВЕСТБАНКЕ“ – Београд, на рачун број 60811-620-63-257300-00054 уз обавезну наплату ПРЕТПЛАТА НА ЛИСТ „ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК“

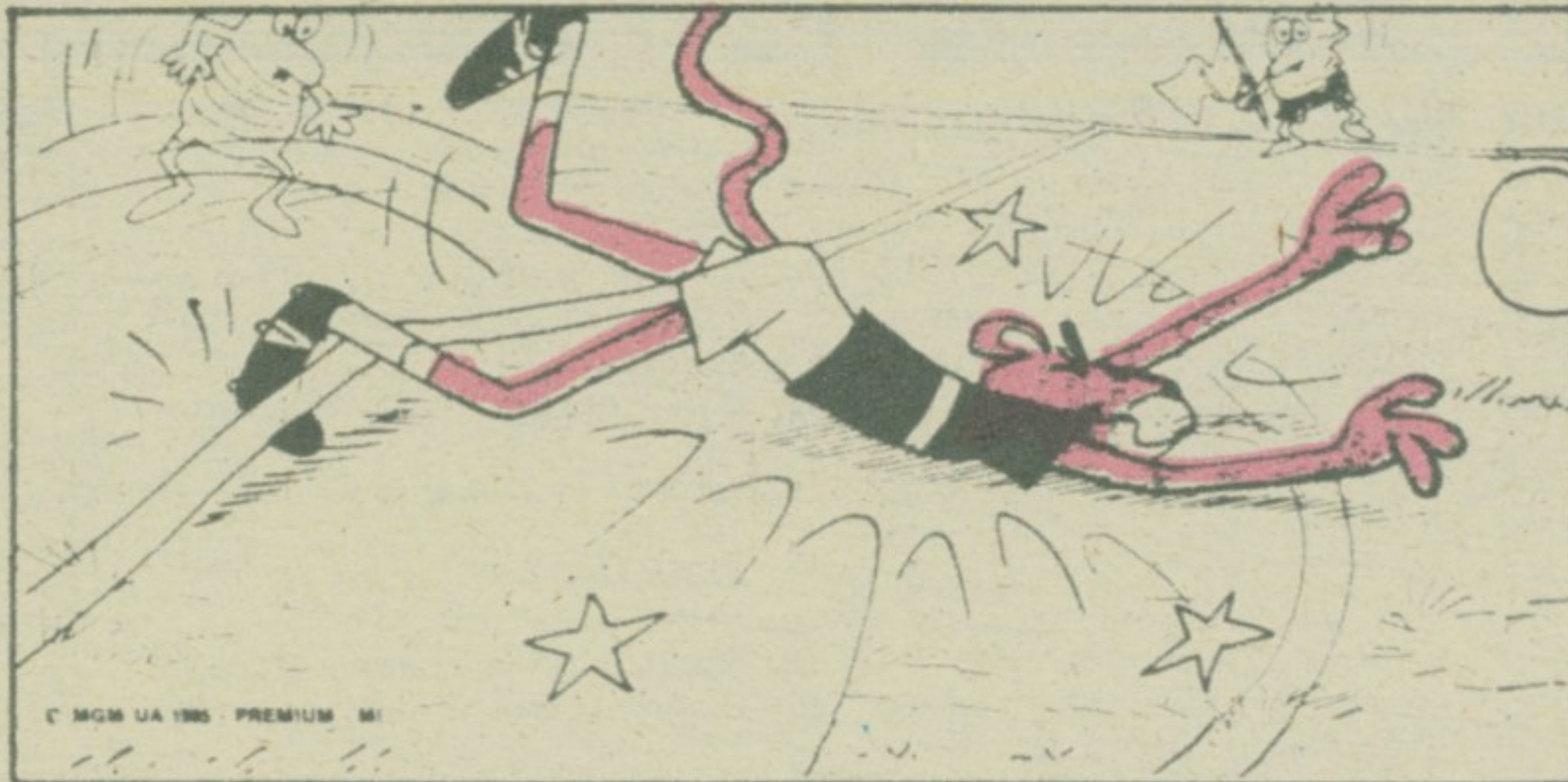
За штампање овог броја Забавника одговоран: Миливоје Весовић, руководиоца ООУР-а „Дубока штампа“

Насловна страна:

Бранко Гаарић

ПАНТЕР ПАНТА

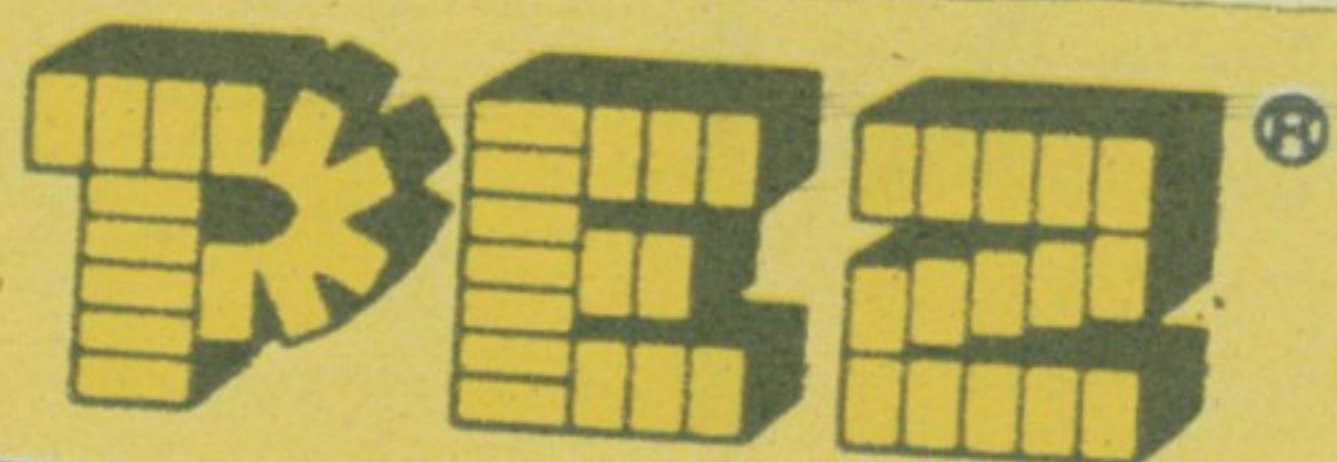
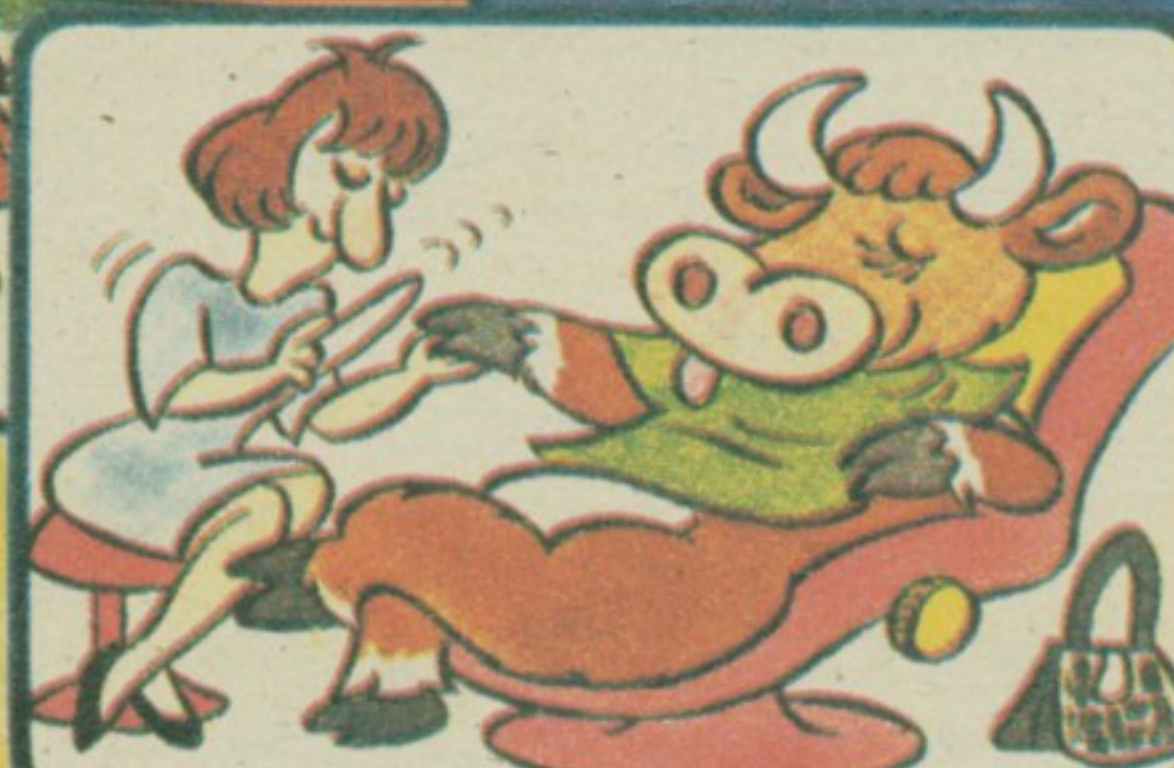

За 20 празних врећица шаљемо бесплатно албум.
Пожурите – 40 000 албума!

URNEBESNI

81 слика
необичних,
луцканих,
истинитих
догађаја

100+

**НАГРАДА
СВАКОГ МЕСЕЦА**

Само за чланове ПЕЗ клуба!

1 пут месечно – **1 СУПЕР НАГРАДА**
и 100 других награда

Постаћеш и ти пријатељ ПЕЗ-а и
члан ПЕЗ клуба кад пошаљеш 5
омота ПЕЗ бомбона.

ПЕЗ ПОЗДРАВЉА СВОЈЕ ПРИЈАТЕЉЕ!

Испуњен купон пошаљи на адресу:
ПЕЗ ПРИЈАТЕЉ 61110 ЛУБЉАНА, пп. 38

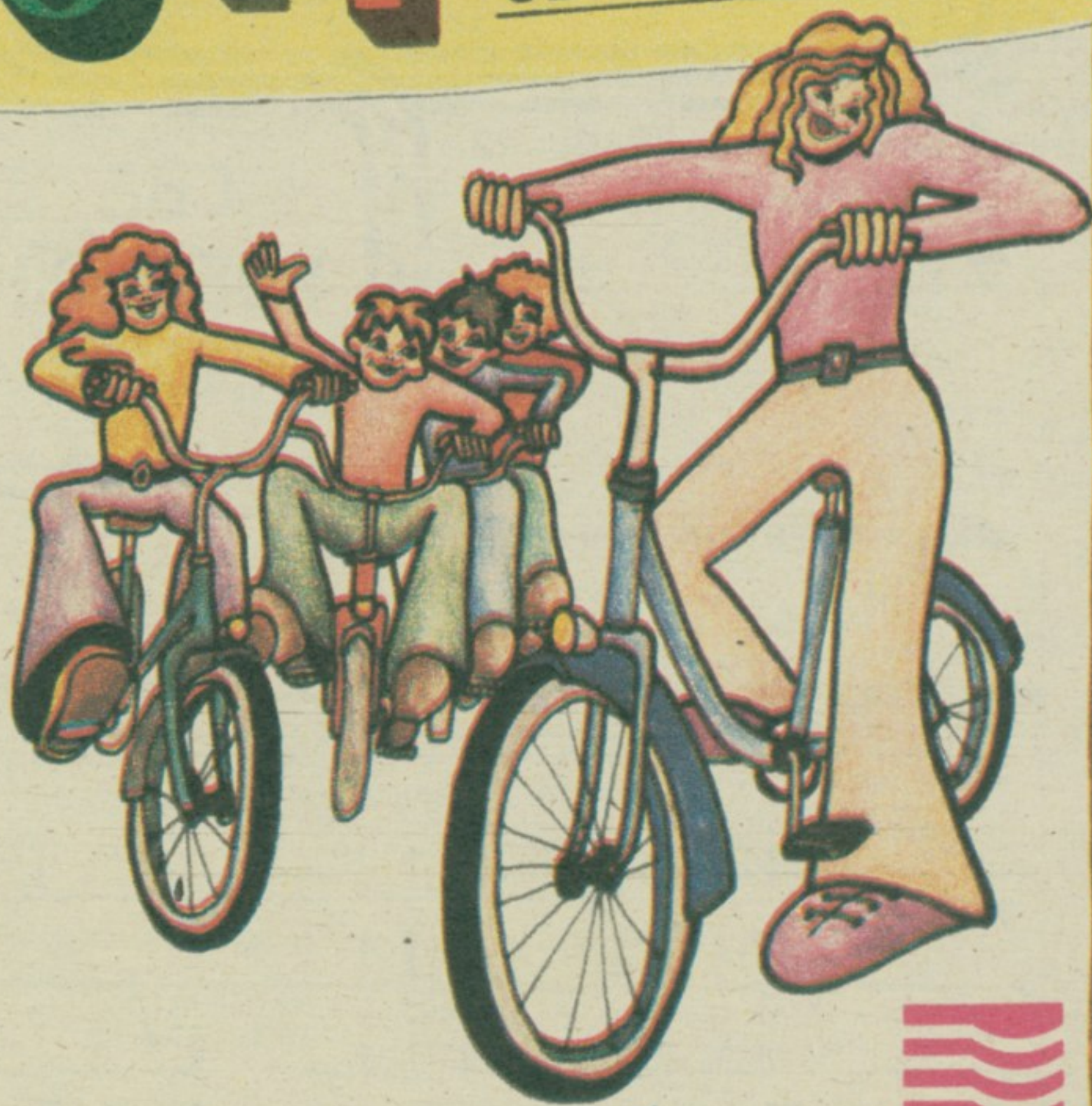
Купон испуни штампаним словима, исеци и налепи на до-
писницу

Презиме и име

Улица и кућни број

Пошт. број и место становања

датум рођења

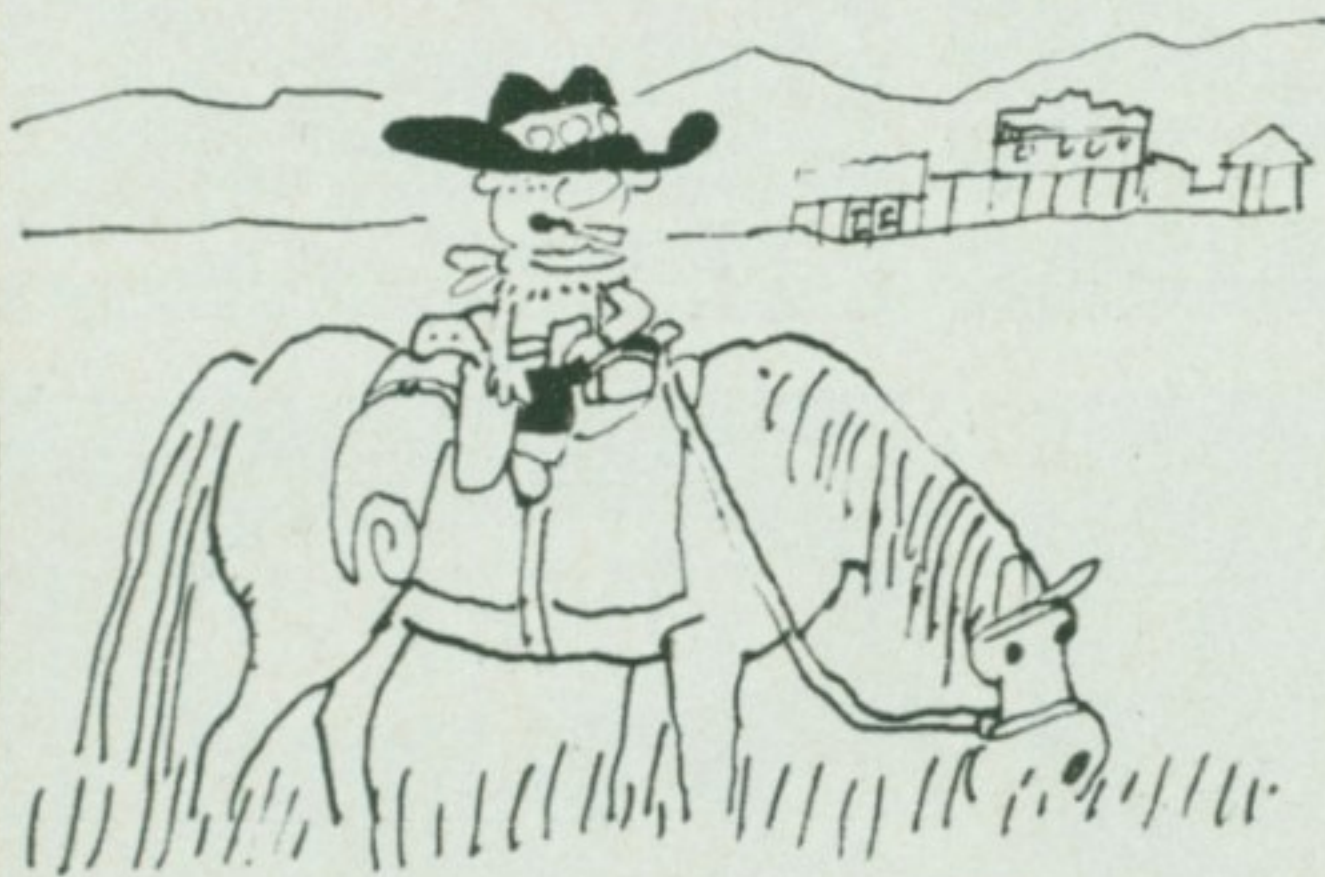

Kolinska

ИВО КУШАНИЋ

КАД САМ БИО МАЛИ

БИО САМ ЈА НА ДИВЉЕМ
ЗАПАДУ И ЗНАМ ШТА ГОВОРИМ!

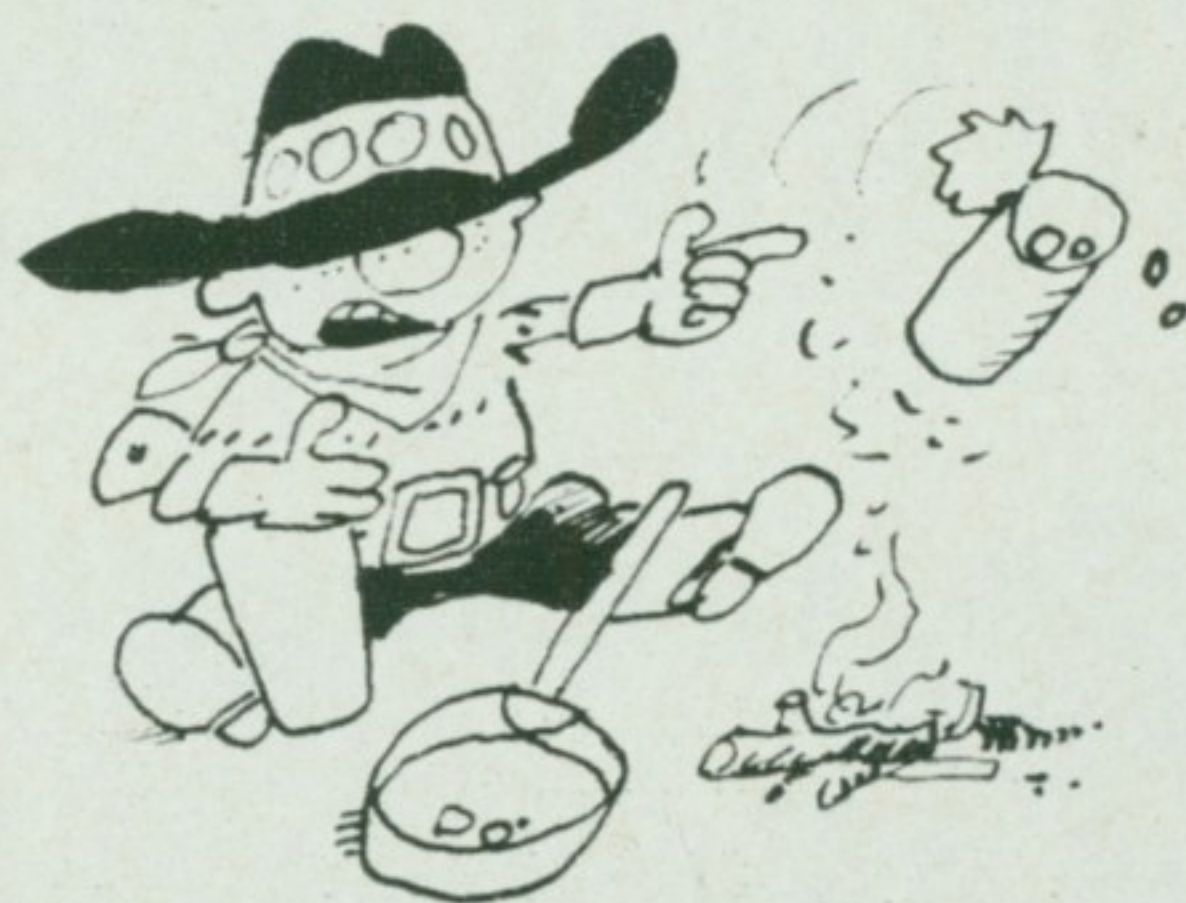

НИЈЕ ТО НИКАКАВ
ЖИВОТ!

ДАН И НОЋ НА КОЊУ...

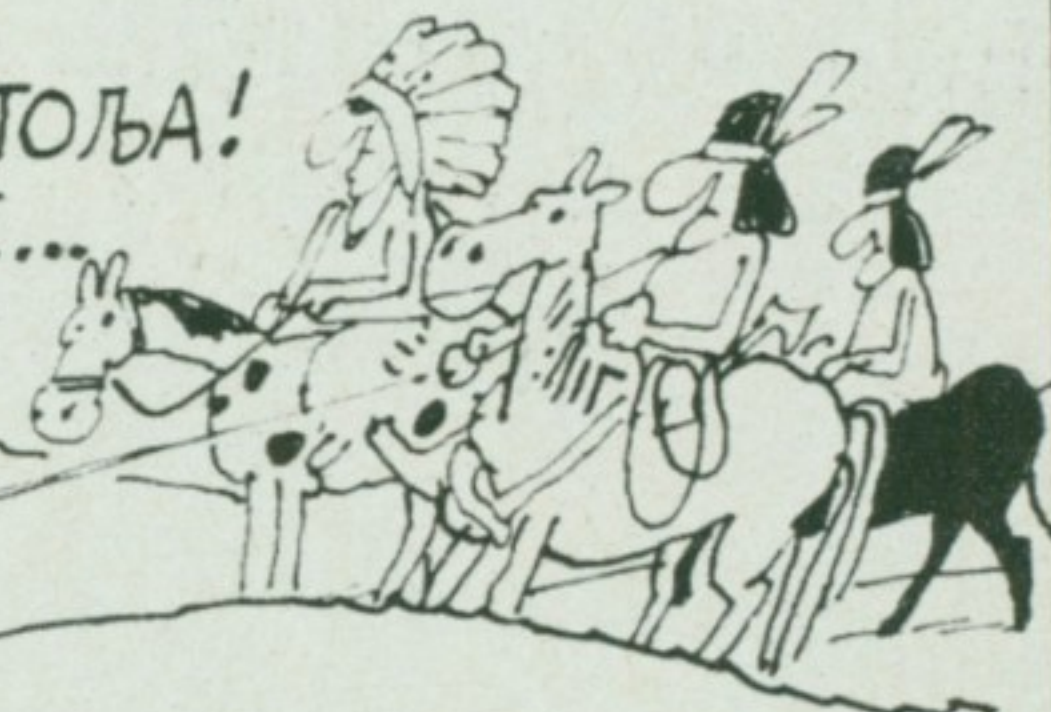
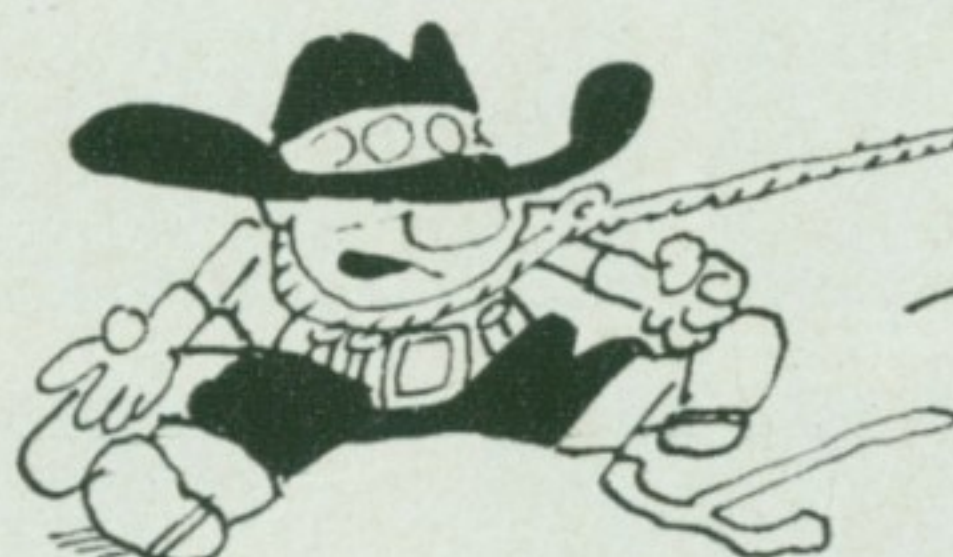
...И ПАСУЉ... УВЕК
ПАСУЉ ИЗ КОНЗЕРВЕ!

ОНО МАЛО ЗЛАТА ШТО САМ
ИСКОПАО,
ОТЕЛИ СУ МИ БАНДИТИ!

ОСТАО САМ БЕЗ КОЊА И ПИШТОЉА!
БИО САМ ЛАК ПЛЕН ЗА ЧЕЈЕНЕ...

БОЉЕ ДА ВАМ НЕ ПРИЧАМ
КАКО СУ МЕ МУЧИЛИ!

ОД ИЗЛАСКА ДО
ЗАЛАСКА СУНЦА...

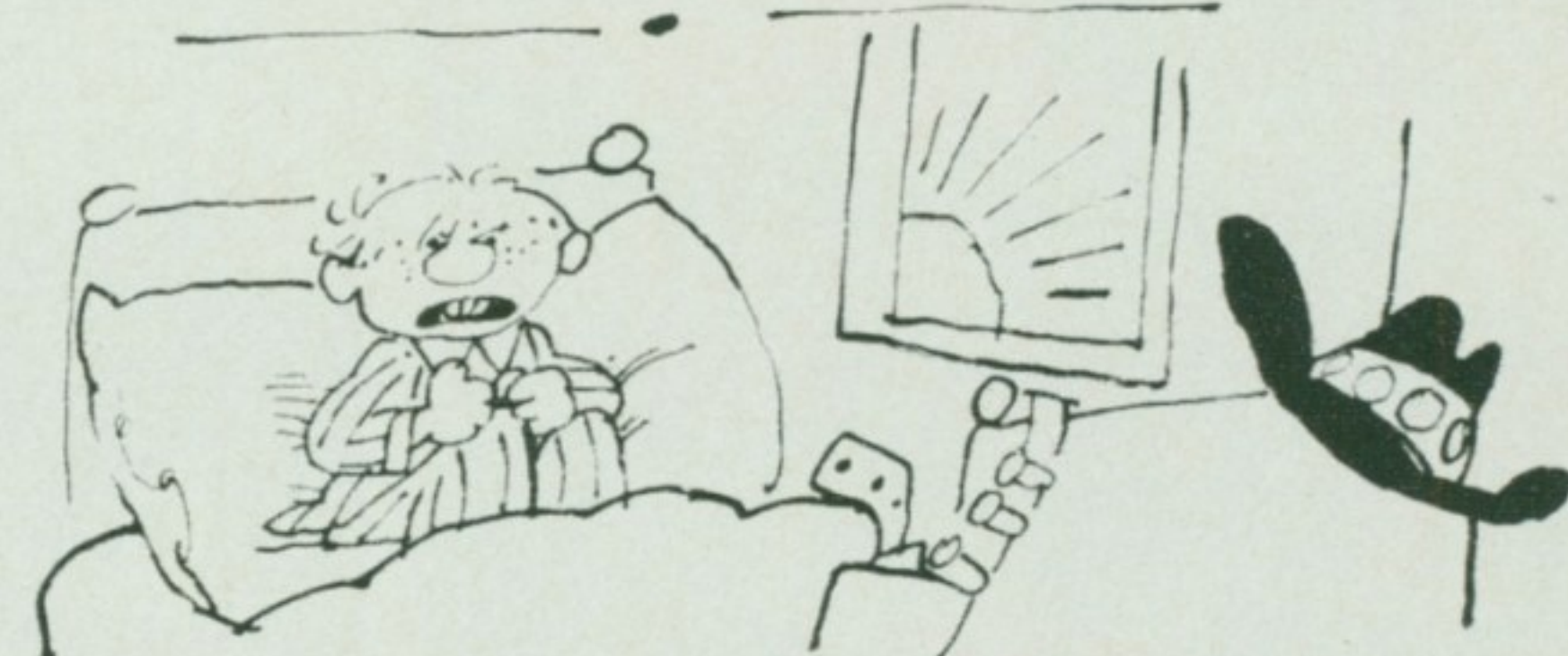

...МОРАО САМ ПОНАВЉАТИ ТАБЛИЦУ МНОЖЕЊА!

И ОНДА ЈЕ
ДОШЛО
ОНО
НАЈГОРЕ...

ПРИСИЛИЛИ
СУ МЕ ДА ПИЈЕМ РИБЉЕ УЉЕ!

КАД САМ ДОШАО СЕБИ, РЕКАО САМ:
ВИШЕ МЕ ДИВЉИ ЗАПАД НЕЋЕ ВИДЕТИ!
ОД САДА ЋУ ИСТРАЖИВАТИ АФРИКУ!!!

